

informatiebulletin

ce. co. we. **3.73.3**

van een statuut van de pers naar een
statuut van de journalist (deel 1)

de film in de Europese Economische
Gemeenschap

strategie van de communicatie-
wetenschap : onderzoek en beleid

verspreiding van nieuws

recht op informatie en recht

op privé-leven

actualiteiten + commentaar

ce.co.we berichten en agenda

tijdschriften

f. van isacker

th. h. guback

j. van heddegem

g. fauconnier

h. van pelt

j.m. peters

j. van heddegem

l. braeken

r. hanssens

EEN BELANGRIJKE REEKS

KEUR DER SOCIOLOGIE

onder redactie van : J.A.A. van Doorn, A. van Braam, E. Leemans, L. van Outrive.

«Keur der sociologie» is een zorgvuldige selectie van teksten van klassieke en moderne sociologen uit binnen- en buitenland. Deze selectie zal soms bestaan uit een keuze uit het werk van een belangrijk socioloog, dat in het Nederlands taalgebied nog te weinig onder de aandacht is gekomen. Een andere keer zal een bepaald onderwerp of thema aan de orde worden gesteld waarbij bijdragen van verschillende auteurs worden gebundeld (Themata).

Karakteristiek voor de opzet van deze reeks is dat elk deel zal worden voorafgegaan door een uitgebreide introductie tot het werk, waarin de betekenis van de auteur voor de sociologie wordt geschetst, of waarin een verantwoording wordt gegeven van de keuze van de artikelen.

Hierin verschenen o.a.

THEODORE GEIGER

De creatieve voorhoede

Ingeleid door dr. Th. Hooning

Een cultuursociologisch onderzoek naar de maatschappelijke rol en roeping van de intelligentia.

1970 - 14 x 21 - 236 blz. - ingenaaid - 315 fr.

ROBERT MICHELS

Democratie en organisatie

Ingeleid door prof. dr. J.A.A. van Doorn

De klassieke theorie van de onverenigbaarheid tussen democratie en doelmatige organisatie, aan de actualiteit getoetst.

1969 - 14 x 21 - 196 blz. - ingenaaid - 220 fr.

Sociologie van het staatsbestuur

Geredigeerd en ingeleid door prof. dr. A. Van Braam

Een keuze uit de internationale literatuur. Belangrijke bijdragen van sociologen over bestuursvraagstukken.

Deel I - 1969 - 14 x 21 - 348 blz. - ingenaaid - 340 blz.

Deel II - 1970 - 14 x 21 - 288 blz. 1 ingenaaid - 315 blz.

Sociologie en sociale verandering in Latijns Amerika Deel I. Het continent

Geredigeerd en ingeleid door dr. A.E. van Ziekerk

Een verzameling van essays van Zuidamerikaanse sociologen over problemen van macht en sociale verandering.

1972 - 14 x 21 - 147 blz. - ingenaaid.

STANDAARD-BOEKHANDEL
ST.-MICHIELSSTRAAT 1 (HOEK NAAMSESTRAAT)
3000 LEUVEN

CE.CO.WE.

INFORMATIEBULLETIN

Driemaandelijks tijdschrift
voor communicatie
en cultuur
Een uitgave van
Centrum voor Communicatie-
wetenschappen,
E. Van Evenstraat 2 A
3000 Leuven
Verschijnt 4 x per jaar.
3de jaargang (1972-1973)
oktober 1973

Hoofdredacteur : Herman Van Pelt

Redactiesecretaresse : Mevr. M. Mommens

Medewerkers : L. Boone, W. De Greef, G. De Meyer, G. Fauconnier, P. Marck, J. Peumans, W. Van der biesen, J. Van Heddegem, L. Van Poecke.

Taalkundig adviseur : R. Celis

Abonnementen : De abonnementsprijs (april, oktober, december, 1973) bedraagt 100 fr. De prijs voor losse nummers is 50 fr. Betaling kan geschieden op postrekening 890 van de Kredietbank voor rekening nr. 431-0370171-86 van KUL, Centrum voor Communicatiewetenschappen, Leuven.

Advertentie-exploitatie : Advertentietarief wordt op aanvraag toegezonden.

Alle briefwisseling : i.v.m. redactie, administratie, publiciteit, enz. te richten aan INFORMATIEBULLETIN Centrum voor Communicatiewetenschappen, E. Van Evenstraat 2 A, B-3000 Leuven, Tel. 016-210.70.

Grafische verzorging en druk : n.v. van der poorten, Kessel-Lo.

INHOUD 73.3 :

Van een statuut van de pers naar een statuut van de journalist (deel I)	2
De film in de Europese economische gemeenschap	8
Strategie van de Communicatiewetenschappen	18
Licentiaatsverhandelingen	24
Actualiteiten + commentaar	27
Berichten Ce.Co.We + Agenda	35
Tijdschriften	37

Bijdragen voor het tijdschrift (bij voorkeur getypt en in tweevoud) en boeken ter recensie gelieve men te zenden aan de secretaresse van de redactie.
Alle in het periodiek uitgesproken meningen en inzichten blijven geheel voor verantwoordelijkheid der schrijvers. Het overnemen van artikelen uit dit tijdschrift zonder uitdrukkelijke toestemming is niet toegestaan.

Verantwoordelijke uitgever :
J.M. Peters, De Grunnelaan 5, 3030 Heverlee

Dit artikel bevat het eerste deel van de tekst van het gastcollege dat Prof. Dr. F. Van Isacker hield voor de studenten van het Departement Communicatiewetenschappen van de K.U.L. op 14 maart 1973. Deze tekst werd voorheen reeds gepubliceerd in het Liber Amicorum René Victor : «Recht in Beweging», dl. II, blz. 1251-1269. De redactie dankt de auteur voor de bereidwilligheid waarmee hij deze overname toestond.

van een statuut van de pers naar een statuut van de journalist

1 De juridische gegevens van het probleem

Pers en omroep hebben zich ontwikkeld tot bedrijven

1. Toen het fenomeen krant in onze maatschappij zijn intrede deed, werd meteen de journalist geboren. De journalist uit die eerste tijden, zo men wil de oerjournalist, kan evenwel geen vergelijking doorstaan met zijn collega's van vandaag. De krant uit de eerste tijden was meestal een eenmanszaak en de journalist die zich ermee vereenzelvigde een soort deus ex machina, die overal verscheen waar het nodig was en die alles deed, die achtereenvolgens optrad als speurder naar nieuws, als schrijver van dagbladartikelen, faits divers en feuilletons, als redactiesecretaris, letterzetter en drukker, die er ten slotte niet voor terugschrok erop uit te trekken, om op de koop toe zijn eigen maakfels aan de man te brengen. Daarbij werd hij dan ten hoogste geholpen door een paar knechtjes, nauwelijks de school ontgroeid, die wat knoeiden met inkt en papier, hem hielpen bij het schoonmaken van zijn kantooratelier, en na het verschijnen de straat werden opgestuurd om de kranten te verkopen. Zoals een romancier een boek schrijft, zo schreven die

eerste journalisten hun krantjes vol en vervulden bovendien nog persoonlijk de rol van drukker, uitgever, personeelschef en handelsdirecteur. Net zoals de ambachtslieden, de landbouwers en de beoefenaars van de meeste beroepen kenden zij niet de minste onderworpenheid aan een werkgever. Het industrieel proces in de maatschappij was toen wel al begonnen, maar het raakte evenwel die eerste kranten uit de oertijd van de journalistiek niet. De enige overheid aan wie zij mogelijk rekenschap konden verschuldigd zijn, was die van de staat die geleidelijk aan hun activiteit en groeiende invloed door min of meer liberale perswetten onder controle trachtte te houden.

Die tijd is lang voorbij: zelfs een lokale krant, zoals 'Het Belang van Limburg' is heden ten dage allicht uitgegroeid tot een honderdkoppig bedrijf. Wie thans medewerkt in de hoedanigheid van journalist aan een der diverse organen van pers en omroep, is niet alleen rekenschap verschuldigd aan de overheid in de staat, maar ook, zoals de niet-journalisten, aan de overheid van het eigen bedrijf. De relatie van de journalist tot de overheid in de staat is er een van publiekrechtelijke

aard; zij wordt beheerst door de grondwet en de perswetten, door het *statuut van de pers*. De relatie tot de eigen overheid is er een van privaatrechtelijke aard; zij wordt beheerst, althans in primaire orde, door de contractuele verhoudingen tussen de journalist en zijn werkgever, waarbij echter, zoals hierna zal worden uitgelegd, het grondwettelijk statuut van de pers niet kan worden over het hoofd gezien. Deze privaatrechtelijke verhouding tussen de journalist en zijn werkgever, gedomineerd door het grondwettelijk statuut van de pers, zouden wij kunnen noemen het *statuut van de journalist*.

De diverse rechtsverhoudingen tussen de journalist en de nieuwsmedia

2. De privaatrechtelijke verhouding tussen de journalist en zijn werkgever vertoont niet altijd dezelfde juridische figuur. Ruw geschetst kan men zowat overal en in elk geval in België drie categorieën van journalisten onderscheiden.
- Er zijn vooreerst wat wij zouden kunnen noemen de *beroepsjournalisten in de geschreven pers*. Dit zijn de journalisten, die

zoniet hun enig, dan in elk geval hun hoofdberoep bij een bepaalde krant uitoefenen en daaraan vast verbonden zijn. Die krant heeft meestal het juridisch statuut van een handelsvennootschap. Op het sociaalrechtelijk vlak wordt die vennootschap beschouwd als werkgever en is de journalist een werknemer. De verhouding tussen beiden wordt geregeld door het bediendencontract, waarvan de normen voor het leeuwedeel vastliggen in de wet.

- Er zijn vervolgens wat wij zouden kunnen noemen de *beroepsjournalisten van radio en televisie*. In België zijn dat dan de journalisten die op een vaste wijze aan de BRT-RTB verbonden zijn. Aan deze instituten heeft de wetgever inderdaad het monopolie verleend van radio- en televisieuitzending. Door de wet van 18 mei 1960 worden deze instituten bovendien verheven tot openbare instellingen met rechtspersoonlijkheid, die als de werkgevers optreden van de journalisten van de BRT. Deze zijn dus openbare ambtenaren sui generis. Hun verhouding tot hun werkgever wordt geregeld door het 'Statuut van het administratief, cultureel en technisch personeel van de BRT'.

- Er zijn tenslotte wat wij kunnen noemen de *Freelance-journalisten*, zowel bij de geschreven pers als bij de BRT. Zij zijn niet vast verbonden aan een bepaalde krant of aan de BRT. Hun sociaalrechtelijk statuut wordt dus niet beheerst, noch door het bediendencontract enerzijds, noch door het statuut van het BRT-personeel anderzijds. Hun relatie met degene voor wie zij werken, dus een bepaald persorgaan of de BRT, wordt geregeld door speciale geschreven, zoniet stilzwijgende overeenkomsten. Deze kunnen zeer divers van aard zijn maar worden niettemin alle beheerst door de rechtsregelen die men in de rechtsleer samenvat onder de benaming 'huur van diensten'.

Volledigheidshalve dient te worden vermeld, dat de term *journalist*, zowel voor de beroepsjournalisten van de geschreven pers en de BRT als de *Freelance-journalisten*, in de extensieve betekenis van het woord dient te worden begrepen, en dus betrekking heeft niet alleen op de journalisten van het geschreven of het gesproken woord, maar ook op die van het beeld, met andere woorden op de fotografen en de cineasten, die hun bedrijvigheid uitoefenen in het kader van een nieuwsmedium. Het is al dadelijk duidelijk dat elk der drie categorieën van journalisten die hierboven werden geschetst, in de uitoefening van hun beroep rekenschap en ook een zekere obediëntie aan hun werkgevers

verschuldigd zijn. De beroepsjournalisten door de verplichtingen die hun worden opgelegd door het bediendencontract of het statuut van het BRT-personeel; de *freelance-journalisten* door de overeenkomst die zij uitdrukkelijk of stilzwijgend hebben onderschreven. Hoever precies deze obediëntie strekt, mag en kan strekken, zonder het door de grondwet beheerste statuut van de pers te storen is nu net wat het statuut van de *journalist* moet of zou moeten regelen en ook wat hierna zal worden onderzocht.

De juridische situatie van de beroepsjournalist in de geschreven pers

3. Lang heeft men gepoogd, en poogt men af en toe nog, het beroep van *journalist* in de geschreven pers uniform, dus zowel dat van beroepsjournalist als van *freelance-journalist*, als een *vrij beroep* te bestempelen. Men vindt daarvan sporen onder meer in de moties en verslagen van 'Het VIIIe Nationaal Congres van de Belgische Pers' dat op 14 augustus 1921 te Namen bijeenkwam, maar voornamelijk in de *Annalen van de Senaat*, naar aanleiding van de bespreking van de wet van 17 augustus 1922 op het bediendencontract (zie J. Demarteau en L. Duwaerts, *Rechten en Plichten van de Journalist*, Brussel, z.d., pp. 196-202). Daar werd door senator Lekeu - het is nuttig te onderstrepen dat hij tevens *journalist* was - een vurig pleidooi gehouden opdat de *journalisten* 'niet zouden mogen beschouwd worden als bedienden, zonder nadeel voor de stabiliteitswaarborgen van hun beroep'. Hoe ze dan wel moesten worden gekwalificeerd legt de heer Lekeu niet uit. Een lid van de regering, de heer Franck, Minister van Koloniën, viel dit verzoek van de heer Lekeu warm bij en bestempelde zijnerzijds de *journalisten* als beoefenaars van een *vrij beroep*, zonder dat zij evenwel de sociale voordelen en de veiligheid zouden verliezen, hun toegekend door de wet op het bediendencontract. Omwille van hun vaagheid en zelfs hun *contradictio in terminis* hebben deze verklaringen nooit veel invloed uitgeoefend, noch op de *jurisprudentie* noch op de *rechtsleer*, waar men de *beroepsjournalisten* van de geschreven pers is blijven beschouwen als loontrekende werknemers, als bedienden in tegenstelling tot arbeiders. Hoe zou het ook anders kunnen, de beoefenaars van een *vrij beroep* worden op het vlak van het sociaal recht immers gekwalificeerd als zelfstandigen of met andere woorden als

personen die hun eigen werkgever zijn. Men kan dit laatste mogelijk van de *freelance-journalisten* zeggen, maar in geen geval van de *beroepsjournalisten*. Juridisch gesproken ligt het verschil tussen de *beroepsjournalist* en de *freelance-journalist* hier, dat de *beroepsjournalist* zijn werk levert in *dienstverband (contrat d'emploi)*, daar waar de *freelance-journalist* zijn werk levert in een verband van *huur van diensten (louage d'industrie)*. Het meest essentiële onderscheid tussen beide contracten is volgens De Page het al of niet aanwezig zijn van een '*lien de subordination*' een staat van onderhorigheid, vooral dan in verband met het al dan niet beschikken over zijn tijd, de tijd namelijk waarin men het werk (voor *journalisten* dus hun geschriften, foto's of films) dat moet geleverd worden zal presteren (zie H. De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, 10 dln, Brussel (Bruylant) 1944-1947, dl. 4, nrs. 842-847).

Juridisch gesproken is het duidelijk, dat de *beroepsjournalist* van de geschreven pers een werknemer is. Zijn status omschrijven als een *vrij beroep* houdt dus een *contradictio in terminis* in, iets waarvan men zich best onthoudt. Zijn juridisch statuut wordt dus op het *privaatrechtelijk* vlak bepaald door de wetgeving op het bediendencontract. Wil dit nu zeggen dat ook zijn specifieke bedrijvigheid als *journalist*, met name het schrijven van artikelen, bepaald wordt door een volstrekte onderworpenheid aan zijn werkgever, met andere woorden aan de directie die de handelsvennootschap vertegenwoordigt, die de eigenares is van de betrokken krant? Helemaal niet, vermits ongetwijfeld ook het *publiekrechtelijk* statuut van de pers zijn invloed doet gelden op het *privaatrechtelijk* statuut van de *journalist*.

Art. 18 van de grondwet bepaalt uitdrukkelijk, dat wanneer de schrijver van een geschrift bekend is en zijn woonplaats heeft in België, noch de uitgever, noch de drukker, noch de verspreider van deze geschriften kan vervolgd worden met betrekking tot het plegen van eventuele *persdelicten*. Dit wil dus zeggen dat in laatste instantie de *journalist* als auteur van zijn artikelen persoonlijk en alleen verantwoordelijk is tegenover de enige *publiekrechtelijke* overheid aan wie hij rekenschap kan verschuldigd zijn, namelijk de rechterlijke macht. Qui veut la fin, veut les moyens. Het ware onzinnig in die omstandigheden vol te houden, dat de directeur van een dagblad, die, mits de *journalist* bekend is, geen enkele strafrechtelijke verantwoordelijkheid draagt, voor de

artikelen die door de journalist worden geschreven, aan deze laatste zijn gezag zou kunnen opdringen in verband met wat al dan niet moet of mag worden geschreven. Wie de uitsluitende strafrechtelijke verantwoordelijkheid wordt opgelegd van de daden die hij pleegt, moet uiteraard ook volkomen soeverein zijn bij het stellen van die daden. Wanneer dus de journalist in de uitvoering van zijn werknemersovereenkomst overgaat tot de uitoefening van zijn specifiek beroep, dit is het schrijven van artikelen, moet hij soeverein kunnen handelen, wat in principe elke obediëntie aan zijn werkgever uitsluit. Verder zal worden aangetoond dat dit principe in zeer aanzienlijke mate zal worden afgezwakt door andere juridische en feitelijke invloeden.

Voorlopig was het alleen van belang dit principe duidelijk voorop te stellen, hetgeen ons toelaat te besluiten, dat de algemene onderworpenheid van de werknemer aan de werkgever weliswaar van toepassing blijft op de journalist, behalve precies op één punt, het belangrijkste, het schrijven zelf der artikelen die hem worden opgedragen. Met andere woorden, de werkgever kan hem opleggen waar, wanneer en in welke sector hij in het bedrijf zal werken, wat hij te produceren heeft, wanneer hij zijn vakantie moet nemen enz..., maar als de journalist eenmaal aan het schrijven gaat, handelt hij in principe volkomen vrij.

In het bedrijfsleven is dit verschijnsel trouwens helemaal niet exclusief aan het perswezen verbonden. Meer en meer zien wij in onze samenleving hoe geneesheren als werknemer aan een bedrijf worden verbonden. Ook zij zijn bij de uitoefening van hun specifieke geneeskundige taak persoonlijk en alleen verantwoordelijk voor de mogelijke strafrechtelijke gevolgen van hun daden. Het is dan ook billijk en evident, en niemand betwist het, dat zij bij de uitoefening van hun geneeskunde niet langer handelen onder het gezag van hun werkgever. De medische ethica kan immers niet dulden, dat de bedrijfsgeneesheer tot ziekte of gezondheid zou concluderen op instructie van zijn patroon. Het algemeen gezag van deze laatste in het kader van de werknemersovereenkomst houdt dan op daar waar de specifieke geneeskundige taak van de geneesheer begint. Mutatis mutandis geldt dit ook voor de bedrijfsjurist, de ingenieur en alle andere wetenschapsmensen die in een bedrijf worden ingeschakeld precies om de bedrijfsleiding informatie te verschaffen over het domein van hun specifieke kennis. De bedrijfsleiding oefent weliswaar

haar gezag uit over de organisatie van hun activiteit (de taakverdeling, de richting waarin en de intensiteit waarmee de opzoeken worden verricht enz...), maar kan uiteraard het resultaat der opzoekingen niet bepalen.

In wat hij schrijft moet de journalist in principe volkomen vrij worden gelaten. Dit principe wordt niettemin afgezwakt door twee reële invloeden: de ene van feitelijke, de andere van juridische aard.

De eerste en de belangrijkste afzwakking van het beginsel der vrijheid van de journalist is van feitelijke aard, maar brengt niettemin juridische gevolgen met zich mede. De journalist is, in tegenstelling tot de gewone publicist, geen alleen-schrijvend wezen. Zijn geschriften staan niet alleen, maar nemen hun plaats in naast vele andere, die alle samen toch weer een geheel vormen: het dagblad, de krant, de revue of hoe men het ook noemen mag; in elk geval een welbepaald persorgaan dat niet alleen op materiële wijze, als een soort brochure, een eenheid vormt, maar dat ook op het morele, op het intellectuele vlak tegenover de buitenwereld een homogene individualiteit vertoont. Met andere woorden, een dagblad is zo maar geen lukrake verzameling van artikelen, maar wel een medium, dat in hoofdzaak informatie verstrekt volgens een bepaalde stijl en vanuit een bepaalde intellectuele en ook zeer dikwijls maatschappelijke optiek. Deze informatie is slechts uitzonderlijk het resultaat (zoals dit in de regel wel het geval is met bijv. wetenschappelijke tijdschriften) van een uiteenlopende, toevallig naast elkaar geplaatste en vandaar mogelijk ook contradictorische optiek. Dit kan gebeuren in een rubriek van 'vrije standpunten', maar in de regel is de informatie, die door een krant wordt verstrekt, het resultaat van een organisch beleid, van wat men noemt een redactie.

Dus verre van alleen maar een entiteit te zijn van samengebonden papier, vertoont de krant ook een eenheid op het redactionele vlak, waaraan de journalist zich moet onderwerpen. In de praktijk wil dit zeggen, vooreerst dat de journalist zich moet houden aan de hem door het redactioneel beleid toegewezen rubriek; vervolgens, dat de journalist zijn stijl moet aanpassen aan, en zijn maatschappelijke zoniet intellectuele optiek moet inschakelen in diegene die werd vastgelegd door het redactioneel beleid van het dagblad.

Een artikel, waarin de vrije liefde en wat men thans groepssex noemt worden gepropageerd, hoort nu eenmaal niet thuis in de 'Osservatore Romano'; een ander,

geschreven ter verheerlijking van het Marxisme-Leninisme, het Trotskysme of het Maoïsme, verwacht men niet op de bladzijden van 'La Libre Belgique'. Uiteraard wordt dergelijke redactionele visie, dergelijk redactioneel beleid enkel bereikt door een redactionele controle. Deze laatste wordt uitgeoefend door de redactionele staf, de redactionele hiërarchie, die loopt van de diverse journalisten over de redacteurs en de redactiesecretaris tot de hoofdredacteur, voor zover de directeur van de krant, de bedrijfsleider dus, zich niet aan de spits van deze organigram heeft opgedrongen. Op de ethische en deontologische waarde van een dergelijke situatie komen wij later nog terug. Deze toedracht van zaken, dit redactioneel beleid heeft in elk geval tot gevolg, dat vele en in elk geval de belangrijkste artikelen, alhoewel uiteindelijk door één enkel journalist geschreven, toch dikwijls door de hele redactie werden overwogen en besproken en achteraf ook nagelezen, herkauwd en verbeterd. Het resultaat van een dergelijke procedure is dikwijls een naamloos artikel, waar de gehele redactie in elk geval achter staat en er ook dikwijls openlijk voor uitkomt door het stuk zonder meer met 'de redactie' te ondertekenen. Gaat het om minder belangrijke artikelen, dan gebeurt het in de praktijk toch vaak dat ze door de redactionele hiërarchie worden nagelezen en eventueel hier of daar aangevuld of gewijzigd. Dit alles brengt voor een groot deel van de krant niet alleen een zekere anonimiteit mee, maar tevens een bepaalde situatie van collaboratie. Het spreekt vanzelf dat in die omstandigheden de materiële schrijver van het stuk niet meer alléén strafrechtelijk verantwoordelijk kan worden geacht voor de geschriften, die uiteindelijk weliswaar uit zijn pen vloeiden. Zijn alle redactieleden bekend en erkennen zij samen het auteurschap van het artikel, dan zijn zij in principe ook samen en solidair verantwoordelijk voor de strafrechter. In dergelijke gevallen echter wordt het artikel niet alleen in de regel anoniem gepubliceerd, maar blijven de auteurs ook meestal onbekend. Dan gebeurt wat de grondwet voorziet in art. 18: de verantwoordelijkheid wordt opgeschoven naar de uitgever, dit wil zeggen in dit geval de directeur van de krant. Het spreekt dan vanzelf uit deze feitelijke toedracht van zaken, waardoor de medeverantwoordelijkheid van de directeur op strafrechtelijk gebied in het gedrang komt, dat hij ook zijn toezicht op wat de journalist in de krant wil publiceren in dezelfde mate opeist.

acco

De activiteiten van Acco zijn gebundeld in 3 afdelingen :

VERKOOPAFDELING

Omvat :

- **Boekhandel *** (vooral gespecialiseerd in wetenschappelijke boeken)
- **Cursusdienst *** (verkoopt de eigen uitgaven)
* = ook postorderverkoop
- **Papierhandel** (allerhande papierwaren, schrijf- en tekengerief, klas-seermateriaal en bureelartikelen)

Verder verkoopt Acco ook : schrijf- en rekenmachines, boekenrekken, bureaulampen, labojassen, boekentassen, fonoplaten, enz. Ook alles voor stencil- en kantooroffsetdruk, produkten voor fotokopie en reproductiefotografie.

→ **Tiensestraat 134-136, 3000 Leuven**

AFDELING UITGEVERIJ

Gespecialiseerd in wetenschappelijke publikaties voor studenten en afgestudeerden van het hoger onderwijs : cursussen, boeken (handboeken en 'documentaire' uitgaven) en brochures (met informatie over actuele onderwerpen) - op wetenschapsdomeinen.

→ **Tiensestraat 134-136, 3000 Leuven**

AFDELING DRUKKERIJ

Drukt proefschriften, rapporten, boeken, brochures, tijdschriften, administratief drukwerk, affiches, geografische kaarten, enz.

De Acco-drukkerij beschikt daartoe over een ruim gamma van machines en over gespecialiseerd personeel.

→ **Brusselsestraat 118 A, 3000 Leuven**

Telefoon : 016/264.26 (alle afdelingen)

academische coöperatief s.v.

Maatschappelijke zetel : Brusselsestraat 118 A, 3000 Leuven

Een tweede argument, van zuiver juridische oorsprong ditmaal, is eveneens van aard om de principiële soevereiniteit van de journalist af te zwakken. Indien het zo is, dat de schrijver in de eerste plaats en dan exclusief verantwoordelijk is voor de mogelijke strafrechtelijke gevolgen van zijn daad, dan staat het eveneens vast dat voor de burgerlijke gevolgen de verantwoordelijkheid in de eerste plaats wordt opgenomen door de werkgever van de journalist, dus de maatschappij die eigenares is van de krant. Ook uit deze toedracht van zaken put de directeur van de krant een argument om toezicht uit te oefenen op wat de journalist in zijn dagblad publiceert.

De juridische situatie van de BRT-journalist

4. De juridische situatie van de BRT-journalist is, op enkele te verwaarlozen verschillen na, nagenoeg dezelfde als die van de beroepsjournalist uit de geschreven pers. Op het zuiver sociaal-rechtelijke vlak wordt de wet op het bediendencontract vervangen door het administratiefrechtelijke 'Statuut van het administratief, cultureel en technisch personeel van de BRT'. De BRT-journalist is dus een werknemer met het statuut van een ambtenaar. De BRT als openbare instelling met aparte rechtspersoonlijkheid is zijn werkgever. Mutatis mutandis geldt dus ook hier dezelfde algemene onderworpenheid van werknemer aan werkgever.

Weliswaar werd door art. 18 van de grondwet de fameuze cascade-verantwoordelijkheid auteur-uitgever-drukker-verspreider niet toepasselijk gemaakt op de omroepers ; niemand zal evenwel ernstig kunnen betwisten dat deze grondwettelijke richtlijnen (in 1831 was er spraak van radio noch televisie) ten minste een analoge toepassing inhouden op de autonomie van de BRT-journalist. Trouwens ook volgens de algemene beginselen van het strafrecht geldt de regel, dat uiteindelijk alleen de auteur van een bepaalde tekst, of deze nu wordt verspreid via de drukpers of de omroep, verantwoordelijk is voor de eventuele strafrechtelijke gevolgen. Ook hier geldt dus de regel, dat wie in de eerste plaats instaat voor de strafrechtelijke gevolgen van een bepaalde daad, deze daad uiteraard in volle autonomie moet kunnen stellen, althans in principe.

Dezelfde invloeden, die dit beginsel hebben afgezwakt op het domein van de geschreven pers, zullen het ook afzwakken

in het speciale geval van de BRT. Is de journalist van de geschreven pers geen alleen-schrijvend wezen, dan is de omroepjournalist dat evenmin: de teksten, klanken of beelden die hij doorzendt, staan niet alleen, maar nemen hun plaats in naast vele andere, om zich uiteindelijk tegenover de buitenwereld als een coherent geheel te manifesteren: de omroep. Ook de omroep is geen lukrake verzameling van rubrieken, maar wel een medium, dat naast informatie een zeer complexe communicatie verstrekt. Nu is het wel zo, dat in tegenstelling tot de dagbladen, de omroep zich niet kan beperken tot één welbepaalde stijl of één welbepaalde intellectuele of maatschappelijke optiek.

Daarvoor is het publiek dat hij moet bereiken te groot en vandaar ook te divers samengesteld. Dit belet echter niet, dat uiteindelijk de gehele omroep wordt beheerst (moet beheerst worden indien hij zijn doel wil bereiken) door één organisch beleid. In dit beleid neemt de informatie haar eigen plaats in en haar eigen structuur, die van haar kant wordt gedomineerd door dezelfde beginselen als de geschreven pers. De informatie, die binnen de gehele communicatie-organisatie door de omroep wordt verstrekt, is op haar beurt het resultaat van een organisch beleid, van wat ook hier een redactie kan worden genoemd. Binnen het verengde kader van deze redactie gelden opnieuw dezelfde organische regels als in de geschreven pers: uniteit van stijl en van maatschappelijke zonet intellectuele optiek. In tegenstelling tot de geschreven pers, waar al deze kenmerken groeiden uit een vrijgekomen traditie, wordt althans de maatschappelijke optiek van het informatiebeleid van de BRT, met name de politieke en wereldbeschouwelijke 'neutraliteit' gedetermineerd door de wet, en worden alleen nog de stijl en de intellectuele standing overgelaten aan het beleid en de traditie van de redactie. Ook de BRT-journalist wordt dus in zijn vrijheid geconditioneerd door het redactioneel beleid: hij zal zich moeten houden aan de hem toegewezen rubriek, zich moeten aanpassen aan de stijl en de intellectuele standing, zich inschakelen in de maatschappelijke optiek van het huis.

Zoals in de geschreven pers leidt ook hier deze toedracht van zaken tot een zekere solidariteit van de gehele redactionele hiërarchie ten opzichte van de uitgezonden teksten en beelden. In vele gevallen zal niet alleen de voorlezende journalist, de fotograaf of de cineast achter de uitzending staan, maar wel de gehele

hiërarchie die ze heeft doorgenomen, overwogen en goedgekeurd, gewijzigd, gecensureerd of aangevuld. De naamtekening wordt collectief en vandaar wordt ook de eventuele strafrechtelijke verantwoordelijkheid solidair. Alhoewel zij in de BRT andere namen draagt, loopt deze hiërarchie ook hier van de journalist, over de redacteurs en de redactiesecretaris, tot de hoofdredacteur, om uiteindelijk te belanden bij de directeur-generaal. Of deze laatste inmenging een goed of een kwaad is, laten wij voorlopig in het midden. Eén zaak lijkt ons duidelijk: vermits hij hiërarchisch medeverantwoordelijk kan worden gesteld, kan men hem moeilijk een medetoezicht ontzeggen.

Tenslotte gelden ook voor de BRT de algemene rechtsregelen der burgerlijke aansprakelijkheid. Is de BRT-journalist in de eerste plaats verantwoordelijk voor de strafrechtelijke gevolgen van zijn uitzending, de BRT als rechtspersoon en werkgever van de journalist draagt in de eerste plaats het volle gewicht der burgerlijke aansprakelijkheid. Ook op grond van deze juridische situatie put de directeur-generaal een argument om toezicht uit te oefenen op de teksten en de beelden die worden uitgezonden.

De juridische situatie van de freelance-journalist

5. Onder freelance-journalist worden in deze context verstaan, die personen, die hun medewerking verlenen aan pers en/of omroep, zonder dat zij door een vast verband van werknemer aan deze bedrijven verbonden zijn, maar die integendeel bij één of meer van deze bedrijven werken en hun prestaties leveren als losse medewerkers, hetzij van hun journalistieke arbeid een hoofd- zonet enig beroep hebben gemaakt, hetzij zij naast deze journalistieke activiteit een ander beroep uitoefenen, dat als hun hoofdberoep moet worden beschouwd.

Op het sociale vlak onderscheidt zich de activiteit van de freelance-journalisten van die van de beroeps- of BRT-journalist, doordat zij niet is onderworpen noch aan het bediendencontract noch aan het statuut van ambtenaar; integendeel oefenen zij hun journalistieke activiteiten uit als een *vrij beroep*. Aan de bedrijven waarvoor zij werken, leveren zij als het ware stukwerk: hoe en wanneer zij dit werk leveren heeft geen belang ter zake en valt niet onder de controle van het betrokken bedrijf; het komt er alleen op aan, dat het wordt geleverd, dat het wordt

geleverd binnen de gestelde tijd en dat het beantwoordt aan de gestelde eisen. De contracten, geschreven of stilzwijgend, die hen met de bedrijven verbinden, kunnen zeer uiteenlopend van aard zijn; zij worden evenwel alle gedomineerd door een gemeenschappelijk kenmerk: het zijn alle contracten die worden beheerst door de rechtsregels van de *huur van diensten*. Juridisch gesproken vertonen hun prestaties dus gelijke kenmerken met diegene die worden geleverd door de geneesheer aan zijn patiënt, de advocaat aan zijn cliënt, de architect of de aannemer aan zijn bouwheer: allemaal lieden die, volkomen vrij in hun doen en laten, zich enkel hebben verbonden een bepaalde prestatie, een bepaald resultaat te leveren volgens de regels van een zekere kunst.

Nu is het wel zo, dat de *huur van diensten* door geen enkele organische wet wordt geregeld. Door het burgerlijke wetboek worden slechts twee specifieke soorten besproken, namelijk het *vervoercontract* en de *bestekken en aannemingen*. Daaruit mag men, onder meer volgens De Page, niet afleiden, dat de huur van diensten in globo genomen aan geen algemeen geldende regelen zou kunnen worden onderworpen. Integendeel meent hij voor deze regelen drie bronnen te kunnen aanwijzen: vooreerst en vanzelfsprekend de regelen die hun basis vinden in de algemene beginselen van het recht en die in casu worden beheerst door het verbintenissenrecht; vervolgens, de regelen die worden ontleend aan deze der bestekken en aannemingen, beschreven in de art. 1787 tot 1799 van het Burgerlijk Wetboek; tenslotte, de regelen, die worden opgedrongen door de gebruiken, in casu dus de gewoonten, die heersen in de wereld van pers en omroep.

Volledigheidshalve en om de onafhankelijke maar ook enigszins preciaire positie van de freelance-journalist te onderstrepen, is het wellicht niet zonder belang enkele der voornaamste kenmerken aan te stippen, die door het Burgerlijk Wetboek worden toegeschreven aan de bestekken en aannemingen en die volgens De Page ook van toepassing zijn op de huur van diensten in het algemeen. Deze contracten worden in principe (tenzij tegenbeding) aangegaan *intuitu personae*, de persoon dus die zich verbonden heeft een bepaalde prestatie te leveren, wat wil zeggen dat de schuldenaar persoonlijk zijn prestatie moet leveren en de zorg ervan niet mag overdragen op een ander. Eén der belangrijke gevolgen van deze regel is wel, dat dergelijke overeenkom-

sten steeds worden ontbonden door de dood van de schuldenaar. Een andere belangrijke regel, eigen aan alle huur van diensten, is, dat deze overeenkomsten ook te allen tijde, met eventuele schadeloosstelling, unilateraal door de besteller kunnen worden verbroken. Ook van dit principe kan echter door een tegenbeding worden afgeweken.

(Zie over dit alles H. De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, 10 dln, Brussel (Bruylant) 1944-47, dl. 4, nrs. 856-860 bis; Frans van Isacker, *De exploitatie-rechten van de auteur*, Brussel (Larcier), 1963, nrs. 128-141).

Op het louter journalistieke vlak, en meer bepaald met het oog op een statuut van de journalist, levert deze positie van de freelance-journalist ten opzichte van de beroeps- of BRT-journalist evenwel geen grondige verschillen. Ook zijn positie wordt in de eerste plaats beheerst door de grondwettelijke en strafrechtelijke regel, dat hij in principe in laatste instantie alleen verantwoordelijk is voor de eventuele strafrechtelijke gevolgen van zijn teksten, foto's of filmbeelden. Dit pleit dus voor zijn soevereine beschikking bij de uitoefening van zijn specifiek journalistieke taak. Nu is het wel zo, dat de autonomie van de freelance-journalist weinig of niet wordt afgezwakt door het feit, dat zijn medewerking aan de krant of de omroep geschiedt langs het kanaal der redactionele hiërarchie. Inderdaad wordt de medewerking van de freelance-journalist door de band slechts gedivulgeerd door de krant of de omroep onder zijn uitdrukkelijke naamtekening; bovendien wordt zij in de praktijk zelden of nooit onderworpen aan een redactionele inmenging of zelfs censuur. De strafrechtelijke medeverantwoordelijkheid van de redactionele hiërarchie en de directie komt dus niet in het gedrang. Anderzijds blijft de burgerlijke verantwoordelijkheid ten volle op het bedrijf wegen, met het onvermijdelijk gevolg van een eventueel veto vanwege de directie, wat ook voor de freelance-journalist een duidelijke vermindering inhoudt van de autonomie bij de uitoefening van zijn specifieke journalistieke bedrijvigheid.

Daarbij komt dat ook de freelance-journalist zijn journalistieke activiteit inbrengt in een bepaalde krant, bij een bepaalde omroep. Met andere woorden, dat hij evenmin optreedt als een alleenstaand wezen; dat ook zijn prestatie zal plaatsnemen naast vele andere prestaties, waarvan het resultaat in de krant of het programma van de omroep, dit wil zeggen, in een

coherent geheel, wordt tot stand gebracht door een bepaald redactioneel beleid, met een eigen wezen, een eigen stijl, een eigen intellectuele zoniet maatschappelijke optiek. Wel staat hij veel vrijer tegenover dit beleid, omdat hij niet tot het huis behoort, niet is onderworpen aan de strakke binding werkgever-werknemer. Deze wordt echter vervangen door de contractuele banden der huur van diensten, zo men wil door de relatie huurgever-huurnemer. Ook hij ontsnapt niet aan de druk van een zekere hiërarchie, die erover waken zal dat zijn medewerking geïntegreerd wordt en blijft in het algemeen beleid van het medium en in de stijl en

intellectuele, zoniet maatschappelijke optiek, die dit medium zich eigen heeft gemaakt. Deze toedracht van zaken is inherent aan pers en omroep, omdat het behoort tot één der meest fundamentele kenmerken van deze massa-media, namelijk de organisatie van het louter technisch verspreiden van de communicatiematerie (dat doet bijv. een gewoon uitgever) uit te breiden tot de gecommuniceerde materie zelf en aldus ook organisch tot stand gebrachte communicatiematerie te verspreiden.

F. VAN ISACKER
(vervolgt)

(ADVERTENTIE)

**HET
NIEUWSBLAD**

N.V. DE STANDAARD

EM. JACQMAINLAAN 127

1000 BRUSSEL

Prof. Dr. Th. H. GUBACK, Research Associate Professor aan het Institute of Communications Research van de University of Illinois-Urbana, hield op 26 januari 1973 twee lezingen voor het Departement Communicatiewetenschappen.

Een daarvan, over «Integration of European Film-industries in the European Common Market» werd door Johan Van Heddegem in het Nederlands bewerkt.

de film in de Europese economische gemeenschap

Als een staatshoofd eeuwen geleden met een crisis geconfronteerd werd, ontbood hij zijn priesters; nu ontbiedt hij zijn economische adviseurs. We hebben in beide gevallen evenzeer met geloofsbelijdenissen te maken: het gaat telkens om remedies die ooit schijnen geholpen te hebben.

Het geloof in de suprematie van het rijk van het economische boven dat van de goden (al heeft het eerste even goed zijn bijbels, heiligen en kettens) waar het hedendaagse problemen betreft, behoeft nauwelijks betoog. Reorganisatie en herstel van het economisch aspect van de dingen is, als een gevierd wondermiddel, aan de orde van de dag. Hoe groter het probleem, hoe groter de verwachte voordelen.

Situatie van de filmindustrie in de negen

Sinds Groot-Brittannië, Ierland en Denemarken in 1973 als nieuwe leden toetraden, omvat de Europese Economische Gemeenschap een filmmarkt en -industrie (1), die groter zijn dan die van de Verenigde Staten. Er zijn ongeveer 21.000 bioscopen die jaarlijks bijna 1,2 miljard kaartjes verkopen. De Negen produceren per jaar ongeveer 550 langspeelfilms.

Onder deze oppervlakte-statistieken liggen er nog een massa andere die de omvang van de Europese filmindustrie verder uittekenen: honderden distributie- en produktiemaatschappijen, honderdduizenden tewerkgestelden in alle takken van de industrie, miljarden dollars investeringen, banken met gespecialiseerde filialen voor het toekennen van leningen aan de film-

industrie, laboratoria die pellicule produceren en behandelen, beroepsorganisaties van producenten, distributeurs en exploitanten, vakverenigingen op verschillende niveaus van de industrie en een waaier van overheidsinstellingen belast met taxatie, censuur, voorschieten van leningen, uitbetaling van subsidies, controle van beroepsopleiding en bijhouden en verspreiden van statistieken zodat trends kunnen onderkend en beleid kan voorbereid worden.

Een industrieel apparaat voor het beheren van «entertainment»

Als we even over deze cijfers nadenken, wordt het duidelijk dat we in de loop van ongeveer 70 jaar een enorm apparaat om «entertainment» te beheren, gecreëerd hebben. «Gecreëerd» is misschien een slecht woord, want in sommige gevallen is het zomaar gegroeid zonder voorafgaand onderzoek of studie. Toch heeft de machine zichzelf ontwikkeld tot een soort monster, of tenminste de traditionele rollen van meester en knecht omgekeerd, het is immers nu de zaak van velen het apparaat ten allen prijze op gang te houden. Er wordt geïnvesteerd met de bedoeling dat de kapitalen regelmatig afgelost zouden worden.

Daarenboven is het apparaat onderhevig aan periodieke schokken die zijn gezapig functioneren in gevaar brengen. Instellingen worden opgericht om zijn werking te herzien en te regelen. Men kan natuurlijk spreken over de anarchie van de kapitalistische produktie. Maar in feite is zij niet anarchistisch in de echte zin van het woord. Zij is onderhevig aan bepaalde

«wetten» van de markt die zelf oorzaak zijn van fluctuaties die het apparaat ontregelen.

Overheidsinterventie

(Overheids-)instellingen pogen deze fluctuaties, gevolg van het marktgericht karakter van de industrie, te neutraliseren.

In Groot-Brittannië, bijvoorbeeld, geeft het «National Film Finance Consortium» faciliteiten bij het lenen van produktiekapitaal, terwijl het «Film Fund Agency» subsidies toekent met als oorspronkelijke bedoeling de kloof tussen produktiekosten en exploitatie-opbrengsten te overbruggen.

In Frankrijk worden de overheidsbemoeienissen in verband met film gebundeld via het «Centre National de la Cinématographie».

Vermits de bestuursorganen van de Europese Economische Gemeenschap de bouwen vormen van een zich economisch verenigend Europa, en vermits ook de filmindustrie in de richting van integratie evolueert, is het waarschijnlijk dat voor film op E.E.G.-niveau een gelijkaardig lichaam zal gecreëerd worden.

Industriële groei binnen burgerlijke politieke staten

Waarom integratie, en wat betekent zij precies?

Eerst en vooral is de filmindustrie gegroeid binnen politieke staten die het resultaat zijn van het aan de macht komen van de bourgeoisie. De politieke staat

kan beschouwd worden als het territorium binnen een arbitrair vastgelegde grens, die tegelijk ook een economische invloedssfeer afluïjt.

Dit heeft voor de filmindustrie bepaalde consequenties gehad. Haar thuismarkt valt in de meeste gevallen samen met het nationale grondgebied, waarvan de grenzen een geschikte hinderpaal voor de invoer vormen, ongeveer zoals de oude stadswallen het mogelijk maakten de binnenkomende goederen te belasten. Grenzen vergemakkelijken ook restricties op de invoer, door censuur of andere inhoudelijke beperkingen, of door officiële handelspreferenties die de films van een land bevoordelingen tegenover die van andere landen. De binnenlandse markten in Europa zijn meestal te klein om een adequate financiële basis voor zelfbedruipende eigen filmindustrieën te kunnen leveren. Dit is bijvoorbeeld het geval voor Nederland of Zwitserland. Dit probleem wordt nog versterkt door het onvermogen van filmmakers in zulke kleine staten om met enige regelmaat op bredere markten door te dringen.

Handel als een vorm van integratie

Op deze manier doen nationale grenzen impliciet industrieën van verschillende omvang ontstaan, die in grote lijnen overeenkomen met de omvang van de staten. De grootste onder hen profiteren van de middelgrote, en beide profiteren van de kleinste. De uitvoer van films gaat van de grotere naar de kleinere landen en volgt daarbij dikwijls taalaffiniteiten: van Duitsland naar Oostenrijk, van Frankrijk naar het Franssprekend deel van België, van Italië naar de Italiaanse kantons en van het Europese moederland naar zijn (vroegere) kolonie.

In zekere zin kan dit handelsverkeer in films tussen politieke staten als een vorm van integratie beschouwd worden. Wederzijdse afhankelijkheid groeit, waarbij de grotere industrieën de kleinere landen nodig hebben als afzetgebied, en de kleinere landen (niet in staat om voor de eigen consumptie voldoende films te produceren) behoefte hebben aan de films van de grotere. Maar deze afhankelijkheid heeft dikwijls antagonismes voor gevolg, zoals toen een vroege golf van Amerikaanse uitvoer naar Groot-Brittannië in de jaren 1920 de plaatselijke filmproductie bijna verstikte. De producenten zochten naar middelen om zichzelf te beschermen en vonden oplossingen zoals quota op de import, «screen quota» (van overheids-

wege opgelegd aantal weken per jaar waarin nationale producties moeten vertoond worden) en later overheidsgaranties voor leningen en subsidies. Tegenstrijdige belangen werden gecommmercialiseerd en gepolitiseerd en waren oorzaak van strijd. Handelsverkeer kan dus, als uitwisseling tussen naties, een manier van integratie zijn, wat in de filmindustrie het geval was vanaf het begin, ongeveer 70 jaar geleden.

Een nieuwe vorm van integratie

Van een totaal andere aard is de vorm van integratie die zich sinds ongeveer 15 jaar heeft ontwikkeld. Zij is gebaseerd op het samenbundelen van belangen en het uitschakelen van concurrentie en tegenstellingen tussen politico-economische staten, waartussen nationale grenzen stilaan verdwijnen. Dit is evident in meerdere opzichten: West-Europa's eengemaakte monetaire politiek die zou kunnen leiden tot een Europese munt, de intensieve inspanningen om de verschillen in levensduur tussen de E.E.G.-lidstaten te nivelleren, de geleidelijke opheffing van tolbarrières hebben als gevolg dat het handelsverkeer uitgebreid wordt (en dus grotere markten ontstaan), de circulatie van kapitaal verhoogt (door kapitaal daarheen te laten vloeien waar de winstkansen het hoogst zijn) en het verkeer van (dikwijls goedkope) arbeidskrachten gemakkelijker wordt. Dit soort integratie blijkt ook uit het verlangen om Europese eerder dan nationale maatschappijen op te richten, om voorheen concurrerende ondernemingen in verschillende staten te laten smelten en om de coördinatie tussen handelsmaatschappijen doorheen de E.E.G. te vergroten. In één woord, dit alles betekent heraanpassing en uitbreiding van invloedssferen en markten. Deze vorm van integratie zal in de toekomst overheersen. Als historisch precedent en politieke parallel kan verwezen worden naar de eemaking en centralisering van Italië of Duitsland in de 19e eeuw.

Waarom integratie?

Een onderzoek naar de motieven van de integratie moet er rekening mee houden dat, historisch gezien, bepaalde krachten losgemaakt werden en dat de productiemiddelen bestendig in omwenteling zijn. Binnen een bepaalde economische context hebben machines en wetenschap de productiecapaciteit ertoe genoopt oude politieke en commerciële grenzen te over-

schrijden.

De stelregel schijnt te luiden: steeds meer soorten goederen in steeds grotere hoeveelheden. Om deze overvloed op te vangen moesten oude markten uitgebreid en nieuwe gecreëerd worden. De dwingende noodzaak in steeds toenemende omvang te produceren (en te verwerven) oefent een centrifugale kracht uit op het versnellen en vergroten van invloedssferen. Rijkdom, die eeuwen geleden in grondbezit vastgelegd was, wordt in de vorm van geld mobiel en vlottend. Het dorp, de gemeente, de stad die vroeger als markt voor de ambachtsman beschouwd werden, hebben plaats gemaakt voor de regionale of nationale afzetgebieden van de industrie, die op hun beurt de weg vrijmaken voor markten van continentale of universele omvang. Vandaag beschouwt «Ford Motor Company» het grootste deel van de wereld als haar markt terwijl I.T.T. niet alleen het grootste deel van de wereld als zijn markt beschouwt maar er ook de regeringen manipuleert.

Parallel met deze uitbreiding van stutgebieden en versnelling van productie loopt een grotere anonimiteit van productie en verkoop. De arbeider is verder verwijderd van het product dat hij maakt. Arbeidskracht, die vroeger rechtstreeks aan het product besteed werd, wordt meer en meer aangewend om machines die het product fabriceren te bedienen of hantieren. Productie voor de voorraad vervangt productie op bestelling. Tussen producent en verbruiker staat een hele reeks tussenpersonen terwijl steeds meer, op basis van massaal verspreide informatie, aangekocht wordt in zelfbedieningszaken zonder winkelpersoneel. Verfinde communicatiesystemen spuien een steeds toenemende hoeveelheid boodschappen die de mens loskoppelen van zijn natuur en hem heroriënteren. Massale, collectieve afhankelijkheden worden gesmeed.

In dit proces capituleert in principe de kleinere eenheid voor de grotere.

Film volgt industriële patronen

In hoeverre past de filmindustrie binnen dit algemeen bestek? Om op deze vraag te antwoorden moet men er rekening mee houden dat film zelf een revolutie betekent voor de manier waarop menselijke wezens met elkaar praten. Verandering op een domein dat zelf een zo drastische vernieuwing betekende, kan dus in vergelijking slechts als onbetekenend voorkomen.

EUROPA BOEKHANDEL

c a b a y

FOCHPLEIN 6
3000 LEUVEN
TELEFOON 016/229.32

JAN HESS : In de ban van het beeld.

Door zijn werk is de auteur in aanraking gekomen met de afweerhouding van de kerken tegenover de film.

Het 1e deel : geschiedenis en sonologie van de film

Het 2e deel : houding van de kerk tegenover film en bioskoop

Het 3e deel : problematiek van de religieuze film

Het 4e deel : etnische aanpassing van de godsvoorstelling in de religieuze film.

G. FAUCONNIER : Massamedia en samenleving.

Een algemeen overzicht van het studieveld van de massacommunicatieleer en de daarin gebruikte onderzoeksmethodes.

Eveneens een persoonlijke visie op de functies die de massamedia in onze samenleving vervullen.

P. LEPAPE : La Presse.

Als redacteur bij «Paris - Normandie» was de auteur nauw betrokken bij de conflicten waaraan het dagblad van Rouen te lijden heeft gehad.

De ziekte van de pers wortelt, naar zijn oordeel, in haar eigen aard en niet in een of andere voorbijgaande omstandigheid.

Wellicht zijn er geneesmiddelen : maar ze moeten komen uit het publiek zelf.

GAUTHIER - PILARD : Télévision passive - télévision active.

Is televisie slechts een meubelstuk dat ook nog beelden produceert ?

Welke zijn de functies van het medium en hoe beleven wij het ?

Wat moet van de nieuwe technieken verwacht worden ?

Wat is objectiviteit op TV ?

Waar begint het respect voor het publiek en waar eindigt de informatie ?

Ziedaar enkele vragen die in dit boek aan de orde komen.

Om deze reden lijken de produktiemiddelen op het gebied van film niet zo radicaal veranderd. Het is waar dat ze uitgebreider, complexer en duurder geworden zijn, maar er worden nu niet meer commerciële films uitgebracht dan 50 jaar geleden - wat niet het geval is voor auto's, kleding, woninginstallaties, enz. (2).

Kon de Amerikaanse filmindustrie tot omstreeks 1930 als een industrie in volle expansie beschouwd worden, nu is dit zeker niet meer het geval in vergelijking met de expansie van electronica, verpakking, chemicaliën, educatieve voorzieningen enz. Zoals gegevens over biscoopbezoek aantonen, kan film in Europa zelf nauwelijks als industrie standhouden (3). Maar zelfs als zij achteruitgaat is zij niet immuun voor krachten die, voor de industrie in het algemeen, verandering bestendigen en integratie dichterbij brengen. De filmindustrie in Europa tracht zichzelf te reorganiseren, niet alleen omwille van de concurrentie met andere vormen van amusement, maar ook als gevolg van interne strijd binnen het bedrijf. Het hoeft weinig betoog dat grote distributeurs trachten te overleven ten koste van de kleinere, dat grote exploitatieketens alleenstaande bioscopen opslorpen en dat het soort investeringen die nodig zijn voor het financieren van filmproductie de tussenkomst vergen van grotere investeringsmaatschappijen en bankconsortia.

Integratie en de filmindustrie

Hoewel film geen industrie van de toekomst is, kan hij toch de toekomst niet ignoreren. Bijna ondanks zichzelf is film gedwongen te hergroeperen en te reconsolideren. Dit doet hij dan ook, niet op een nationale maar op een multi-nationale, continentale schaal. De producent in Groot-Brittannië of Frankrijk bijvoorbeeld, nog afgezien van het feit dat hij buitenlandse afzetgebieden nodig heeft om zijn steeds stijgende produktiekosten te delgen, kijkt wanhopig uit naar een bredere basis voor investeringen. Oorspronkelijk werd dit mogelijk gemaakt door coproductie, maar de bilaterale verdragen die coproductie regelen, remmen deze zelfdertijd ook af. De behoefte aan buitenlandse afzetgebieden, op haar beurt, toonde de noodzaak aan van een beter georganiseerd distributiesysteem voor Europese films en tegelijk van een meer gecoördineerd net van bioscopen voor de exploitatie. Sommige elementen in de Europese filmindustrie wensten verder zichzelf tegen Amerikaanse overheersing te

beschermen op het gebied van de productie en distributie en zochten hun heil en onafhankelijkheid in macht door eenmaking. Op de Internationale schaal van Paramount of MGM bestaat er niets Europees - het is zo iets dat sommige Europeërs hopen te creëren.

Integratie betekent voor de Europese filmindustrie heel eenvoudig het elimineren van de zwakste schakels, het links laten liggen van de minst progressieve en expansionistische maatschappijen (die dus als straf voor hun niet meedingen in de race, naar een armzalige tweede plaats verwezen worden) en bijgevolg het ontstaan van grotere maatschappijen die een uitgestreker gebied bestrijken. Waarschijnlijk zullen daarenboven hun producten hoe langer hoe meer aangepast worden aan een grootste gemene deler van smaak en dit is, zeker bij film, te bevreuen.

Productie, distributie en exploitatie

De tendens tot integratie komt voor op verschillende niveaus van de industrie. Filmmakers werden tot bilaterale coproductie gestimuleerd door een reeks internationale verdragen, waarvan het eerste op het einde van de jaren 1940, tussen Frankrijk en Italië afgesloten werd. Dergelijke overeenkomsten werden later uitgebreid om mogelijk te maken dat films door drie, en in sommige gevallen door vier internationale partners gemaakt werden. Hoe nuttig zij ook waren, deze verdragen beperkten er zich toe coproductie tussen de ondertekenende landen mogelijk te maken en bepaalden nauwgezet wat de artistieke, technische en financiële inbreng was, die iedere partner voor een gegeven film moest bijdragen. Deze verdragen beantwoordden aan hun doel de Europese filmproductie te «internationaliseren», maar volgens sommige waarnemers zijn ze nu voorbijgestreefd. Zij beweren dat men nu behoefte heeft aan vrijheid voor de producenten in ieder E.E.G.-land om samen te werken op basis van condities die zij zelf aanvaardbaar vinden, zonder rekening te houden met bepalingen van een verdrag. In de praktijk kan dit betekenen dat voor een bepaalde film speciale (en tijdelijke) condities bedongen worden, of dat er permanente Europese produktiemaatschappijen opgericht worden die de belangen van verschillende nationaliteiten samenbundelen.

In termen van distributie beschikken alleen Amerikaanse maatschappijen over

kantoren in heel Europa (en trouwens over de hele wereld). De Europese producent is min of meer verplicht op hen een beroep te doen voor de internationale verspreiding van een film. Vermits de distributeurs, via distributiegaranties, ook een voorname rol spelen bij het financieren, is het - zoals het adagium zegt - evident dat wie de distributie controleert de hele industrie controleert.

Sommige nationale distributeurs in Europa hebben gepoogd een eigen distributieketen op Europese schaal op te richten. Naast het feit dat dit een alternatief biedt, zou het de vertoning van Europese films (d.w.z. geproduceerd zonder Amerikaanse participatie) in Europese bioscopen kunnen vereenvoudigen en efficiënter maken. Zoals niet onopgemerkt bleef, zou dit het bijkomend voordeel meebrengen dat het de positie van een aantal vooruitstrevende nationale distributeurs in Europa zou beschermen en verstevigen, terwijl het hen zou behoeden voor de dreiging door toedoen van reusachtige multinationale consortia uitgeschakeld te worden.

Bij Europese exploitanten bestond een gelijkwaardige manier van denken: men streefde ernaar een internationale keten van bioscopen op te richten om op die manier management efficiënter te maken en wat macht bijeen te brengen om de dreiging vanwege grote distributieketens af te wenden.

De gemeenschappelijke markt en de filmindustrie

Laten we enkele van deze thema's onderzoeken, meer specifiek in zoverre zij raakpunten vertonen met de Europese Economische Gemeenschap.

In deze context kunnen een aantal algemene opmerkingen gemaakt worden: een steeds terugkerend probleem was het aanpassen van de algemene bepalingen van de E.E.G.-idee en van het Verdrag van Rome aan de eigen aard van de filmindustrie, vooral wanneer deze industrie gedurende bijna twee decennia in een crisistoestand verkeerde. Wat de E.E.G. tot nu toe op het domein van film gerealiseerd heeft, is vooral gesitueerd op het juridisch vlak en niet op het economische zoals had kunnen verwacht worden. Wat bereikt werd heeft een volledig negatief karakter: men heeft restricties opgeheven maar niets opgebouwd.

De E.E.G. heeft zich verder officieel helemaal niet beziggehouden met de culturele aspecten van film, ook al betreffen

deze een voor de hand liggend attribuut van het medium.

Vanaf haar oprichting in 1958 heeft de E.E.G. film behandeld zoals zij triplex behandeld heeft: als een goed dat geproduceerd en geconsumeerd moet worden.

Vier richtlijnen voor de filmindustrie

Tot nu toe liggen de bemoeienissen van de E.E.G. met film vervat in vier richtlijnen. De eerste kwam in voege in oktober 1963 en paste op de filmindustrie de bepalingen toe van een algemeen E.E.G.-programma ter afschaffing van beperkingen op de vrijheid diensten te verlenen. Deze Richtlijn liberaliseerde het verkeer van films tussen de E.E.G.-leden door het invoeren van nieuwe quota's te verbieden en de bestaande te standaardiseren.

Waar tussen lidstaten quota-overeenkomsten bestonden in verband met invoer, distributie of exploitatie van nagesynchroniseerde films, bepaalde de Richtlijn dat zulke quota's niet tot minder dan 70 films per jaar mochten beperkt worden. Verder liberaliseerde zij volledig de invoer, distributie en exploitatie van kortfilms, journaals, documentaires en films in originele versie (met of zonder ondertitels). Dit is natuurlijk alleen van toepassing op binnen de E.E.G. gemaakte films.

In de praktijk was het gevolg van deze richtlijn dat (bijvoorbeeld) Duitse films met ondertitels niet langer onderhevig waren aan alle mogelijke beperkingen die hun circulatie binnen de E.E.G. hadden kunnen belemmeren, en dat mogelijk werd dat tenminste 70 Franse films in het Italiaans nagesynchroniseerd en in Italië vertoond werden. Een niet bedoeld neveneffect van de Richtlijn was het liberaliseren van distributie en exploitatie van films die in een E.E.G.-lidstaat door een «nationaal» producent gemaakt maar door Amerikaanse belangen gefinancierd werden.

De tweede Richtlijn over film werd van kracht in mei 1965 en maakte een einde aan beperkingen op de vrijheid om diensten te verlenen en de vrijheid van vestiging. Binnen de E.E.G. werden invoerquota's met betrekking tot films uit lidstaten afgeschaft, waardoor de idee die reeds uit de eerste Richtlijn bleek, volledig werd uitgewerkt. Daarenboven werd een lidstaat waar een «screen quota» - minimum aantal dagen per jaar waarop nationale films vertoond moeten worden - in voege was, verplicht deze uit te breiden tot films van andere E.E.G.-leden. Iedere verplichting

om het nasynchroniseren van ingevoerde films in het land van invoer te laten gebauren, evenals iedere wettelijke beperking op de vestiging van bioscopen, gespecialiseerd in het vertonen van films (gemaakt door E.E.G.-leden) in originele versie met of zonder ondertitels, werden afgeschaft.

In de praktijk was het effect van de Richtlijn dat, bijvoorbeeld, Duitse films die in Duitsland in het Frans nagesynchroniseerd waren, zonder beperking in elke Franse bioscoop vertoond konden worden. Verder konden films die de nationaliteit van een lidstaat droegen voortaan vrij binnen de Gemeenschap circuleren vermits ze niet langer aan invoer- of screen-quota's onderworpen waren. In combinatie met de eerste gaf deze Richtlijn een definitie van «E.E.G.-film» door iedere lidstaat te verplichten gemeenschappelijke regels ter bepaling van de nationaliteit op te stellen (4). Zoals bij de eerste Richtlijn was er ook hier een onbedoeld gevolg: impliciet werden alle obstakels weggenomen voor het vrij circuleren binnen de Gemeenschap van films die met Amerikaanse financiën gemaakt waren. Kort gezegd, een «Italiaanse» film die met Amerikaans geld geproduceerd was, kon zich in de E.E.G. verwachten aan een potentiële markt die groter was dan die in Amerika. Deze zelfde «Italiaanse» film werd daarboven voortaan als een «E.E.G.»-film erkend.

Meer dan drie jaar verlieten voor de derde film-Richtlijn kon worden uitgevaardigd. Toen zij in oktober 1968 verscheen, nam zij iedere beperking weg die een distributeur in een E.E.G.-staat had kunnen beletten een bijhuis in een andere lidstaat te openen en had dus vrijheid van vestiging in verband met filmdistributie voor gevolg. Ontwerpversies van de richtlijn gingen in het liberaliseren van de dienstverlening zo ver dat zij een distributeur in Parijs, bijvoorbeeld, toelieten rechtstreeks een bioscoop in Amsterdam te bevoorraden. Als puntje bij paaltje kwam, bleek dat deze maatregel noopte tot uitgebreid voorbereidend werk op verwante domeinen. Eerder dan het invoeren van de vrijheid van vestiging te verdagen, keurde de E.E.G.-overheid de maatregel goed en reserveerde de probleem-punten voor verdere studie, die nog steeds aan de gang is.

De laatste Richtlijn werd van kracht in september 1970 en betrof vrijheid van vestiging en vrijheid om diensten te verlenen op het domein van filmproductie. Zoals de vorige schafte ook deze Richtlijn een

reeks beperkingen af die door de jaren heen door de E.E.G.-leden waren ingevoerd en waarbij vreemdelingen (d.w.z. inwoners van E.E.G.-staten) op een andere manier behandeld werden door de eigen landgenoten.

Het praktisch gevolg van de Richtlijn was dat bepalingen binnen de E.E.G. in verband met binnenlandse producenten geharmoniseerd of gestandaardiseerd werden. Zo werd Frankrijk, bijvoorbeeld, gedwongen de bepaling af te schaffen dat financiële steun aan productie alleen aan iemand van Franse nationaliteit kon toegekend worden: voortaan kon hij van de nationaliteit van om het even welke E.E.G.-staat zijn.

Tevens schafte Italië de regel af volgens welke producenten van «Italiaanse» films van Italiaanse nationaliteit moesten zijn; van nu af konden de producenten van zulke films b.v. Nederlanders zijn. Terwijl de vorige Richtlijnen, door het wegwerken van verschilpunten in de manier waarop staten een officiële nationaliteit toekennen aan op hun grondgebied gemaakte films, in feite impliciet definieerden en bepaalden wat een «Gemeenschapsfilm» was, deed de vierde Richtlijn ongeveer hetzelfde voor producenten en produktie-maatschappijen. Dit ging heel wat verder dan de coproductie-verdragen die voorschreven dat een Frans-Italiaanse film ofwel een Franse ofwel een Italiaanse producent of produktie-maatschappij moest hebben. Voortaan is het begrip «Frans-Italiaanse film» zelf eens en voor goed verouderd. Het wordt vervangen door «E.E.G.-film».

Wat de Gemeenschappelijke Markt tot nu toe gedaan heeft, is het liberaliseren in de E.E.G. van zowel de circulatie van E.E.G.-films als het oprichten van produktie- en distributie-dochterondernemingen. Dit werd bereikt door een ganse waaier quota's, reglementen en bepalingen in verband met het verkeer van goederen, arbeidskrachten en kapitaal af te schaffen. Tevens hielp de Gemeenschappelijke Markt de in de E.E.G. gevestigde Amerikaanse filmaansluitingen - want de weggenomen belemmeringen wogen even goed op hun bedrijven als op die van de Europeërs.

Actie voor de toekomst

Op papier schijnt de vooruitgang naar integratie gering. Toch moet toegegeven worden dat de filmindustrie overall ondergeschikt wordt aan machtiger en belangrijker ondernemingen die met voor-

rang aandacht opeisen en krijgen. Iedere stap vereiste natuurlijk gedetailleerde studie van problemen en voortdurende discussie over ontwerp teksten onder E.E.G.-ambtenaren te Brussel, professionals uit de filmindustrie en met film begane overheidsinstanties in de regeringen van de lidstaten. Hervorming van complexe industriële staten brengt haar eigen complicaties mee.

Het huidige werk omvat een aantal problemen: harmonisering van systemen voor het subsidiëren van productie, liberalisering van dienstverlening op het gebied van distributie en verkeer van arbeidskrachten, oprichting van een Europees filmregister en relaties met derde landen, meer in het bijzonder de Verenigde Staten, wier produktie- en distributiemaatschappijen praktisch de filmindustrie in de voornaamste E.E.G.-staten controleren. In feite zijn al deze materies eng verstrengd.

Arbeidskracht

Vermits de vrijheid van vestiging voor film-produktie-maatschappijen gerealiseerd is, zou logisch moeten volgen dat ook het verkeer van produktiepersoneel geliberaliseerd wordt, zodat het zijn beroep om het even waar in de Gemeenschap kan uitoefenen. In termen van arbeidskracht vereist de E.E.G. een vrije circulatie van arbeidskracht tussen de lidstaten. Maar hoe kan dit concept specifiek op de filmindustrie toegepast worden? Men is geneigd eerst te denken aan coproductie, zoals die ongeveer een decennium voor het oprichten van de Gemeenschappelijke Markt reeds bestond. Daarbij was een produktieploeg betrokken die uit twee of drie landen bijeengebracht was, die aan een bepaalde film samenwerkte onder voorwaarden die in een formeel bilateraal of multilateraal verdrag tussen naties vastgelegd waren. Het is nochtans duidelijk dat coproductie beperkt wordt doordat zij alleen toegestaan is aan de ondertekenende naties die gebonden zijn door verdragen waarin de inbreng van iedere nationaliteit voor elke film gespecificeerd wordt.

In de context van de E.E.G. kan het concept «vrije circulatie van arbeidskracht» echter als verdragstermen overstijgend opgevat worden. Deze circulatie moet immers een grotere levensduur beschoren zijn dan de produktietijd van een enkele film en moet van toepassing zijn op technisch en administratief, zowel als op artistiek personeel en dit zonder rekening

te houden met in verdragen vastgelegde proporties.

Sommige E.E.G.-landen hebben bepalingen in verband met professionele tewerkstelling die een obstakel vormen voor het vrij verkeer van arbeidskrachten. In Frankrijk, bijvoorbeeld, dateren deze bepalingen uit de bezettingstijd en verplichten zij de producenten technici (in een waaier van categorieën zoals geluid, montage, camera, make-up, decorbouw, enz.) in dienst te nemen die houder zijn van een «Carte d'identité professionnelle». Deze wordt door een gemengde werknemers-werkgevers commissie toegekend aan sollicitanten met een bepaald niveau van bekwaamheid, bereikt via beroepsopleiding en leertijd. De C.I.P. wordt verdedigd op grond van de overweging dat film, als kunst en kunde, een peil van vakmanschap vereist dat alleen kan verzekerd worden door het opleggen van minimum kwalificaties aan werkers in geselecteerde beroepen. De kaart, zo wordt betoogd, garandeert dat haar houder bevoegd is om zijn beroep uit te oefenen. Vanuit een andere optiek evenwel, maakt de C.I.P. inbreuk op de vrijheid van arbeid en hindert dus de vrije circulatie van arbeidskrachten.

Dit dilemma kan natuurlijk opgelost worden door Frankrijk zijn regels te doen afschaffen, of door andere E.E.G.-leden het Frans systeem te laten overnemen, of nog door een compromis te verzinnen dat terzelfdertijd een professionele standaard verzekert terwijl het ook tegemoet komt aan de letter en de geest van het Verdrag van Rome. Wat van de E.E.G. in dit geval verwacht wordt is in feite een politiek voor beroepskwalificaties, beroepsopleiding en toegang tot tewerkstelling. Deze materie wordt nog gecompliceerd door de overlapping tussen beroepen in het filmbedrijf en de televisie, terwijl deze laatste traditioneel beschouwd wordt als het voorbehouden domein van de lidstaten. Als de E.E.G. erin slaagt beroepskwalificaties vast te leggen voor een cameraman in de branche van de speelfilm, waarom zouden die dan ook niet gelden voor een cameraman bij een televisie nieuwsdienst?

Een oplossing ligt nog niet in het verschiet, hoewel de overheid van de Gemeenschap deze materie reeds enige tijd aan het bestuderen is. In 1969 bezorgde een E.E.G.-werkgroep, nadat zij tien voorname filmproductie-ondernemingen onderzocht had, een inventaris van manieren waarop op Europese schaal een geliberaliseerde circulatie van arbeidskrachten benaderd wordt. Het rapport tenderde naar

een wederzijdse erkenning van beroepsdiploma's, maar dit zou eerst en vooral enige standaardisering van de opleiding impliceren. De vakverenigingen van hun kant drongen er op aan dat professionele standaarden zouden gehandhaafd worden omdat dit een manier is om hun leden en hun loonschalen te beschermen.

Harmonisering van de hulpsystemen

Voor wat een ander probleemgebied betreft, verbiedt het Verdrag van Rome subsidiëring die de concurrentie verstoort. Oppervlakkig gezien lijkt het alsof op deze basis subsidies aan de filmproductie, zoals die in de meeste E.E.G.-staten bestaan, moeten afgeschaft worden. Maar zoals sommige waarnemers benadrukken zou de crisis in de filmindustrie waarschijnlijk nog verergeren, indien de subsidiëring zou stopgezet worden. Daarenboven bestonden de meeste subsidiesystemen reeds minstens een decennium voor het oprichten van de E.E.G., behalve in West-Duitsland waar de subsidiëring tien jaar erna ingevoerd werd.

Indien de gezagsorganen van de Gemeenschappelijke Markt de letter van de wet gevolgd hadden, dan hadden de subsidies afgeschaft moeten worden, vooral vermits de meeste oorspronkelijk ingevoerd waren als tijdelijke maatregelen met de bedoeling dat ze zichzelf zouden opheffen. Het bestaan van subsidies geeft in feite impliciet toe dat de kapitalistische markt niet het geëigende mechanisme is voor het verspreiden van boodschappen, en dat profijt primeert boven de integriteit van de filmmakerij.

Door de jaren heen heeft de E.E.G. een soepele houding aangenomen en erkend dat het subsidiëren van film niet *per se* kwaad is, en dat het zelfs bestendig noodzakelijk zou kunnen blijven om de industrie voor verdwijnen te behoeden. Tegen het einde van de jaren zestig had de E.E.G. de idee van subsidiëring aangevaard, op voorwaarde dat de verschillende nationale systemen konden gestandaardiseerd worden voor wat betreft manier van fondsvorming, wijze van uitbetaling en criteria voor toekenning. In dit standpunt komen twee voordelen naar voor. Op de eerste plaats kan er logisch gezien geen verstoring van de concurrentie tussen de lidstaten optreden indien de subsidies er identiek zijn. Ten tweede zou een eventuele eenmaking of integratie van subsidies aan de productie beduidend gemakkelijker te realiseren zijn bij identie-

ke dan bij uiteenlopende systemen. Deze benadering van de materie werd, zoals we gezien hebben, vergemakkelijkt door het invoeren van een standaarddefinitie voor «nationale» en «E.E.G.»-film en door film-richtlijnen die de filmproductie binnen de Gemeenschap liberaliseerden.

Maar het harmoniëren van hulp vroeg aandacht voor nauw verwante materies: de mogelijkheid de bestaande subsidieprogramma's te vervangen door een aangepast systeem van leningen voor de productie, de relaties tussen de E.E.G. en de Europese bijhuizen van Amerikaanse productie- en distributiemaatschappijen, en de mogelijke oprichting van een Europees filmdistributienet dat de productie via distributiegaranties zou kunnen financieren.

Deze voorname kwesties werden in overweging genomen tijdens een reeks in Brussel gehouden internationale filmconferenties. De eerste, in 1961, deed weinig meer dan de probleemgebieden identificeren. De deelnemers slaagden er nauwelijks in elkaar of de «Europese gedachte», zoals die genoemd werd, te begripen. Zij werden tegen elkaar in het harnas gejaagd door oude nationale rivaliteiten die traditioneel tussen de verschillende niveaus van de industrie bestaan. Een volgende conferentie, in 1965 door de E.E.G. georganiseerd, besteedde vooral aandacht aan problemen in verband met systemen voor hulp aan de productie. Maar weer werd geen vooruitgang geboekt die verder ging dan het uiteenzetten van probleemgebieden en het samenbrengen van mensen. De bijeenkomst van 1968, die plaats had aan de Vrije Universiteit te Brussel, concentreerde zich op het definiëren van een gemeenschappelijke politiek tegenover film. Veelbetekenend was de deelname van een beperkte Britse delegatie, die een waaier van belangen vertegenwoordigde. Van de drie wierp dit congres het meest vruchten af. De deelnemers hadden een gemeenschappelijke basis voor wederzijds begrip, de idee van integratie was niet langer een nieuwheid, en een indrukwekkende hoeveelheid voorbereidend werk had licht geworpen op de economische crisis van de film en op de rol en consequenties van Amerikaanse investeringen, hoewel de Italianen en in mindere mate sommige Britten, beklemtoonden dat deze laatste op geen enkele manier een gevaar betekenden.

Europees filmfonds en distributienet

Tijdens deze bijeenkomst werden twee projecten uitgetekend die een redelijke kans lijken te maken om gerealiseerd te worden, indien niet in hun totaliteit dan toch ten minste met wijzigingen.

Het eerste was een Europees Filmfonds. Dit zou de verschillende subsidies aan productie vervangen door een centrale bron (opgebouwd en gespijsd vanuit de bestaande fondsen) die in staat zou zijn misschien 60 of 70 percent van de produktiekosten voor te schieten. Door subsidies af te schaffen, zo werd betoogd, zou dit plan een van de voornaamste redenen wegnemen waarom Amerikaanse maatschappijen de Europese filmproductie geïnfilteerd hadden. Verder werd aangevoerd dat het fonds, door via versterkte Europese bronnen uitgebreidere financieringsmogelijkheden aan de productie te verschaffen, een belangrijk alternatief zou vormen voor de investeringen die door Amerikaanse dochterondernemingen aangeboden worden. Beide punten zouden mogelijkwijze aan het Europese filmbedrijf enige onafhankelijkheid kunnen verschaffen, hoewel ze het blijkbaar niet van drukking vanwege de commerciële sector zouden kunnen bevrijden.

Het tweede project was een Europees distributienet - een geïntegreerd netwerk voor de bevoorrading van de E.E.G.-staten, opgebouwd door samensmelting van verschillende bestaande nationale maatschappijen, door oprichting van een volledig nieuwe Europese maatschappij, of mogelijk (maar minder ideaal) door een overeenkomst tussen enige bestaande maatschappijen om bij het verhandelen van films op een intensievere manier te coördineren.

Als een gecentraliseerd kanaal voor film-distributie doorheen Europa zou zulk een net een alternatief verschaffen voor de diensten die nu alleen door Amerikaanse distributeurs aangeboden worden, en zou het, tenminste op papier, aan de Europeanen meer controle geven over het lot van hun films in Europa.

Het Filmfonds en het distributie-project waren gekoppeld zodat een Europees producent slechts van het Fonds kon lenen als hij ermee akkoord ging zijn film via het net te verdelen. Twee voordelen werden ingeroepen: door het Fonds gefinancierde films zouden zeker gedistribueerd worden, terwijl Amerikaanse dochtermaatschappijen niet van het Fonds zouden kunnen lenen zolang ze een beroep doen op hun eigen distributeurs.

De moeilijkheid die onmiddellijk in het oog springt is uit te maken wat een «Europese» onderneming of producent is en wat niet - dit wil zeggen: een manier verzinnen om een degelijk, waterdicht en wettelijk onderscheid te maken tussen bijvoorbeeld een echte Britse produktie-maatschappij en een Britse dochteronderneming (onder de Britse wet als rechtspersoon erkend) van Paramount Pictures. Het probleem werd zowat twintig jaar geleden niet op een adequate manier opgelost toen subsidiëringswetten opgesteld werden om, bij het bepalen van de in aanmerking komende films, te definiëren wat een «Britse» maatschappij was. Maar dit hoeft niet te betekenen dat in de toekomst geen geschikte oplossing zou kunnen gevonden worden. Men kan zich voorstellen dat rekening zou gehouden worden met de culturele aspecten van film, criterium waaraan voorbijgegaan werd toen voor het eerst subsidiëringswetten ontworpen werden.

Het E.E.G.-standpunt in verband met hulp aan de productie betekent dus dat de subsidies niet alleen niet afgeschaft werden, maar dat ze geharmoniseerd worden om eventuele eenmaking te vergemakkelijken. De mogelijkheid bestaat om de huidige systemen voor leningen aan de productie te integreren en te centraliseren, wat aan een nieuw distributienet gekoppeld zou kunnen worden. Maar dit laatste impliceert dat het kader waarbinnen films in de Gemeenschap verdeeld worden, geliberaliseerd zou worden. Om de weg daarvoor vrij te maken, is een nieuwe E.E.G.-richtlijn in voorbereiding (die wel eens van kracht zou kunnen zijn tegen de tijd dat dit artikel gepubliceerd wordt). Het is de bedoeling alle beperkingen weg te nemen die een distributeur in een land beletten rechtstreeks met een bioscoop in een ander land te handelen. Het voorbereidend werk voor deze Richtlijn, de tegenhanger en voortzetting van de Derde Richtlijn, begon in het begin van de jaren 1960. Samen bedoelen deze twee Richtlijnen de grootst mogelijke vrijheid te verschaffen aan de filmdistributie in de Gemeenschap.

Filmregisters

Distributeurs spelen bij het financieren van film een cruciale rol door distributiegaranties - geld voor de productie voor-schieten in ruil voor rechten op de toekomstige film - aan te bieden. Om deze reden, en ook in verband met de mogelijkheid van een Europees distributienet,

is de E.E.G.-overheid bezig met de voorbereiding van nog een andere Richtlijn, die de oprichting van een Europees filmregister zou beogen.

Sinds 1944 bestaat zo'n register in Frankrijk met als bedoeling de wettelijke en financiële belangen in een project publiek te maken. Er wordt beweerd dat dit vertrouwen inboezemt bij investeerders die anders zouden aarzelen geld voor te schieten uit schrik het slachtoffer te worden van afzeters, ongeveer zoals men aandelen kan kopen in een denkbeeldige diamantmijn of investeren in een onderneming die als enige echte bedoeling heeft geld af te zetten van de lichtgelovigen - openlijke bedrieglijke praktijken die voorkomen aan de oppervlakte van meer verborgen, maar door de vingers geziene ongerechtigheden. Het Franse Register bijvoorbeeld, vermeldt bronnen en methodes van financiering voor een film, hoe terugbetaling dient te gebeuren, eigendom van rechten en copieën, en wie met productie en realisatie belast wordt. Sommige andere E.E.G.-lidstaten hebben gelijkaardige, maar niet compatibele registers. Als de filmmarkt over de grenzen heen tot een uitgebreide Europese markt wil worden, dan moet ook de financiering van de productie ge-Europeaniseerd worden. Vandaar de noodzaak van een Europees register. Maar moet er slechts één gecentraliseerd register komen voor de hele E.E.G., of moet iedere lidstaat ertoe verplicht worden er een voor zijn eigen grondgebied te creëren, volgens een algemeen model? In dit laatste geval, wie moet dan verantwoordelijk zijn voor de uitwisseling van de informatie, en welk bestaand register moet model staan? Een oplossing werd nog niet gevonden, hoewel het er op dit ogenblik naar uitziet dat ieder land verplicht zal worden een Register in te voeren om die films te registreren waaraan het zijn nationaliteit verleent. Men hoopt dat dit het geldverkeer voor financiering binnen de Gemeenschap zal vergemakkelijken, zodat het bijvoorbeeld voor een Frans investeerder mogelijk wordt zijn geld gemakkelijk en met vertrouwen te plaatsen in een waardevol project in Denemarken of Ierland.

In de onmiddellijke toekomst kunnen we ons dus verwachten aan een Richtlijn over het liberaliseren van diensten in de distributie, en aan een andere die een systeem van filmregisters invoert als «clearing houses» voor informatie over het financieren van productie. Dit laatste zal dan het eerste voorbeeld zijn van iets dat op het domein van film door de E.E.G.

werkelijk gecreëerd zal worden. Eveneens in voorbereiding maar minder waarschijnlijk om nog in 1973 ingevoerd te worden, zijn richtlijnen over het verkeer van arbeidskrachten en toegang tot werkverschaffing, en over systemen voor lening en subsidiëring aan de produktie. Nog verder in de toekomst liggen twee bijkomende Richtlijnen in verband met de studio's en technische aangelegenheden. De ene zou bijvoorbeeld alle hinderpalen wegnemen die beletten dat een «Italiaanse» film in een Duitse studio zou opgenomen en de pellicule in een Belgisch laboratorium bewerkt zou worden. De andere zou de vestiging van studio- en laboratorium-bijhuizen doorheen de Gemeenschap liberaliseren.

Relaties met «derde landen», d.w.z. de U.S.A.

Werk voor de toekomst moet rekening houden met de rol van Amerikaanse filmmaatschappijen en van hun produktiebijhuizen, en met de positie van de V.S.-distributeurs. Deze laatste vormen een wereldomvattend netwerk en zijn de voornaamste bron voor het financieren van produktie.

De toekomstige bemoeiingen worden nog gecompliceerd door de aard zelf van de film. Film is immers terzelfdertijd een vorm van culturele en artistieke expressie, een bedrijf waarin geïnvesteerd en winsten gemaakt worden, en een commerciële transactie waarbij geen goederen maar rechten verhandeld worden.

Wijzigingen in de Belgische filmindustrie

Op welke manier heeft de E.E.G. reeds invloed gehad op de Belgische filmindustrie? In België werden reeds stappen ondernomen om een filmregister in te voeren, zelfs reeds voor dit officieel door de E.E.G. aangenomen wordt. Voor de toekenning van subsidie moest de producer van een Belgische film vroeger Belg zijn; nu kan hij van iedere nationaliteit van de E.E.G. zijn. Voor wat het verlenen van de Belgische nationaliteit betreft, moet de produktiemaatschappij haar zetel in België hebben, moet de film in België opgenomen worden en moet het laboratoriumwerk in België gebeuren. Deze vereisten zullen met de nieuwe richtlijnen vervallen, zodat er dan geen wettelijke criteria voor een Belgische film meer zullen bestaan en men eenvoudig van een

Gemeenschaps-film zal spreken. Tenslotte wordt het vertonen van binnen de Gemeenschap gemaakte films in België gesubsidieerd.

Vooruitzichten

Het resultaat van de vier bestaande Richtlijnen samen met de geplande, zo wordt beweerd, zal een territorium zijn dat zich uitstrekt van Ierland tot West-Duitsland, van Italië tot Denemarken, waarbinnen technische dienstverlening, produktie, distributie en exploitatie geen politieke grenzen zullen kennen, waarbinnen kapitaal en arbeidskracht zich zonder restrictie kunnen verplaatsen om het hoogste rendement te zoeken, en waarbinnen plaatselijk gemaakte films voor leningen een beroep kunnen doen op een uitgebreid fonds en circuleren zonder rekening te houden met nationale grenzen.

Maar het zal ook een territorium zijn waarbinnen het Europees kapitalisme, bijgestaan door een groot aantal Amerikaanse firma's, zich vrijmaakt van kleine politieke staten en opklimt tot een nieuw niveau van multi-nationale markten, waarbinnen investeringen en profijt promoveren van provinciale ondernemingen tot cosmopolitische bedrijven en waar nieuwere, grotere ondernemingen de mens in de schaduw stellen. De Gemeenschap poogt te komen tot een economische markt zoals die in de Verenigde Staten bestaat. Inderdaad, de vooruitzichten zijn aantrekkelijk. Het afbreken van barrières die de vrijheid beperken is zeker gerechtvaardigd en prijzenswaardig. Maar de motieven van de E.E.G. zijn zuiver economisch en niet humanitair.

Als de integratie toeneemt, brengt zij andere vooruitzichten mee die even onaantrekkelijk zijn. De E.E.G. biedt de zeer reële mogelijkheid - in feite reeds in de kiem aanwezig - om een Gemeenschaps-speelfilm te maken - een film, bijvoorbeeld, waarvan de regisseur Brit is, de technische ploeg een mengsel van Denen en Italianen, de rolbezetting bestaat uit Ieren, Belgen en Duitsers die een origineel Frans scenario uitbeelden dat voor het scherm aangepast is door een Nederlands schrijver, geproduceerd door een Luxemburgse onderneming (die een Amerikaanse dochteronderneming zou kunnen zijn). Wat voor film zal uit zulke «ouders» voortspruiten? Misschien een «comedy of errors». Waarschijnlijk een zeer verkoopbare film, zoals de brutale spaghetti-westerns. Toch zou ik niet willen instaan

voor zijn culturele integriteit of voor zijn culturele bijdrage.

Recente conferenties over filmproblemen

De ontwikkeling naar integratie in de filmindustrie kreeg einde 1972 een belangrijke impuls. Het is waar dat het meeste bereikt werd op het verbale niveau, maar dit is een noodzakelijke voorbereiding voor actie. De recentste conferentierondes brachten regeringsvertegenwoordigers, beroepslui uit de industrie en gezagdragers van de Gemeenschap samen; hun agenda's spitsten de aandacht toe op een waaier problemen.

De directeur van het «Centre National de la Cinématographie» organiseerde op 9 en 10 oktober te Parijs een bijeenkomst van regeringsfunctionarissen die zich in de E.E.G.-lidstaten met film bezighouden. Het Britse «Board of Trade» (Ministerie van Handel) was ook vertegenwoordigd. De deelnemers bespraken de economische situatie van de film in Europa en onderzochten voorstellen om de talrijke in voege zijnde bilaterale verdragen te vervangen door een coproductie-overeenkomst op Gemeenschapsniveau. Dit project moest einde januari in Rome opnieuw opgenomen worden.

Onder de auspiciën van de Internationale Associatie van Film-Distributeurs bracht een bijeenkomst te Versailles midden oktober meer dan drie dozijn distributeurs en enige bankiers uit tien Europese landen samen. Op de agenda stond een codistributie ontwerp-overeenkomst die een net zou oprichten gebaseerd op het project dat tijdens de conferentie te Brussel in 1968 uitgewerkt was. Ook de commerciële, wettelijke en technische aspecten ervan werden bestudeerd. De deelnemers beslisten, als een eerste stap, binnen de Gemeenschap voor de distributie van iedere film afzonderlijk telkens soepele afspraken te maken. Dit is een mager begin voor een Europese onderneming, maar zulk een overeenkomst tussen distributeurs was tien jaar geleden nauwelijks denkbaar.

Eveneens midden oktober werd in Brussel een bijeenkomst van filmexperts belegd door de Algemene Directie van de Interne Markt van de E.E.G. De deelnemers bespraken ontwerp-Richtlijnen over het oprichten van een Filmregister en het liberaliseren van distributiediensten. De bijeenkomst werd einde november voortgezet.

Europese filmbankiers kwamen einde ok-

tober samen in Milaan voor een conferentie die door de Internationale Commissie voor Krediet aan de Film georganiseerd werd. In zeker opzicht was dit een vervolg op het congres van de distributeurs te Versailles, want de bankiers bestudeerden de oprichting van een supranationaal organisme dat de Europese financiering en distributie van film moest vergemakkelijken. Een volgende bijeenkomst was gepland voor einde december.

De Algemene Directie voor de Concurrentie van de E.E.G. riep filmexperts bijeen voor een bijeenkomst begin november. Zij hielden zich vooral bezig met vooruitgang in de richting van het harmoniëren van systemen voor hulp aan productie, de evolutie van bilaterale coproductie-verdragen naar één enkele overeenkomst op Gemeenschapsniveau, en de mogelijkheden tot liberalisering van filmdistributie.

Later in november vergaderden te Parijs vertegenwoordigers van Europese exploitantenverenigingen. Zij bespraken het oprichten van Europese bioscoopnetten, speciale kredieten als hulp voor exploitanten, en de invloed die zij zouden ondervinden tengevolge van recente beslissingen van de distributeurs en de E.E.G.-overheid.

Tenslotte zouden vertegenwoordigers van drie vakverenigingen - de Britse ACTT, de Franse CGT en de Italiaanse CGIL - midden december te Rome bijeenkomen. Agendapunt was een bespreking van de positie van deze vakverenigingen tegenover de E.E.G. op de vooravond van Groot-Brittannië's formele toetreding en in het licht van de poging van de Labourpartij om deze te beletten.

Een verwaarloosd domein : vakverenigingen en integratie

Op dit punt moeten enkele woorden gezegd worden over de visie van de vakverenigingen op de Economische Gemeenschap, visie die meer aandacht verdient dan zij op dit ogenblik krijgt.

Sinds haar stichting in 1953 heeft de Europese Unie van Film- en Televisie-Werkers (geaffilieerd bij de Internationale Confederatie van Vrije Vakverenigingen) de idee van Europese eenheid, en meer speciaal de E.E.G., gesteund. Zij beschouwt integratie als de manier om de huidige economische crisis, die de Europese filmindustrie in haar greep heeft, op te lossen. Tijdens haar congres in 1970 verklaarde de EUFTW dat het voortbestaan van het van Amerikaanse belangen on-

afhankelijke filmmaken van het grootste belang was, en dat de oprichting van een Europees distributienet hierbij een hulp kon zijn.

De C.G.T. en de C.G.I.L. aan de andere kant, beide geaffilieerd bij de Wereldfederatie van vakverenigingen, die in Praag haar hoofdkwartier heeft, nemen een afwijkende positie in. Hoewel zij voorstander zijn van internationale samenwerking, hebben zij alle twee de vorm aangeklaagd die deze in de E.E.G. aanneemt, zoals zij vroeger het Marshall-Plan aanvielen als een instrument van het Amerikaans economisch imperialisme. De E.E.G., zo beweren de vakverenigingen, is essentieel een kapitalistische creatie die gedomineerd wordt door grote Europese maatschappijen en Amerikaanse dochterondernemingen die naar grotere markten aan het zoeken zijn. Wat zij ook verwezenlijkt, het is telkens ten koste van de arbeiders voor wie de E.E.G. niets gedaan heeft en ook niets kan doen. Toch beschouwen de vakverenigingen de Gemeenschap als een gevestigde realiteit en blijven, hoezeer ze er ook kritisch tegenover staan, contact houden met haar gezagsorganen. Om deze reden opende de C.G.T.-C.G.I.L. in 1967 te Brussel een bureau dat twee jaar later door de E.E.G.-overheid erkend werd. Bij een recente ontmoeting tussen de twee groepen, midden 1972, besprak men problemen van de filmindustrie waarbij vertegenwoordigers van de Gemeenschap verklaarden dat haar objectief was de filmmacht te vergroten en tegelijk de kosten te drukken, en dat sociale en culturele aspecten van de film niet tot de bevoegdheid van een *economische* gemeenschap behoren.

De C.G.T.-C.G.I.L. van hun kant (en ik durf hier de A.C.T.T. aan toevoegen) verwijten de E.E.G. dat haar benadering bekrompen is, wat op lange termijn voor film nadelige gevolgen zal hebben. Zij beweren dat Brussel streeft naar *Europese* distributie gebaseerd op concentratie van ondernemingen, wat geen ruimte open laat voor *film d'auteur* of experimentele kortfilm waarvoor de distributiemogelijkheden nu reeds door de commercie verstikt worden. De vakverenigingen beschouwen de Franse en Italiaanse regeringen als medeplichtigen in deze moordzaak omdat zij aan hun verantwoordelijkheid op het gebied van de filmcensuur verzaakt hebben terwijl ze deze voor muziek, beeldende kunst en omroep wel opgenomen hebben. Er wordt door de vakverenigingen op aangedrongen dat populaire en nationale culturen moeten gerespecteerd en geculti-

veerd worden, en dit kan niet verwezenlijkt worden als de artistieke creatie een pion wordt in de handen van industriële belangen. De regeringen hebben het filmkapitalisme bestendig eerder dan zij het zouden uitgeschakeld hebben. De E.E.G. wordt ervan beschuldigd geen aandacht te besteden aan arbeid, terwijl de positie van deze arbeid tengevolge van de toenemende liberalisering van de kapitaalcirculatie en van de vestigingsmogelijkheden steeds hachelijker wordt. De vakverenigingen betogen dat de E.E.G. nagelaten heeft een beslissende houding aan te nemen tegenover niet-Europees (vooral Amerikaans) kapitaal, en meer in het bijzonder tegenover Amerikaanse penetratie van de Europese filmindustrie. Kort gezegd, de Europese gedachte en de E.E.G. werpen zich niet op als een Derde Macht tussen de U.S.A. en de U.S.S.R., zoals in de jaren 1950 gehoopt werd.

Men zou de positie van de C.G.T.-C.G.I.L. als weinig realistisch kunnen afdoen in zoverre deze vakverenigingen tot zeer onlangs geen systematische studie van de filmindustrie en de E.E.G. op touw gezet hebben - een domein waarop de E.U.F.T.W. aardig vooruit is. Maar hun kritiek legt onmiskenbaar de vinger op een aantal dringende problemen die sommige instanties graag zouden willen opzij schuiven: investeringen van derde landen in de Gemeenschap, invloed van groeiende centralisatie op de culturele expressie, supranationale economische druk op filmkunst en de positie van niet-commerciële film in de economische integratie. Inderdaad, het is dwaas te geloven dat men nationale economieën kan samensmelten en terezelfdertijd verwachten dat de culturele sfeer onaangeroerd zou blijven.

Situatie van de filmindustrie tien jaar geleden

Misschien kan een terugblik op het verleden enig licht werpen op de toekomst. Iemand die tien jaar geleden de West-Europese filmsituatie bekeek, kreeg het volgende beeld te zien: geleidelijk afnemend bioscoopbezoek als gevolg van televisie en nieuwe vormen van vrijetijdsbesteding; een exportpolitiek waarvan het failliet bleek uit het totale onvermogen van Europese films om zonder hulp van Amerikaanse distributeurs op de Amerikaanse markt door te breken; een verdeeld en intern vijandig Europa; uitgebreide Amerikaanse penetratie in de Europese filmindustrie, merkbaar aan het groot aantal

Amerikaanse films op de markt, aan de voordelige handelsovereenkomsten die het resultaat waren van drukking vanwege de Motion Picture Export Association en de Amerikaanse regering, aan het Amerikaanse monopolie voor internationale distributie en aan wijdvertakte Amerikaanse financiering van Europese productie; subsidiesystemen voor Europese filmproductie waarvan dikwijls door Amerikaanse maatschappijen geprofiteerd werd; Europese regeringen die in grote mate Amerikaanse investeringen bevoordeligden, en Europese producenten die ermee tevreden waren als Amerikaanse dochteronderneming te fungeren. Het was alles samen genomen een weinig bemoedigend beeld. De onafhankelijke filmmaking, en met haar de kans op films met enige culturele substantie, liep rond die tijd in de voornaamste landen groot gevaar verstikt te worden. Om haar te redden kon niets gedaan worden zolang de industrie geen autonomie bereikte. Hiermee bedoel ik losmaken van Amerikaanse financiën zowel als distributie, stuiten van de erosie van de thuismarkt door bijstandssystemen voor nationale filmmakers en het onttrekken van film aan het commerciële domein.

Huidige situatie van de filmindustrie

Als dit de objectieven waren, dan werd de laatste tien jaar weinig echte vooruitgang geboekt. Integratie lijkt een manier te zijn om enige onafhankelijkheid tegenover Amerikaanse zeggenschap te bereiken; maar voor velen eindigt daar onafhankelijkheid, als een doel op zichzelf, net alsof het voldoende zou zijn hetzelfde soort films te blijven maken, maar met Euro-dollars in plaats van met Amerikaanse dollars. Dit is een weinig ambitieus objectief; onafhankelijkheid moet immers een middel worden. Een geïntegreerde Europese filmindustrie die niet meer kansenschept voor culturele expressie is gewoonweg niet aanvaardbaar. Ongelukkig genoeg is het maar al te waarschijnlijk dat een economisch geïntegreerde industrie cultureel waardeloze films zal voortbrengen.

De huidige trend gaat in de richting van grotere concentratie en gelijkvormigheid. Dit is te betreuren, want als mensen op elkaar lijken hebben ze elkaar erg weinig te vertellen. Zij leven ook in identieke werelden die zich niet kunnen ontwikkelen door confrontatie met frisse ideeën en manieren van denken.

Eenheid is nodig, geen eenheid die ont-

staat uit gelijkvormigheid, want die doet niets meer dan identieke mensen samenbrengen ook al spreken ze per toeval verschillende talen, maar een organische en harmonische eenheid die verschillen in substantie respecteert en cultiveert en die samenwerking tussen individuen valoriseert. In dit opzicht moet ik mij verzetten tegen die vorm van eenheid die gebaseerd is op centralisatie en concentratie, tegen die maatregelen die onderlinge afhankelijkheid forceren ten koste van verscheidenheid en waarvan de gecollectiviseerde producten onrecht doen aan de menselijke mogelijkheden door deze aan meerderheidsbeslissingen of politieke servitudes te onderwerpen. Niet samenwerking moet afgewezen worden, maar wel onderwerping aan gezag, het weze menselijk of machinaal.

Enige verborgen problemen

Wij moeten ons niet door de schijn laten bedriegen. De gedane inspanningen waren er niet zozeer op gericht de film te beschermen als wel het industriële apparaat dat film maakt te bestendigen en veilig te stellen. In de literatuur die ik doorgemaakt heb, wordt bitter weinig aandacht besteed aan het creëren van menselijker of moreel meer hoogstaande films, en evenmin aan films met een grotere getrouwheid aan gerechtigheid. Wat voortdurend vermeld wordt, is de manier om de industrie te versterken, ze te verjongen, ze winstgevend te maken, in een woord: immoraliteit in haar volle glorie. Natuurlijk kan men opwerpen dat rechtvaardige en humanistische films niet bij de wet kunnen vastgelegd worden. Zoveel te beter. In feite zouden zulke films alleen kunnen gedijen in een atmosfeer die de integratie op dit ogenblik niet schijnt voor te bereiden. Als integratie alleen moet leiden tot een economisch meer gezonde industrie, dan is integratie niet de moeite waard.

In feite zal integratie om minstens twee redenen waarschijnlijk te kort schieten. Eerst en vooral zal de fundamenteel economische aard van film-als-koopwaar niet veranderen, ook al zou deze in de toekomst onafhankelijker worden van rechtstreekse Amerikaanse invloed. Het blijft een open vraag of dit laatste enig verschil zal uitmaken. Gedurende de laatste twintig jaar heeft zulke invloed alle tijd gehad om de omstandigheden te scheppen die het voortbestaan van zijn eigen mentaliteit kunnen verzekeren. Maar zelfs afgezien hiervan, lijkt de Gemeenschap

nog steeds enkel bezorgd om het bestendigen van commercialisme, wat de exploitatie van de mens onaangeroerd en ongecorrigeerd laat. Film zal een goed blijven dat verhandeld wordt om winst te maken.

Ten tweede bekrachtigt integratie dat soort industriële structuur die het delicate werktuig van de ambachtsman veranderd heeft in een lopende-band-machine. Er werd geïnvesteerd in technische apparatuur, studio's, bioscopen - kort gezegd, er werd een infrastructuur gecreëerd die omwille van het rendement door haar eigenaars niet in-actief kan gelaten worden. Zo maakt de mens zichzelf tot slaaf door een einde te maken aan de werkloosheid en door de leegte op te vullen van wat hij zelf gecreëerd heeft. Hij produceert in overdreven mate en vergeet daarbij dat grond die men niet laat rusten zijn vruchtbaarheid verliest. Op die manier produceert hij kunstmatig; hij produceert, niet omdat hij iets te zeggen heeft, maar wel omdat het apparaat gebruikt wil worden en de mens hiermee instemt (7). Om die reden is het produkt synthetisch, want het spruit niet voort uit natuurlijke behoeften van de mens, maar vloeit voort uit en beantwoordt aan de imperatieven van machines. Dit wordt nog overweldigender als het aan de lokomotief van het kapitalisme gekoppeld wordt. De mens dankt zijn bestaan steeds meer aan dingen die los staan van zijn natuur, dingen die hem op lange termijn van de werkelijkheid afwenden en hem losmaken van zichzelf als menselijk wezen.

Tekst : Thomas H. Guback
Bewerking : J. Van Heddegem.

NOTEN

1. Ik heb elders gewezen op het grote gevaar te geloven dat deze industrie integraal Europees zou zijn. (Cfr. «Film and Cultural Pluralism», in : **Cinéaste**, Winter 1971-72.)
2. Een bedrijfstak in volle expansie is natuurlijk die van de amateursfilm. Massa-productie heeft camera, film en ontwikkelen binnen het bereik van de meeste mensen gebracht. Maar de kwantiteit van het filmmaken is hier - net zoals bij fotografie of brieven schrijven - omgekeerd evenredig aan zijn artistieke kwaliteit of culturele betekenis. Camera- en filmproducenten hebben in ieder geval een winstgevende markt ontwikkeld.
3. Cfr. SPRAOS, J., «The decline of the cinema: an economist's report», London, 1962; DEGAND, Cl. & BATZ, S.-Cl., **Situation de la cinématographie européenne**, Brussel, 1968; DEGAND, Cl., «Le cinéma... cette Industrie», Paris, 1972.

Zie verder blz. 23

Op 12 mei 1973 hield de Oudstudentenvereniging «Politica» haar lente-reünie rond het thema : «Strategie van de Communicatiewetenschap : Onderzoek en Beleid». De organisatie van deze dag werd toevertrouwd aan het Centrum voor Communicatiewetenschappen van de K.U.L. Een viertal inleiders hebben hun visie toegelicht op de toekomstige ontwikkeling van het communicatie-onderzoek in functie van een algemeen communicatiebeleid. Hierbij werd tevens aandacht besteed aan de diverse benaderingswijzen die op dit ogenblik het «Leuvens» onderzoek kenmerken. In onderstaande bijdragen wordt een korte samenvatting gegeven van de vier referaten.

strategie van de communicatiewetenschappen: onderzoek en beleid

1. Van Perswetenschap naar Massacommunicatieleer.

I. De leer van de openbare communicatie (meestal *massacommunicatieleer* of publicistiek genoemd) vormt heden ten dage onbetwistbaar de kern van de studieprogramma's in de communicatiewetenschap, zowel in binnen- als in buitenland. Het is de *multidisciplinaire sociaal-wetenschappelijke benadering* van de communicatoren, de massamedia, de boodschappen, de effecten, het publiek, alsmede van de functies van de massamedia (voor de ontvangers, voor de communicatoren en voor de groeperingen en maatschappelijke verbanden waarin deze openbare communicatieprocessen zich afspelen).

Dit betekent dat :

- de hoofdtoon in onderwijs en onderzoek sociaal-wetenschappelijk is en binnen het raam van deze faculteit ook sociaal-wetenschappelijk moet blijven ;
- geen inzicht kan verkregen worden in de massacommunicatieprocessen zonder dat specifieke bijdragen van disciplines als sociologie, psychologie, sociale psychologie, filosofie, linguïstiek, economie, recht, semiologie e.a. verwerkt worden en geïntegreerd in onderwijs en onderzoek ;
- de studie van de intrapersonale, de interpersonele en de groepscommunicatie voor ons slechts belangrijk is (maar dan

ook zeer belangrijk) in functie van een beter begrip van de massacommunicatieprocessen, hun rol en functies in de samenleving ;

- het hier gaat om een wetenschappelijke en niet om een zuiver technische benadering ; de primaire bedoeling is dus niet het opleiden van lay-out specialisten, camera-men, reclame-technici enz., maar wel van personen die vanuit de opgedane kennis en inzichten na een bepaalde inwerkperiode in staat zijn technici te leiden en te begeleiden in de richting van
 - meer efficiënte,
 - meer mens- en maatschappij dienende communicatie.

Dit betekent, met andere woorden, een *wetenschappelijk-technische* opleiding waarin een zeker *sociaal-ethisch* engagement centraal staat. Om het concreter uit te drukken, wij willen beleidsmensen opleiden die dank zij hun fundamentele kennis van het communicatieproces in staat zijn de communicatie via de massamedia efficiënter te laten verlopen en de doelstellingen en methoden die daarbij worden vooropgezet te toetsen aan een aantal sociaal-ethisch geïnspireerde beleidsprincipes. En dit geldt - zowel voor de journalistiek, als voor

de reclame, de public relations, het amusement en het sociaal-cultureel vormingswerk ;

- voor het gebruik van alle massamedia : van de pers tot de grammofoonplaat, van de affiche tot de folder, van de T.V. tot de openbare redevoering.

II. Wat betekent dit, ten aanzien van de evolutie van deze studierichting te Leuven ?

- Dat de eigenlijke perswetenschap, de basis waarop de communicatiewetenschap zich te Leuven en in heel West-Europa ontwikkeld heeft, op zichzelf beschouwd een soort anachronisme geworden is. De zuiver juridische, ethische of geschiedkundige studie van dat ene medium (de geschreven pers) heeft niet veel zin meer indien zij niet ingebed is in een meer algemene sociaal-wetenschappelijk georiënteerde communicatiewetenschap.
- Dat hetzelfde kan gezegd worden van de studiedomeinen die deze perswetenschap in de vijftiger jaren zijn gaan aanvullen : de studie van de propaganda (democratische en totalitaire) en van het lezende, luisterende en kijkende publiek.

Daarin zit de evolutie van W. Hagemann naar H. Prakke en van P. Lazarsfeld anno 1940-48 naar D. MacQuail en A. Edelstein, van Tchacotine naar Bettinghaus. De studie van al de media, met communicatoren, publieken, boodschappen en effecten, de studie van al de verschijningsvormen en functies van de massacommunicatie zit thans hier te Leuven en ook in een aantal buitenlandse universiteiten verweven in een globale structuur: de communicatiewetenschap.

Het is dus een evolutie geweest van perswetenschap naar publicistiek. Evolutie gekenmerkt door een verruiming van het studieveld en de integratie van bestaande studiedomeinen in een bredere systematisch uitgebouwde structuur.

Enkele factoren die hierin een rol gespeeld hebben :

Externe :

- de technische ontwikkeling van de massamedia ;
- het duidelijk vorm krijgen van een communication science en van een mass communication research in de Verenigde Staten, alsmede van een Publizistik-Wissenschaft in Duitsland (internationale ontwikkeling naar een autonome communicatiewetenschap).

Interne :

- de stuwkracht van Prof. De Volder, die vaak tegen de stroom oproeiend de fundamenteen heeft gegoten die een schaalvergroting en een verruiming van het studieveld mogelijk hebben gemaakt ;
- de inbreng van een reeks nieuwe docenten. Zo heeft b.v. Prof. Peters naast het klassiek-sociaal-wetenschappelijk patroon een nieuwe dimensie uitgebouwd : de studie van het beeld, de studie van de tekens, de studie van de formulering van de boodschap in het algemeen.

III. A. Enkele nieuwe «topics» in ontwikkeling :

- communicatiebeleid
- reclame
- economische aspecten van de massamedia
- nieuwe technologische aspecten

III. B. Enkele belangrijke vragen (algemeen en bijzondere).

1) *Onderwijs*

- o.a. - verhouding theoretisch-praktisch onderricht
- verdere specialisatie in de programma's
- de marktwaarde van het diploma (universiteit - faculteit - communica-

tiewetenschappen) hieraan gekoppeld de attitude van de pas gediplomeerde tegenover het beroeps-milieu

- het post-universitaire onderwijs (4e cyclus)
- het bijzonder diploma (3e cyclus)
- de naam van het diploma.

2) *Onderzoek*

- te weinig contract-research

- te weinig op de markt gerichte research
- te weinig research in team-verband
- gebrek (in de toekomst) aan gemotiveerde assistenten.

G. FAUCONNIER

2. De Organisatie van de Omroep :

Object van Beleidsgericht Communicatie-onderzoek

Dat ook hier te lande de sociaal-wetenschappelijke literatuur over de media in het algemeen en de radio en de televisie in het bijzonder, zeer aanzienlijk is, zal langzamerhand wel door niemand meer betwijfeld worden.

Radio en televisie vooral zijn spektakulaire maatschappelijke verschijnselen, interessant om te volgen in hun nog korte historische speel-tijd, de verdere groei en ontwikkeling.

Het zijn echter niet alleen te beschouwen verschijnselen, maar ook op te lossen problemen waarbij de vraag : Hoe kan met radio en televisie zo effectief mogelijk gecommuniceerd worden, centraal staat.

Doordenking, bezinning en beantwoording van dit op vele punten gecompliceerde probleem is een duidelijke taak van de werker in de denkschuur van de zich ontwikkelende communicatiewetenschap. Van de gebieden waarop hij zijn onderzoek kan richten (bijv. het beleid inzake programmering, d.w.z. de programmaopbouw en -indeling ; onderzoek met betrekking tot de taal van de radio en de televisie) verdient het algemeen omroepbeleid, zoals dat tot stand komt op het niveau van de omroeporganisatie, en de verschillende fasen en tussenfasen van dat beleidsgebeuren (de beleidsvoorbereiding, het beleidsontstaan en de beleidsbeoordeling) beslist veel belangstelling.

De inrichting van de omroep is immers een ernstige en belangrijke zaak omdat zij de kaders schept, waarbinnen de omroep moet fungeren, waardoor de programmamakers worden aangemoedigd om hun kennis, kunde, capaciteiten en vindingrijkheid te ontwikkelen en te gebruiken

in een bijdrage tot het succes van de onderneming, en die het samenspel tussen directie, executanten en achterban, op grond waaraan het communicatieve bedrijf omroep kan blijven voortbestaan en zich ontwikkelen, beheersen.

Het is evenwel een onderwerp dat in de afgelopen jaren te onzent voornamelijk het werkterrein van de georganiseerde belangengroepen, de gespecialiseerde parlementariërs, de betrokken ministers en hun departementspersoneel was en slechts weinig directe aandacht geniet van hen die de communicatiewetenschap als beroep kozen. Anders dan in Duitsland, waar vooral sinds de ontwikkeling van het Springerconcern, dialectische systeembouwers en linkse bromsnorren met de van zich afbijtende onderzoekers aan de andere zijde, schrijvend afdalend naar de meer eenvoudige media zoals de krant, de stencil, het weekblad, de discussie over en het onderzoek naar de structuur en de organisatie van de massamedia van de grond en op gang hebben gebracht, is hier de ontwikkeling van de radio en de televisie, de vormgeving en het functioneren van het omroepbestel niet gepaard gegaan met een gelijktijdige zakelijke explicitering van de organisationele vormen, een zich verdiepen in de uitgangspunten en vooronderstellingen van de beslissers, een analyse van de problemen, een inventarisatie van de nieuw optredende maatschappelijke, technische en communicatieve veranderingen, het uitzoeken van alternatieven voor deze voor de verdere toekomst van de audiovisuele mens zo belangrijke problematiek.

Ik denk, dat in een instelling als het CeCoWe de individuele onderzoeker zon-

der schroom voor de externe machtsfeeren, met eigen professioneel élan en op een wijze en in een stijl die zonder al te modieus te zijn ook voor niet vakgenoten interessant en begrijpelijk is, zo een strategie voor een stroomlijning van de omroeporganisatie - waarbij de zorg om de maximalisering van de pluriformiteit, de diversiteit, de kwaliteit, uiteindelijk van de satisfactie bij het publiek centraal staat - moet kunnen ontwerpen en een gedachtenwisseling tussen omroep en geïnteresseerden daarover tot ontwikkeling kunnen brengen. Zelden heeft onze omroep, naar mijn overtuiging, zo zeer behoefte gehad aan een dergelijke rustige, heldere, de feiten niet ontziende dialoog.

3. Medialogie : een nieuw Studieterrain voor de Communicatiewetenschap.

Met de naam «medialogie» (mediakunde) wordt hier dat onderdeel van de communicatiewetenschap aangeduid dat zich bezighoudt met de bestudering van *communicatieve uitingen naar hun eigen aard, interne structuur, verschijningsvormen en werkingswijze*, en dan nog in het bijzonder van die uitingen waarin *technische procédés* - zoals die van de drukkunst, de fotografie, de cinematografie, de radiofonie en de televisie - meespelen. Een communicatieve uiting noemt men ook wel een boodschap; maar de medialogie interesseert zich in eerste instantie meer voor de *vorm* van die boodschap en voor de *middelen* waarmee die vorm tot stand is gebracht, dan voor haar inhoud. Anders gezegd: zij benadert de inhoud van de boodschap *via* de studie van de vorm, omdat deze inhoud zich wijzigt door en zich aanpast aan, respectievelijk pas ontstaat met de vorm. (Het is b.v. onmogelijk de exacte inhoud van een reclameboodschap te achterhalen zonder vorm-analyse).

«Middelen» moet hier niet verstaan worden als «apparaten» (zoals een drukpers, een camera, een microfoon, een filmprojector of zendinstallatie), maar als *tekensoorten* of «talen» (zoals de verbale taal, de taal van de mimiek en het gebaar, die van het visuele en auditieve beeld in fotografie, film en televisie, die van de symbolen en grafische voorstellingen). De communicatiemiddelen bestudierend onderzoekt de medialogie b.v. wat beelden zijn, hoe deze zich verhouden tot andere com-

Een platform waar zij elkaar ontmoeten zou geen weelde zijn. Omroeponderzoek en omroepbeleid kunnen zonder hun eigen karakter te verliezen, best nog een dosis vermaatschappelijk resp. verwetenschappelijk incasseren.

In bovenstaand perspectief heb ik de omroepregeling van de BRT geobserveerd en wil ik proberen enige voorlopige aanbevelingen met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling te formuleren. Voorlopige aanbevelingen, want de organisatie van radio en televisie levert geen beeld op van afnemende, wel van toenemende zorg.

H. VAN PELT

municatiemiddelen, hoe ze te classificeren zijn, hoe de mens ze voortbrengt en hoe dit proces zich in de loop van de tijd ontwikkeld heeft, hoe de mens zich in beelden kan uiten (hoe beelden dus *betekenis* voortbrengen en wat voor inhoud men in beelden tot uitdrukking kan brengen), hoe een beelduiting verstaan wordt door en inwerkt op de ontvanger, hoe in of samen met zo'n beelduiting ook andere «talen» (b.v. het geschreven en gesproken woord) benut kunnen worden, welke *codes* in het gebruik van deze middelen te onderkennen zijn, etcetera. Dit deel van de medialogie kan men ook als *semiotiek* betitelen.

Met behulp van een of meer communicatiemiddelen wordt een boodschap geformuleerd tot een communicatievorm, d.i. een min of meer afgeronde, zelfstandige uiting, het *produkt* van de communicatieve inspanning van een «zender». Men moet hierin minstens twee soorten onderscheiden: uitingen over de werkelijkheid en uitingen die een fictieve wereld creëren. Tot de eerste behoren o.a. krantenberichten, fotoreportages, een documentaire film, een redevoering, een preek, een politieke demonstratie. Tot de tweede behoren o.m. een roman, een toneelvoorstelling, een speelfilm en een tv-spel. Sommige uitingen behoren deels tot de ene, deels tot de andere soort. Zo b.v. sommige reclame-TV-spots en modereportages in tijdschriften.

Wanneer communicatievormen van de eerste soort vooral bestudeerd worden naar

de technieken die daarin toegepast zijn om kennis over te dragen, attitudes te veranderen of te versterken en gedragingen te beïnvloeden, beweegt men zich op het terrein van de *communicatie-retoriek*. Als «new rhetorics» is dit een voortzetting en uitbeelding (vooral t.a.v. de niet-verbale communicatie) van de klassieke leer of kunst van de welsprekendheid, vooral dan in de zin van het effectief (persuasief) communiceren. Thema's die door de communicatieretoriek bestudeerd kunnen worden zijn o.a.: berichtgeving in dienst van een politieke idee, de structuur van een audiovisueel onderwijsprogramma, de opbouw van een reclameboodschap, de argumentatievormen in een gerechtelijk pleidooi of in een politiek debat, agitatiemiddelen bij buitenparlementaire acties, vormen van beeldjournalistiek in weekbladen of op de tv. (Gezien het monologisch karakter van *massa*-communicatievormen is de studie van de communicatieretoriek juist in het vlak van de massamedia van groot belang.)

Communicatievormen van de tweede soort vormen van oudsher het studiegebied van de *esthetiek*, maar tegenwoordig ook van bepaalde richtingen in de *literatuursociologie* (resp. filmsociologie etc.). Terwijl elk oorspronkelijk kunstwerk zijn eigen specifieke, alleen in de taal van dit kunstwerk te formuleren en te interpreteren boodschap produceert, levert de kunst op verzameling van kunstzinnige activiteiten voortdurend nieuwe (super-)codes op, nieuwe *communicatiemogelijkheden*, die ook voor de communicatie van buitenesthetische ideeën kunnen worden toegepast (b.v. in tendens- en ideeënromans) en zelfs als retorische procédés in «gewone» communicatievormen (zoals die van de reclame) emplot kunnen vinden.

Deze uit de kunst afgeleide retorische procédés vindt men ook terug in de *ontspannings-* of *amusementsfunctie* van de massamedia. Men spreekt trouwens van de *ontspanningsprodukten* der massamedia (populaire romans, stripverhalen, «songs», tv-series) als van «popular arts». Eerste opgave voor een communicatiewetenschappelijk onderzoek van deze produkten is: hoe moet een tv-programma, amusementslectuur, een fotoroman, een populaire speelfilm e.d. in elkaar zitten om als «entertainment» genoten te kunnen worden?

Maar om «amusement» te kunnen zijn, moet er toch een bepaalde relatie zijn tussen hetgeen deze amusementsprodukten te beleven geven en de werkelijkheid. Dienengevolge kunnen ze ook een duidelijk

of latent communicatief gehalte hebben, d.w.z. ideeën, waarden, normen en gedragsvoorbeelden belichamen. Hoe deze

«belichaming» heeft plaatsgevonden, vormt dan een tweede onderzoeksthema van dit onderdeel der medialogie.

J.M. PETERS

4. Cultuur «Sub specie Communicationis».

Deze bijdrage zal de nadruk eerder laten vallen op het onderzoeks- dan op het beleidsaspect van de strategie van de communicatiewetenschap. Zij wil pogen aan te duiden welke de relatie kan zijn tussen communicatie en cultuur, dus tussen communicatiewetenschap en semiotiek. Immers, als uitgangshypothese neemt zij, in navolging van Umberto ECO (*), aan dat de semiotiek die wetenschap is die cultuur bestudeert vanuit het aspect van de communicatie (Eco, p. 36).

Communicatiewetenschap / Semiotiek

De verhouding communicatiewetenschap-semiotiek is eerder dubbelzinnig van karakter, en dit tengevolge van de nogal uiteenlopende, om niet te zeggen contradictorische opstelling van beide disciplines:

De *communicatiewetenschap* definieert zichzelf op basis van haar onderzoeksdomein en poogt via een pluri-, multi- of interdisciplinaire benadering een eigen gezicht te vinden. Zij acht zich gerechtigd zonder scrupules verworvenheden van diverse sociale, socio-psychologische, economische, cybernetische, filologische, semiotische en andere disciplines over te nemen, verder te ontwikkelen en aan haar eigen onderzoeksveld aan te passen. Zij beschouwt dus de semiotiek als één van haar deel- of hulpwetenschappen.

De *semiotiek* daarentegen is in haar project terzelfdertijd ambitieuzer en bescheidener: zij wil de hele cultuur onderzoeken, maar dan vanuit een expliciet eigen pertinentie: die van de betekenis en/of van de communicatie of, juister gezegd, van de *semiosis* d.w.z. de produktie van betekenis. De semiotiek vindt haar identiteit dus niet in haar domein maar in haar methode. Zij is geen empirisch-inductieve maar een deductieve wetenschap. Zij bekommert zich niet om de onmiddellijke toepasbaarheid van haar resultaten maar wel om de interne coherentie van haar *démarche*.

Als de semiotiek *alle* culturele fenomenen wil onderzoeken, d.w.z. al die fenomenen waarbij handelende mensen in het spel zijn die op grond van maatschappelijke conventies met elkaar in relatie treden, dan heeft zij de ambitie een overkoepelende menswetenschap te worden, de plaats van een algemene culturele anthropologie in te nemen (Eco, p. 32).

Dit hoeft echter niet te betekenen dat de beschuldigingen van *imperialisme* die soms aan het adres van de semiotiek gericht worden, gegrond zouden zijn: het is niet zo dat de semiotiek de communicatiewetenschap tot een van haar deelwetenschappen wil reduceren, of zelfs helemaal zou willen opsloppen. Immers, zelfs als het waar is dat het hele domein van de communicatiewetenschap object kan zijn van de semiotiek, dan is het evengoed zo dat de communicatiewetenschap binnen haar domein een aantal benaderingswijzen toepast die voor de semiotiek niet relevant zijn.

Om een voorbeeld te geven: de economische aspecten van de massacommunicatie zijn voor de communicatiewetenschap van belang maar vallen buiten de pertinentie van de semiotiek. Dit belet echter niet dat de semiotiek «het economische» vanuit het standpunt van de communicatie kan onderzoeken: niet omdat het economisch ruilverkeer een fysische uitwisseling van goederen, diensten en geld impliceert, maar wel omdat in dit ruilverkeer de gebruikswaarde van goederen in ruilwaarde omgezet wordt (Eco, p. 35).

We hebben hier dus te maken met een symboliseringsproces: de economische goederen verwijzen, net zoals b.v. woorden, naar iets anders dan wat ze zelf zijn, wat de definitie zelf van «teken» is. En ze doen dit op basis van een systeem van opposities waarin ieder goed een positie inneemt, dus letterlijk een «waarde» krijgt. (Barthes, p. 127-130; Van Poecke, p. 16) (Zoals de linguïst ook spreekt over de oppositionele, distinctieve «waarde» van de fonologische trekken van een *foneem*).

Met het volgende voorbeeld belanden we bij de onderste drempel van de semiotiek, het punt waarop de semiotiek ontstaat uit iets dat nog niet de semiotiek is, de grens met name tussen signaal en teken (Eco, p. 31-32).

Met «signaal» bedoelen we het materiële aspect van het teken, de materiële drager van de betekenaar, b.v. de akoestische trillingen die toelaten dat via het kanaal van de omringende lucht de woorden en zinnen van een spreker bij zijn toehoorders kunnen overkomen. Dat zijn stemgeluid via microfoon, versterker en luidsprekers wordt weergegeven, betekent alleen dat het oorspronkelijke, akoestische signaal in secundaire, technische signalen wordt omgezet om te kunnen versterkt worden, net zoals dat bij b.v. een telefoongesprek gebeurt om het mogelijk te maken de boodschap over grote afstand te vervoeren. Nu is het zo dat de semiotiek voor signalen geen interesse heeft: het signaal, als materieel aspect van het teken, betekent immers zelf niets. Het maakt alleen maar de overbrenging van betekenis mogelijk (Peters, p. 11-14). De semiotiek viseert alleen de formele aspecten van het teken, m.a.w. die aspecten die de produktie en manifestatie van betekenis schragen. Maar het teken als signaal behoort wel tot het domein van de communicatiewetenschap: het is expliciet het object van de mathematische informatietheorie, die door de communicatiewetenschap als een hulpwetenschap beschouwd wordt. Het is voor de massacommunicatiedeskundige van belang te weten hoe groot de bandbreedte, dus capaciteit van een bepaald kanaal of massa-medium is, want die kennis laat hem toe de communicatieve mogelijkheden en effecten van dat medium te voorspellen. Het is voor de specialist in audio-visuele hulpmiddelen bij het onderwijs interessant de definitie van een televisiebeeld te kennen, want die definitie beperkt de hoeveelheid informatie die dat televisiebeeld tegelijk kan overbrengen, dus de didactische potentie ervan.

Samenvattend kunnen we stellen dat, als het domein waarbinnen de semiotiek haar object zoekt de hele cultuur is, het domein van de communicatiewetenschap een deeldomein is van dat van de semiotiek; maar dat, vermits de semiotiek haar domein alleen vanuit de pertinentie van de betekenisproduktie exploreert, terwijl de communicatiewetenschap ook andere aspecten van de communicatie in haar be-

nadering opneemt, het object van de semiotiek beperkter is dan dat van de communicatiewetenschap.

De bovenste drempel van de semiotiek

We hebben reeds aangetoond dat de onderste drempel van de semiotiek ligt op de grens tussen signaal en teken; rest ons nog te motiveren dat cultuur als communicatiefenomeen *moet* onderzocht worden, respectievelijk dat *alle* aspecten van cultuur als inhouden van communicatie *kunnen* onderzocht worden, met welke hypothesen we bij de bovenste drempel van de semiotiek belanden, drempel die we hoog genoeg moeten situeren opdat de hele cultuur eronder zou kunnen vallen (Eco, p. 33).

De hypothese dat cultuur als communicatiefenomeen *moet* onderzocht worden, circuleert gewoonlijk in haar meest extreme formulering: «Cultuur *is* communicatie». Als we deze formulering niet tot de onze willen maken, is dat niet omwille van haar provocerend karakter, maar omwille van het gevaar voor idealisme dat erin schuilt: het is inderdaad niet hetzelfde te beweren dat cultuur *essentialiter* communicatie is, als té stellen dat cultuur *sub ratione communicationis* moet onderzocht worden. Niet «kan» maar «moet» onderzocht worden: het is immers slechts doordat zij als communicatie onderzocht wordt, dat cultuur in enkele van haar fundamentele mechanismes kan verklaard worden (Eco, p. 33).

Als we naar voorbeelden gaan zoeken, worden we onmiddellijk geconfronteerd met cultuurfenomenen die zonder enige twijfel teken zijn; het meest voor de hand liggende is natuurlijk het gearticuleerd spreken. Maar geven we als voorbeeld een fenomeen dat algemeen geaccepteerd wordt als essentieel voor elke cultuur, en dat op het eerste gezicht fundamenteel andere functies schijnt te vervullen dan communiceren: het vervaardigen en benutten van gebruiksvoorwerpen die ertoe strekken de relaties tussen mens en natuur te veranderen.

Keren we terug naar ons aller gemeenschappelijke voorvader, de Pithecanthropus, en observeren we hem bij zijn geliefkoosde bezigheid: het jagen op en doden van bavianen. Op zekere dag merken we dat hij voor het eerst een kei gebruikt om zijn slachtoffer de kop in te slaan. Dit impliceert nog niet dat we de uitvinding van cultuur hebben meegemaakt, ook al hebben we hem daadwerkelijk een element

van de natuur in een werktuig zien veranderen. We kunnen stellen dat cultuur eerst dan ontstaat, als aan volgende voorwaarden is voldaan (en spreken ons hierbij niet uit over het moment in de prehistorie waarop dit gebeurde):

- a. Als een denkend wezen de nieuw ontdekte functie van de kei vastlegt (waarbij het niet nodig is dat hij bewerkt en in een vuistbijl veranderd wordt).
- b. Als hij hem «benoemt» als «kei die dient om bavianen de kop in te slaan» (waarbij het niet nodig is dat de kei met luider stemme en ten overstaan van derden benoemd wordt).
- c. Als hij hem herkent als «kei die de functie X vervult en de naam Y heeft» (waarbij het niet nodig is dat hij een tweede maal in die functie gebruikt wordt: het volstaat dat hij als zodanig herkend wordt) (Eco, p. 33-34).

Deze voorwaarden zijn noodzakelijk en voldoende opdat de kei niet langer tot de wereld van de objecten zou behoren maar naar het niveau van de *figuren* van de wereld zou overgaan: abstractie gemaakt van alle netelige problemen in verband met het functioneren van de perceptie en de conceptualisering die eruit afgeleid wordt, kan men betogen dat alle keien die de functie van ploertendoder kunnen vervullen, doorheen de verscheidenheid van hun concrete verschijningsvormen, gereduceerd worden tot een invariant «kei», die de vorm van een relatief eenvoudige figuur aanneemt; en dat deze figuur, samen met andere op dezelfde manier geproduceerde figuren, opgenomen worden in een eindige en systematische inventaris van de «figuren van de wereld» (Greimas, p. 55). Vandaar dat de semiotiek de extra-linguïstische wereld niet opvat als een absolute referent maar als een geheel van min of meer impliciete semiotische systemen (Greimas, p. 52).

Met het voorbeeld van onze prehistorische eenzaat hebben we het probleem mischien nodeloos gecompliceerd: we impliceerden dat hij met zichzelf communiceerde, dat hijzelf zender én ontvanger van zijn boodschap was, en dat ideeën dus ook tekens kunnen zijn. Zodra we echter met communicatie tussen twee individuen te maken hebben, kunnen we het probleem naar de waarneembare drager van het teken verleggen. We hoeven dan geen moeite te doen om ons voor te stellen dat wat we kunnen observeren het verbale of getekende teken is waarmee de zender aan de ontvanger het voorwerp «kei» en zijn mogelijke functie meedeelt. Maar daarmee hebben we al-

leen de tweede hypothese aangetoond: de cultuur-toestand is inhoud geworden van een mogelijke verbale communicatie. De eerste hypothese stelde echter voorop dat de zender de functie van een voorwerp kan meedelen zonder noodzakelijk langs de omweg van een verbale naam te passeren, door b.v. eenvoudig het voorwerp te tonen of aan te wijzen. Deze hypothese impliceert dat, zodra het mogelijk gebruik van de steen begripmatig vastgelegd en dus geïnstitutionaliseerd is, de steen zelf concreet teken wordt van zijn mogelijk gebruik. Zoals Roland Barthes het uitdrukt: gegeven de maatschappij, wordt ieder gebruik tot teken voor dit gebruik (Eco, p. 34-35; Barthes, p. 113-114).

Als we wat dieper ingaan op de hypothese dat alle cultuurfenomenen voorwerp van communicatie kunnen worden, stellen we vast dat zij eenvoudig betekent dat ieder aspect van cultuur tot een semantische eenheid wordt, wat slechts mogelijk is als het zich situeert op een as van opposities en relaties met andere semantische eenheden. Zoals Saussure reeds stelde, is taal een vorm waarbinnen iedere term slechts kan gedefinieerd worden door zijn verschil of waarde: radicaal geformuleerd is iedere semantische eenheid dus datgene wat alle andere semantische eenheden niet zijn. Hiermee bevinden we ons niet langer op het niveau van het communicatieproces, van het produceren en zenden van boodschappen, maar wel op het niveau van het systeem, van de code als geïnstitutionaliseerd en conventioneel aspect van de communicatie, als bestaansvoorwaarde van de zinsproductie.

Boodschap / Code

Hoewel de begrippen «proces» en «systeem» in de semiotiek niet equivalent zijn aan de termen «boodschap» en «code» uit de informatietheorie, kan het wellicht toch nuttig zijn vanuit deze informatietheorie te vertrekken om iets meer over de semiotische begrippen te zeggen. Voor de informatietheorie is informatie niet een inhoud die moet overgebracht worden, maar wel de maat van keuzemogelijkheid bij de selectie van de boodschap en zij moet dus als een statistische eigenschap van de informatiebron opgevat worden: hoe groter de waarschijnlijkheid van een boodschap, hoe kleiner haar informatieve waarde. Om het klassieke voorbeeld uit alle handboekjes te citeren: Een krantenkop «Man bijt hond» is informatie-

ver dan «Hond bijt man» omdat de eerste toestand onwaarschijnlijker is. De normale situatie van de bron is er een van *entropie*, d.w.z. dat de elementen tenderen naar een toestand van gelijkwaarschijnlijkheid. Dit zou b.v. het geval zijn als evenveel honden door mannen gebeten werden als vice-versa.

De code is dan een systeem dat op de gelijkwaarschijnlijkheid van de bron gelegd wordt om, op grond van bepaalde regels, de mogelijkheid dat alles kan gebeuren, in te perken om op die manier het uitgangssysteem communicatief te beheersen (Eco, p. 55-57). In principe zijn alle klanken die wij met onze spraakorganen kunnen produceren, binnen de perken van onze fysiologische mogelijkheden, en dat zijn er oneindig veel, gelijkwaarschijnlijk. Het fonologisch systeem selecteert uit al deze mogelijke klanken een paar dozijn die pertinente distinctieve trekken vertonen en dus als fonemen onderling onderscheiden kunnen worden, en onderdrukt de andere mogelijke klanken. De code is dus een systeem van selectie en onderdrukking (Eco, p. 406-407).

Met dit voorbeeld uit de fonologie situeren wij ons niet langer op het niveau van de signalen, dus van de informatietheorie, maar hebben we het niveau bereikt van de manier waarop de akoestische materie betekenis kan dragen, dus het niveau van de semiotische vorm van de betekenaar.

Op het niveau van de betekenisinhoud speelt de code een analoge rol: hij is de geïnstitutionaliseerde manier waarop iedere term een positie in het semantisch systeem denoteert, waarop ieder lexeem binnen een bepaald veld een semantische valentie krijgt.

Vermits we pas met een semiotische analyse te maken hebben als we aannemen dat alle communicatievormen als zending van boodschappen functioneren op basis van codes, d.w.z. dat iedere akt van communicatieve 'performantie' steunt op een 'competentie', moeten ook de grotere, supra-segmentale communicatiefenomenen vanuit een of meer codes verklaard kunnen worden.

Een voorbeeld van zo een code geeft ons b.v. het *genre*, opgevat als systeem dat bepaalde vormen selecteert en andere onderdrukt op basis van hun «waarschijnlijkheid». Waarschijnlijkheid dient hier verstaan te worden in een andere betekenis dan toen we het over de «gelijkwaarschijnlijkheid» van een informatiebron hadden: toen gebruikten we «waarschijnlijkheid» in de zin van «probable», hier in de zin

van «vraisemblable». Zo zal het journalistieke genre juist de meest informatieve dus in informatietheoretische zin minst waarschijnlijke boodschap selecteren: «Man bijt hond» en niet «hond bijt man». Tenzij de man een zeer belangrijk iemand zou zijn, popvedette of politicus, maar dan luidt de krantenkop «Hond bijt Elvis» of «Hond bijt V.D.B.».

Of tenzij de hond een vedette zou zijn: dan wordt de titel «Bessy bijt Andy». Maar met dit laatste voorbeeld verlaten we het domein van de journalistiek om dat van de fictie te betreden waar weer andere codes gelden, b.v. die van het stripverhaal voor kinderen die niet zouden toelaten dat de geliefde held door zijn trouwe viervoetige vriend zou gebeten worden. Waarmee meteen ook gezegd is dat ieder genre zijn eigen waarschijnlijkheid consti-

tueert, dus volgens zijn eigen code functioneert.

(*) Deze tekst is voor een groot deel geïnspireerd door een lektuur van Umberto Eco's «*Einführung in die Semiotik*», herwerkte en vermeerderde Duitse uitgave van «*La struttura assente*» (Bompiani, Milano, 1968).

JOHAN VAN HEDDEGEM

LITERATUUR

- BARTHES, R., «*Éléments de Sémiologie*» In: «*Le degré zéro de l'écriture*», Parijs, 1965.
 ECO, U., «*Einführung in die Semiotik*», München, 1972.
 GREIMAS, A. J., «*Du sens*», Parijs, 1970.
 PETERS, J. M., «*Retoriek van de communicatie*», Groningen, 1973.
 VAN POECKE, L., «*Film en roman: de identiteit en het verschil*» In: «*Informatiebulletin ce.co.we.*», jrg. 3, nr. 2, Leuven, 1973, p. 15-19.

DE FILM IN DE EUROPESE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP

(vervolg van blz. 17)

- Nationaliteit is belangrijk omdat zij aan een film die haar draagt toegang geeft tot een aantal voordelen, onder meer subsidie aan de produktie.
- Association of Cinematograph, Television and Allied Technicians; Confédération Générale du Travail; Confederazione Generale Italiana Lavoratori.
- Ik ben er, terloops gezegd, van overtuigd dat slechts weinigen in Groot-Britannië, met name in de filmindustrie, de feitelijke consequenties van toetreding tot de Gemeenschappelijke Markt begrepen. Men had, geloof ik, weinig besef van de manier waarop de E.E.G.-film-Richtlijnen de Britse film zouden veranderen noch van de manier waarop zij eventueel een invloed zouden uitoefenen op de subsidies die door het Film Fund Agency uitbetaald en de leningen die door het National Film Finance Consortium toegekend worden. De Gemeenschap leek misschien een vennootschap ter bevordering van de internationale handel te zijn, eerder dan een instelling die aanstuurt op verandering van nationale wetgeving om dat te bereiken. Tussen Groot-Britannië's toetreding tot de E.E.G. en de beslissing enkele jaren geleden commerciële televisie toe te laten zijn een aantal overeenkomsten te bespeuren - waarvan niet de minste is dat het in beide gevallen dezelfde groepen zijn die er profijt uit trekken.
- Hetzelfde principe kan teruggevonden worden bij omroep en journalistiek. Het TV-scherm, dat amper zwart mag worden, wordt gevuld met akelige en monsterachtige spek-

takels, dikwijls hernemingen, even zoveel genante beledigingen voor het menselijk intellect. Als excuus wordt aangevoerd dat de inhoud moeilijk beter kan zijn want dat T.V.-programma's zo snel verslijten. (Dit zal ook het geval zijn bij kabeltelevisie - ondanks veelbelovende slogans en lokale oorsprong, die eenvoudig echo's zijn van wat 50 jaar geleden voor radio en 25 jaar geleden voor televisie beloofd werd.) Dagbladen zijn in hetzelfde bedje ziek. Drukpersen bestaan en moeten blijven draaien, zonder rekening te houden met de kwaliteit van het produkt. Wat meer is, de omvang van de krant wordt niet bepaald door de betekenis van de gebeurtenissen van de dag of door de uitmuntendheid van de bijdragen maar wel door het volume van de advertenties van de dag. De ruimte die overblijft nadat de reclame haar plaats gekregen heeft - de «news hole» zoals de Angelsaksers het noemen - wordt door de Journalisten iedere dag weer opnieuw gevuld met formules die ontworpen werden om dit werk efficiënter te maken. Het grootste deel van wat vermeld wordt, is van geen enkel belang voor de historische processen waaraan wij onderworpen zijn. We trekken er inderdaad geen enkel voordeel uit het «nieuws» van vandaag nog te lezen, behalve om op een artificiële manier «geïnformeerd» te worden, maar met welk doel? Een experiment: vergelijk de krant van vandaag met een exemplaar van een jaar geleden. Wat is het «nieuwe» - of beter het «oude» - nieuws?

licenciaats- verhandelingen

lieve braeken

Verspreiding van nieuws

Licentiaatsverhandeling, Fac. Soc. Wet., Leuven 1973,
237 blz. (Promotor : L. Boone)

De studie van de nieuwsverspreiding is één van de meest recente communicatiewetenschappelijke onderzoekstradities. Daarom leek het ons nuttig deze onderzoekstraditie te situeren in het geheel van het sociaal-wetenschappelijk en het communicatieonderzoek. Na deze situering konden we volgende werkdefinitie opstellen van het verspreidingsproces: «De verspreiding door communicatie van een item ten behoeve van adoptie-eenheden in een socio-cultureel systeem binnen een tijdruimte/duur». De betekenis van elk van de elementen van deze definitie werd nader uiteengezet en daarna toegepast op het communicatiewetenschappelijk onderzoek. Aanvankelijk werden in de onderzoekingen over de nieuwsverspreiding de wijze waarop en de snelheid waarmee een bericht zich in een bepaalde populatie verspreidt geanalyseerd. Toen dit soort onderzoekingen in aantal groeide, begonnen sommigen zich af te vragen of er regelmatigheden of wetmatigheden konden worden uit afgeleid. Daarom werd een uitgebreid overzicht van de tot dan toe geformuleerde regelmatigheidshypothesen gegeven. Nadien werd aandacht besteed aan de zogenaamde regelmatigheid en de wijze waarop deze tot stand kwamen. Hieruit konden we de voornaamste variabelen distilleren die de auteurs beschouwen als de beïnvloedende factoren van het verspreidingsproces. Dit gebeurde in een eerste hoofdstuk voornamelijk aan de hand van de studie van D.C. Miller «How our Community heard about the Death of President Roosevelt», P.F. Lazarsfeld, B. Berelson & H. Gaudet «The People's choice», P.L. Deutschmann & W. Danielson «Diffusion of Knowledge of the Major News Story», R.J. Hill & C.M. Bonjean «News Diffusion: a Test of the Regularity Hypothesis» en W. Evers «Disseminatieprocessen en massacommunicatie». Om deze factoren logisch te ordenen werd een beroep gedaan op de Lasswell-formule. Deze research-classificatie bleek niet integraal bruikbaar. Op twee punten werd van deze formule afgeweken. Enerzijds kon wegens methodologische moeilijkheden de volgorde communicator, mededeling, medium, ontvanger, niet gehandhaafd blijven. Bovendien beschouwen verspreidingsonderzoekingen communicator en medium als één element, zodat ook wij genooddaakt waren dit te doen. Ten derde steunen de meeste regelmatigheidshypothesen op de nieuwwaarde van een mededeling, zodat we dit element vooraf dienden te behandelen. Anderzijds is het vanuit de gegeven verspreidingsonderzoekingen onmogelijk om het effect afzonderlijk te analyseren. Verspreidingsonderzoekingen gaan enkel in op de vraag of iemand al dan niet op de hoogte is van een gebeurtenis; wat het effect ervan is wordt niet nagegaan.

Hoofdstuk II werd voorbehouden voor de variabele 'mededeling'. Centraal hierbij stonden de elementen: soort inhoud, nieuwwaarde en verwacht of onverwacht nieuws. Bij een onderzoek naar het element nieuwwaarde bleek vooral dat dit doorgaans a posteriori, d.w.z. na afloop van het verspreidingsproces, werd bepaald aan de hand van de algemene verspreidingscoëfficiënt, het aandeel van de respectieve media en de afwijking van de normale exposure-curve. We formuleerden een aantal bezwaren tegen deze criteria. Als slot van dit hoofdstuk werd het verwacht en onverwacht zijn van het nieuws besproken. Hieruit bleek dat het 'te verwachten zijn' van een gebeurtenis evenals de 'nieuwwaarde' een vrij vaag begrip is en dat het onmogelijk was om het verwachtingspatroon schematisch weer te geven, gezien het aantal onvermoede factoren die er een invloed op uitoefenen. In het besluit van dit hoofdstuk wezen we er op dat de regelmatigheidshypothesen niet kunnen geformuleerd worden op basis van de nieuwwaarde van een gebeurtenis, zolang deze wordt bepaald aan de hand van percentages van omvang, snelheid, media-aandelen, afwijkingen van normaal mediagebruik, enz. Verder bleek dat de meeste onderzoekingen politieke of para-politieke gebeurtenissen als onderwerp hadden en er te weinig geweten is over de invloed van de verschillende nieuwsoorten op het verspreidingsproces.

In hoofdstuk III kwam de variabele 'ontvanger' aan bod. Vooral de individuele karakteristieken van de ontvangers: geslacht, ras, leeftijd, burgerlijke stand en psychologische ingesteldheid t.o.v. de informatie werden geanalyseerd. Daar enkel ingegaan werd op deze individuele karakteristieken konden geen globale besluiten getrokken worden betreffende de ontvanger. Een van de elementen die hierbij een rol speelden was het feit dat het verspreidingsonderzoek het normaal mediagebruik van de respondenten niet nagaat. Toch traden reeds bepaalde tendensen op de voorgrond:

1. er bestaat een relatie tussen het nieuwsverzamelingsgedrag van de respondenten en de interesse die ze voor gebeurtenissen hebben;
2. er is een relatie tussen het op de hoogte zijn van een gebeurtenis en specifieke individuele karakteristieken;
3. er bestaat een bepaalde samenhang tussen de initiale bron voor politieke gebeurtenissen en de ontvangerskarakteristieken.

De variabelen 'communicator' en 'medium' werden samengevoegd in hoofdstuk IV. Hieruit bleek dat het voor verspreidingsonderzoekers erg nuttig zou zijn als ze de communicator en het medium als een afzonderlijke variabele zouden opnemen in hun onderzoek.

In hoofdstuk V werd plaats geruimd voor het socio-cultureel kader waarin verspreidingsprocessen zich afspelen: socio-demografische en socio-professionele karakteristieken van de ontvanger en het tijdsaspect van een verspreidingsproces. Daarnaast werd in dit hoofdstuk ook aandacht besteed aan twee punten die niet tot een verspreidingsproces als dusdanig behoren, maar belangrijk kunnen zijn om te achterhalen welk gebruik ontvangers maken van een medium: het zoeken naar een informatie en het doorgeven van en/of praten over de gebeurtenis. Het socio-cultureel element bleek het verspreidingsonderzoek vreemd te zijn. De beperkte kennis over de invloed van dit aspect is er wellicht mede oorzaak van dat verspreidingsonderzoekers dit veelal niet opnemen in hun studies. Nochtans dringt het socio-cultureel kader zich als een niet te verwaarlozen element op, voornamelijk op het vlak van beschikbaarheid en bereikbaarheid van de media, de socio-demografische en de socio-economische

situatie van de ontvanger. De vanzelfsprekendheid waarmee de auteurs aannemen dat ze te maken hebben met een - bijna - totale mediabeschikbaarheid, homogene mediasystemen en economisch sterke populaties doet hen vergeten dit aan te stippen in hun regelmatigheidshypothesen. Dit kan ook zijn oorzaak vinden in een tekort aan verspreidingsonderzoekingen in andere landen. De veralgemening van de regelmatigheidshypothesen bleef daarom een moeilijke opgave. Niettemin waren er enkele tendensen af te leiden.

Een laatste hoofdstuk bleef voorbehouden voor enkele beschouwingen over intenties van de communicator en functies vanuit de ontvanger, waarbij in het bijzonder de informatiefunctie nader belicht werd. Restte ons nog tot een globaal besluit te komen over nieuwsverspreidingsprocessen vanuit de communicatiewetenschap. Een eerste, wellicht belangrijkste conclusie was dat een vergelijkingsstudie, zoals deze verhandeling, slechts op enkele tendensen kan wijzen van het verloop van een verspreidingsproces, maar niet tot een nieuwe regelmatigheidshypothese kan komen op basis van een aantal vergelijkingen tussen verschillende verspreidingsonderzoekingen. De voornaamste oorzaak ligt, volgens ons, in het feit dat elk onderzoek met een hoeveelheid van variabelen te maken heeft, die zeer nauw met elkaar verweven zijn, zodat :

1. hun afzonderlijke invloed niet te isoleren is ;
2. daardoor geen hiërarchie tussen de variabelen kan opgesteld worden en
3. elke variabele niet even zwaar doorweegt in de diverse verspreidingsonderzoekingen.

Daarnaast zijn er externe factoren, die de resultaten in een bepaalde richting kunnen sturen en waarop vergelijkingsstudies geen vat hebben. We citeerden hier o.a. de concrete beschikbaarheid en bereikbaarheid van de diverse media ; de houding van de respondent t.a.v. nieuws, een bepaalde gebeurtenis, zelfs al is ze niet wereldschokkend ; zijn verwachtingspatroon voor nieuws in het algemeen ; zijn socio-professionele en -demografische vereisten ten aanzien van informatie ; en het nog steeds ondefinieerbare element 'nieuws waarde'. Een element dat niet besproken werd, maar ook een variabele kan zijn is de gebruikte methode van elk onderzoek. Elk verspreidingsonderzoek heeft een waarde als dusdanig omdat het aan de hand van één bepaald gebeuren resultaten kan weergeven die toepasselijk zijn voor de verspreiding van dat specifiek gebeuren. Een regelmatigheidshypothese toetsen aan de resultaten van een verspreidingsonderzoek van een ander nieuwsfeit kan enkel tot andere bevindingen leiden of deze bevestigen, maar niet aantonen dat de eerste resultaten als zodanig fout waren. Het paste dan zeker niet in een vergelijkingsstudie de bestaande regelmatigheidshypothesen te verwerpen. De enige mogelijkheid bestond er in te wijzen op bepaalde tendensen, die echter niet als nieuwe regelmatigheidshypothesen konden betiteld worden. Het verspreidingsproces van één bepaalde gebeurtenis is in grote mate te achterhalen, maar een globale visie is van te veel factoren afhankelijk.

rita hanssens

Recht op informatie en recht op privé-leven.

Licentiaatsverhandeling, Fac. Soc. Wet., Leuven,
1972, 102 blz. (Promotor : L. Boone)

De bescherming van het privé-leven is een van de principes die in de loop van de geschiedenis tot stand zijn gekomen om het evenwicht te verzekeren tussen de maatschappelijke betrekkingen. In de huidige situatie worden aan de privacy van de persoon steeds meer beperkingen opgelegd. Vroeger kon het individu alleen door zijn naastbestaanden gezien en gehoord worden. Nu wordt het hem steeds moeilijker bepaalde elementen van zijn persoonlijkheid voor een steeds groter publiek geheim te houden.

De benadering van het begrip privé-leven als een onderscheid tussen «het ik» en «het andere» evolueert doorheen de tijd. Keerpunt in die evolutie is het ontstaan van de pers en de groei van de media in het algemeen. Om tegemoet te komen aan noden die ontstaan uit politieke, economische en sociale ontwikkeling zijn de media zich gaan organiseren tot kapitaal-intensieve bedrijven zoals we ze nu kennen. Hun inhoud wordt steeds omvangrijker en diverser.

Om de interesse op te wekken van een zo groot mogelijk publiek worden berichten verschaft die een zo groot mogelijk publiek kunnen voldoen. Belangrijk is ook het bestaan van technische middelen om beeld en geluid op te nemen zonder dat de persoon die bekeken of beluisterd wordt er zich rekenschap kan van geven. Het is duidelijk dat recht op informatie en recht op privé-leven met elkaar in botsing kunnen komen.

Informatierecht waarborgt voor de pers de mogelijkheid om over de meest uiteenlopende onderwerpen vrij informatie te zoeken en door te geven. Het publiek heeft het recht over al deze onderwerpen ruim ingelicht te worden. Informatierecht sluit dus het gevaar in dat de communicator zijn vrijheid zo ruim opvat dat ze een beperking wordt voor de vrijheid van individuen en gemeenschappen. Op hun beurt kunnen deze laatsten er belang bij hebben dat hun doen en laten niet door iedereen gekend wordt. Waar het intuïtief misschien wel mogelijk is om aan te voelen waar men grosso modo de lijn moet trekken tussen informatierecht en recht op privé-leven, wordt het wel moeilijk een redelijk oordeel uit te spreken over gevallen die precies op de grens liggen.

Een eerste noodzakelijke stap was het bundelen, aan de hand van het werk van een aantal auteurs, van die elementen die in het algemeen door de term «privacy» gedekt worden. S. Strömholm geeft hiervoor een ruime en zeer bruikbare opsomming :

- Wat de persoon betreft :
bescherming van : naam, identiteit, eer, reputatie, mentale en fysische integriteit, morele en intellectuele vrijheid, briefwisseling en privégesprekken.
Bescherming dus tegen : bespieding, schadelijke interpretatie van zijn woorden, onrechtmatig verspreiden van hinderlijke feiten die hem betreffen.
- Wat zijn gezin en familie betreft :
bescherming tegen elke inbreuk in zijn gezins- en familie-leven.

— Wat zijn beroep betreft :

vrijwaring van zijn beroepsgeheim.

De media kunnen deze elementen op dubbel vlak schenden. Elke vorm van bespieden betekent een fout op het vlak van de nieuwsverzameling. In dat geval moet toch verhinderd worden dat onrechtmatig verkregen gegevens over de persoon, verder in de openbaarheid worden gebracht. Vervolgens werd onderzocht of privacy op elke plaats en voor ieder persoon op dezelfde manier geldt. Vandaar het dubbel onderscheid :

publiek leven — privé-leven

publieke personen — privé-personen.

Volgens DE BRAUW bevat de privé-sfeer, naast een fysiek te bepalen deel (o.a. woning), ook een overdrachtelijk element. Een persoon die in de openbaarheid treedt, heeft toch recht op een privé-sfeer ; dit al naargelang zijn situatie tegenover de gemeenschap. Wat een privé-persoon verricht, zelfs in de openbaarheid, wordt niet geacht belangrijk genoeg te zijn om gepubliceerd te worden. Een publieke persoon echter (iemand die op een of andere manier in het openbaar leven een rol speelt), kan geen aanspraak maken op stilzwijgen over zijn publiek handelen. Zelfs zijn privé-handelen kan van openbaar belang zijn, in zover dit ook een invloed heeft op zijn publieke taak.

Juridische benadering :

Er werd nagegaan in hoever privacy door nationale en internationale wetgeving gewaarborgd wordt.

Op internationaal vlak blijkt de Europese Verklaring voor de Rechten van de mens de belangrijkste te zijn. Wat de nationale wetgeving betreft, werden een aantal landen gekozen die inspanningen deden of doen om privacy door de wet te beschermen. Privacy is in de wetgeving meestal een recente ontwikkeling van de rechten en vrijheden die in het algemeen sedert lang aan de mens worden toegekend.

De juridische inhoud van het begrip is afhankelijk van wat er door de rechtsstelsels van de verschillende landen in feite door gedekt wordt. Het privacy-recht is nog sterk defensief : het bestraffen van een fout die nochtans in geen geval kan ongedaan worden. Een preventieve bescherming dringt zich op ; indien schade herstellen onmogelijk is, moet de wet de fout verhinderen. Vooral het nieuwsverzamelen door gebruik van af luisterapparatuur moet gereguleerd worden.

Etische benadering :

Hier wordt nagegaan in hoever privacy wordt beschermd door de beroepsorganisaties. Vooral de Duitse en Britse Persraad verrichten baanbrekend werk. Hun reglementering en «Jurisprudentie» getuigen hiervan. In hun betrekkingen met de wetgever pogen zij het tot standkomen van een wetgeving tegen te gaan, omdat zij menen dat dit een beperking zou zijn van de persvrijheid.

Wanneer men aanneemt dat zowel het individu als de media hier een zeker recht te vrijwaren hebben, blijft toch de vraag of het toezicht op het eerbiedigen van deze rechten best gewaarborgd wordt door een wet of door een deontologische regel.

Juridische bescherming wordt gedefinieerd en aanvaard door de burgers langs hun vertegenwoordigers. Ze berust op ruime consensus en biedt een standvastige bescherming omdat ze steunt op de kennis van wettelijke beperkingen die door iedereen zullen moeten aanvaard worden, omwille van het algemeen belang. Starre en moeilijk te wijzigen wetten zijn echter een gevaar. Privacy is een dynamisch begrip. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat de wetgever langs deze weg de persvrijheid ook om andere redenen al te zeer gaat beknotten om steeds

grotere controle uit te oefenen op de media. Tenslotte zal de kwaliteit van de magistratuur belangrijk zijn voor het rechtvaardig afwegen van belangen.

Deontologische regels komen voort uit de media zelf. Ze houden misschien daarom meer rekening met de specifieke problemen van de media en worden daarom ook gemakkelijker onderschreven door de mensen uit de mediakringen. In vergelijking met de wet is er een minder ingewikkelde procedure nodig om hen te doen ontstaan en ze kunnen dan ook gemakkelijker aangepast worden aan nieuwe situaties.

Deze officieuze rechtscolleges zijn door het publiek echter vaak weinig gekend. Genieten ze bovendien hetzelfde vertrouwen van objectiviteit dat men aan de rechtbank toekent ?

Samengaan van wet en deontologie is noodzakelijk. De wetgever zal bij het maken van de wet beroep doen op de raad van specialisten uit de media.

De beroepsraad zal er dan voor instaan dat deze wetten, die ook regels van de beroepscode zijn, effectief worden nageleefd door de journalisten. Het degelijk functioneren van een dergelijk orgaan van auto-discipline zou in het beste geval het toepassen van een wet overbodig kunnen maken.

Pogingen om op een of andere manier een duidelijke grens te trekken tussen het recht op informatie en het recht op privé-leven kunnen geen beperkingen zijn voor een pers die zich bewust is van haar publieke verantwoordelijkheid.

BEKNOPTE BIBLIOGRAFIE

- L.L.M. ARTZ, *Der Strafrechtliche Schutz der Intimsphäre*, Tübingen, 1970.
- C.P. AUBEL, *Persoon en pers*. Deventer, 1968.
- P.J. BOUKEMA, *Enkele aspecten van de vrijheid van meningsuiting in de Duitse Bondsrepubliek en in Nederland*. Zaandijk, 1966.
- J. Bourquin, *La liberté de la Presse*. Paris, 1950.
- P.J.W. DE BRAUW, *Behoort de wetgever maatregelen te treffen ter bescherming van het individu tegen het doen, het gebruiken en het openbaarmaken van waarnemingen diens persoonlijke sfeer betreffende*. Zwolle, 1965.
- J. L. HEBARRE, *Protection de la vie privée et déontologie des journalistes*. Zürich, 1970.
- E. HIRSCH, *Pressefreiheit und Schutz der Ehre und der Intimsphäre*. Universitätstage, Berlin, 1959.
- The Press and the People, *17th. annual report of the Press Council*. London, autumn, 1970.
- S. STRÖMHOLM, *Right of Privacy and Rights of Personality*. Stockholm, 1967.
- Verlagen van het 3de Internationaal Colloquium over het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Brussel, 1970.

pers

ALTERNATIEF PERSAGENTSCHAP

Op 28 april zijn te Brussel een twintigtal fotografen, militanten en journalisten samengekomen om naar het Franse voorbeeld van het Agence de Presse Libération in de hoofdstad een alternatief persagentschap op te richten. Sinds 19 oktober 1972 werd te Leuven een driewekelijks bulletin van het Agence Presse Libération Belgique uitgegeven. Sinds eind februari werd te Brussel ook door een groep fotografen met een alternatief foto-agentschap van wal gestoken. Besloten werd de Leuvense en Brusselse diensten te fusioneren. Binnenkort zal het experiment van het Agence de Presse Libération Belgique te Brussel worden voortgezet. Dit alternatief persagentschap stelt zich tot doel verslag over de strijd van de arbeidersorganisaties en van diverse aktiegroepen.

BELGISCHE VERENIGING VAN DAGBLADUITGEVERS

De H. Huybrechts, directeur-generaal van «Gazet van Antwerpen» werd tot voorzitter van de Belgische Vereniging van Dagbladuitgevers aangesteld, ter opvolging van de H. Marcel Bréart («La Dernière Heure») wiens mandaat afgelopen was. Als ondervoorzitters werden aangewezen de H. Vinck («Het Laatste Nieuws») en Baron de Thysebaert («Vers l'Avenir»). De H. Huybrechts is 53 jaar en doctor in de rechten. Hij was commissaris en beheerder van «Gazet van Antwerpen» van 1952 tot 1962, waarna hij tot directeur werd benoemd.

«RAAK»

Het meinummer van «Raak», maandblad van de Katholieke Werkliedenbonden, stond in het teken van het 25-jarig bestaan van dit blad. Het was in mei 1948 dat het eerste nummer van de pers kwam. Sindsdien tracht «Raak» trouw te blijven aan wat het was: een kristelijk radikaal arbeidersblad dat kansen bood aan de arbeiders om zich te vormen en de arbeiderssituatie wou hervormen. «Raak» bereikt momenteel een oplage van 130.000 exemplaren.

SAMENWERKING BELGISCHE EN OOSTDUITSE JOURNALISTEN

In het Pershuis te Brussel werd op 10 mei een konventie van samenwerking ondertekend door de voorzitter van de Algemene Belgische Persbond (ABP) en de voorzitter van de Journalistenbond van de DDR (VDJ). Het akkoord is erop gericht de samenwerking en de vrede in Europa te bevorderen en de uitwisseling van informatie te vergemakkelijken. Er zullen publikaties en delegaties worden uitgewisseld en de journalisten uit het ene land die het andere land bezoeken om beroepsbezigheden, zullen daar op steun kunnen rekenen.

CONCUBINAAT TUSSEN JOURNALIST EN POLITICUS

Tussen persmensen en politici moeten vrijmoedige betrekkingen onderhouden worden. Ook als deze gewenst gemoedelijke omgang eens door een of ander misverstand gestoord kan worden, dient er voort gepleit voor een gunstige sfeer van samenwerking tussen pers en parlement, voor een vorm van «concupinaat» tussen journalist en politicus. Aldus Prof. A. Breyne, Directeur-hoofdredacteur van «De Nieuwe Gids» in een causerie voor de leden van de Vlaamse Club te Brussel. Hij meende dat een gemoedelijke omgang tussen journalisten en politici de objectiviteit kan bevorderen.

PRIJS VAN SOCIALISTISCHE JOURNALISTEN

De prijs van de socialistische journalisten in België, toegekend aan een journalist die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt bij de verdediging van de persvrijheid en van de vrije meningsuiting, is dit jaar toegekend aan Peter Niesewand, korrespondent in Rhodesië voor de BBC en «The Guardian», door het regime van Ian Smith tot 2 jaar dwangarbeid veroordeeld.

UITREIKING PERSPRIJS «FRANS THEELEN»

Op 7 maart had de uitreiking plaats van de 12e Persprijs «Frans Theelen-Hasselt». Deze prijs bekroont jaarlijks de beste universitaire verhandeling over persexploitatie en perspubliciteit. Hij werd in 1960 ingesteld bij de 75e verjaardag van wijlen Frans Theelen, stichter van «Het Belang van Limburg». Tot laureaat 1972 werd uitgeroepen Dirk Coolsaet (Rijksuniversiteit Gent) die een verhandeling schreef over «De papiervoorziening in de Belgische dagbladpers gedurende de periode 1960-71». Twee aanmoedigingsprijzen gingen naar A. M. Vloeberghs (Vrije Universiteit Brussel), voor zijn «Bijdrage tot de progressistische pers te Brussel - de studentenpers en de groep «Le Libre Examen» en naar Marie-Josée Ceulemans (Katholieke Universiteit Leuven) voor haar studie «Communicatiegedrag van de Amerikaanse krantenlezers na de introductie van de televisie».

PRIJS VOOR DE BESTE SPORTREPORTAGE

De jury van de «Martini-prijzen» kende de prijs voor de beste nederlandsstalige sportreportage toe aan Luc Van Loon voor zijn artikel «Guido Mallants: onze eenvoud is ons succes», verschenen in «Het Nieuwsblad». De prijs van de beste franstalige sportreportage werd gewonnen door Marcel De Leener voor zijn artikel «Johan Noureev» verschenen in «Les Sports». De prijs voor de beste sportfoto ging naar Robert Vanden Brugge

van het agentschap «Belga» voor een kiekje van de motorcross van Wetteren. De prijs die bij beurten toegekend wordt aan radio en televisie, B.R.T. en R.T.B., wordt voor 1972 toegekend aan een B.R.T.-sportjournalist en werd gewonnen door Jan Wouters voor zijn reeks «Wie bent u, wat was u vroeger».

10 JAAR «DE NIEUWE LINIE»

«De Nieuwe Linie» vierde op 2 mei zijn tienjarig bestaan. Het blad wil «met vallen opstaan, deelnemen in een proces, dat - kort gezegd - leidt naar meer democratie». Verder leest men in het jubileumnummer: «Wij hebben besloten een nieuwe vennootschap te creëren voor ons blad. De aandelen ervan worden beheerd door een stichting, die bestaat uit mensen en medewerkers van «De Nieuwe Linie», gekozen door en uit de bedrijfs-genoten zelf».

NEDERLANDSE KRANTEN DISCRIMINEREN MAROKKANEN EN TURKEN

Uit een rapport «Surinamers en Antillianen in de Nederlandse pers», een studie van F. Bovenkerk en L. M. Bovenkerk-Teerink, blijkt dat, in althans een belangrijk deel van de Nederlandse landelijke pers, Surinamers en Antillianen wel enigszins gediscrimineerd worden, maar veel minder dan de betrokkenen zelf denken of vinden. Belangrijk meer discriminatie wordt in de dagbladen bedreven ten aanzien van Turken en Marokkanen. De discriminatie uit zich in het bijzonder in de misdaad-verslaggeving: in de bladen wordt de indruk gewekt, dat Surinamers, Antillianen maar dus vooral Turken en Marokkanen meer wandaden bedrijven dan de «Hollanders». Als het aantal Surinamers en Antillianen, dat de laatste jaren werd veroordeeld, relatief iets hoger is dan het aantal Hollanders, dan wordt via de dagbladpers de onjuiste indruk gewekt, dat het verschil niet enkele, maar bijna tientallen procenten is. Omdat de Surinamers en Antillianen vrij geregeld tegen onjuiste, dus discriminerende berichtgeving protesteren valt in hun geval

de overdrijving nogal mee, de Turken en Marokkanen echter, vooral door de taal niet in staat om zich bewust te laten horen, worden geheel ten onrechte vrij geregeld als misdadigers neergezet.

UITGEVER «FRANKFURTER RUNDSCHAU» OVERLEDEN

Karl Gerold, uitgever van de «Frankfurter Rundschau» en een van de grondleggers van de herleefde democratische pers in het na-oorlogse West-Duitsland, is na een ernstige ziekte op 28 februari in de leeftijd van 66 jaar overleden.

DDR : RICHTLIJN VOOR PERS

De Oostduitse regering heeft nieuwe voorschriften uitgewerkt voor buitenlandse journalisten die in de DDR willen werken. In de praktijk komt het er thans op neer, dat er niet meer vanuit de DDR naar het buitenland kan worden bericht, wanneer de regering in Oost-Berlijn hiertoe geen toestemming heeft gegeven. Geëist wordt o.m., dat elke journalist «waarheidsgetrouw, zakelijk en correct» bericht. Wat de waarheid is, zal door de Oostduitse regering zelf worden uitgemaakt. Verder wordt er in de voorschriften op gewezen, dat een buitenlandse correspondent in Oost-Berlijn geen lasterlijke berichten mag doorgeven over de DDR, haar staatsorganen en haar leiders alsook over de met de DDR verbonden staten. De DDR van haar kant zal «een kwaadwillige vervalsing van de feiten» niet tolereren. Wanneer een krant of een radio- en televisie-organisatie een journalist in Oost-Berlijn wil accrediteren, zal de betrokkene eerst door de Oost Duitsers over zijn rechten en plichten worden geïnformeerd. O.m. zal hem worden duidelijk gemaakt, dat hij niets mag doen voor publiciteitsorganen die in de DDR niet zijn toegelaten. Wanneer hij zich niet hieraan mocht houden, kan hij worden uitgewezen. Tenslotte is er een einde gemaakt aan het laatste restje van vrije berichtgeving in de DDR. Voortaan zal bij het Oostduitse

ministerie van buitenlandse zaken moeten worden gemeld, wanneer een journalist een verhaal wil schrijven over een staatsbedrijf of een staatsorgaan of wanneer hij een leidende Oostduitser wil interviewen. Met deze nieuwe voorschriften is de DDR thans verder gegaan bij de beknotting van de persvrijheid dan landen als de Sowjetunie, Bulgarije, Griekenland of Portugal.

FRANSE «PLAYBOY»

In het najaar verschijnt een Franse uitgave van «Playboy». Het zou onmiddellijk een oplage hebben van 300.000 exemplaren. «Playboy» bestaat reeds in een Duitse en Italiaanse versie.

ITALIE : PERS-TOELAGE

De Italiaanse senaat heeft een steuntoelage voor de kranten en nationale persbureaus goedgekeurd van 6 miljard lire (ong. 420 miljoen Bfr.) De toelagen voor elk persbedrijf zullen berekend worden op basis van hun papierverbruik in 1972. De Italiaanse krantendirekteurs klagen al geruime tijd over hun financiële moeilijkheden en verscheidene kranten verschijnen niet meer of hebben met andere gefusioneerd. Men meent overigens te weten dat de regering eraan denkt de prijs der Italiaanse dagbladen van 90 op 100 lire (ong. 7 Bfr.) te brengen, zoals talrijke krantendirekteurs reeds drie jaar hebben gevraagd.

ZWITSERLAND : HET DAGBLAD OP SCHOOL

Zoals reeds in sommige landen gebruikelijk is o.a. in Denemarken, Frankrijk, Italië en de Verenigde Staten, is nu ook in Zwitserland, speciaal in enkele scholen in Genève, het lezen en analyseren van de dagbladpers verplicht geworden. Het is inderdaad bewezen dat de krant het beste middel is om het onderwijs aan de werkelijkheid te toetsen en bij de jeugd een kritischer geest te ontwikkelen.

TURKIJE : CENSUUR

Het begrip censuur heeft een nieuwe definitie gekregen in Turkije terwijl de autoriteiten blijven ontkennen dat

hun censuur werkelijk censuur is. «De autoriteiten willen alleen maar van te voren weten wat er zal worden gedrukt», zo kreeg een journalist te horen in verband met instructies die werden gegeven aan het Turkse persbureau waarbij werd gelast dat alle nieuwsberichten eerst aan de autoriteiten dienden te worden voorgelegd voordat zij naar de abonnees werden gezonden.

GRIEKENLAND : VERZET TEGEN PERSWET

De Griekse Vereniging van Journalisten heeft geprotesteerd tegen de perswet die sinds 1970 van kracht is. De bezwaren van de vereniging zijn in het bijzonder gericht tegen het feit dat korte gevangenisstraffen wegens overtredingen van deze wet niet kunnen worden vervangen door geldboetes. Hierdoor worden journalisten op één lijn gesteld met handelaars in blanke slavinnen, souteneurs en handelaars in verdovende middelen.

VIER EUROPESE KRANTEN GAAN SAMENWERKEN IN MAANDBLAD

Vier grote Europese kranten, The Times, Le Monde, Die Welt en La Stampa zijn van plan in oktober een maandblad te lanceren dat «Europa» zal heten en vooral economisch, financieel en industrieel nieuws zal publiceren. Het nieuwe maandblad dat een klein formaat zal hebben en minimum zestien pagina's tellen, zal worden verdeeld als apart onderdeel van de vier kranten. Op die manier zal het 5,5 miljoen lezers bereiken. «Europa» betekent een nieuwe stap vooruit in de samenwerking van de vier dagbladen. Die samenwerking begon vorig jaar met een reeks gemeenschapselijke studies over bepaalde Europese problemen die in de vier kranten werden gepubliceerd. Journalisten en medewerkers van de vier kranten zullen het maandblad gezamenlijk schrijven waarna de kranten elk afzonderlijk voor de druk ervan in de eigen taal zullen instaan.

20.000ste PRAVDA-UITGAVE

In de Sowjetunie werd op 5 mei de «Dag van de pers» gevierd. Op die dag wordt elk jaar,

gewoontegetrouw, het ontstaan van de «Pravda», het orgaan van de kommunistische partij van de Sovjetunie, herdacht. Het eerste nummer van de «Pravda» verscheen op 5 mei 1912.

Op zondag 6 mei verscheen het 20.000ste nummer van de krant. De «Pravda» heeft een oplage van tien miljoen exemplaren. «Pravda» betekent «waarheid» en de krant van Moskou schrijft o.m.: «De hoogste taak van de krant bestaat erin door haar bestaan en scheppende activiteit het vertrouwen in de partij te rechtvaardigen en deze voortdurend te helpen het kommunisme verder uit bouwen».

«LIFE» VERSCHIJNT IN NIEUWE FORMULE

Het Amerikaanse tijdschrift «Life», waarvan de uitgave in december vorig jaar is stopgezet, verschijnt opnieuw met een nieuwe formule. Voortaan zal een nummer helemaal aan een onderwerp zijn gewijd. Het eerste nummer dat op stapel staat, gaat over Israël ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van deze staat, en een tweede uitgave zou het jaaroverzicht bevatten, dat Life ook voorheen altijd in de kersttijd publiceerde.

PULITZERPRIJS VOOR «WASHINGTON POST»

Aan de Amerikaanse krant «The Washington Post» is de Pulitzerprijs voor journalistiek toegekend voor haar reportages over de Watergatezaak. Het blad was het eerste dat wees op de mogelijkheid van een verband tussen sommige hoge ambtenaren van het Witte Huis en de spionage in het hoofdkwartier van de demokraten. Het Witte Huis beschuldigde de «Washington Post» daarna van het verspreiden van «ongegronde geruchten», waarvoor Witte Huis-woordvoerder Ronald Ziegler achteraf in het openbaar verontschuldiging aanbood.

WATERGATE : PERSKLUIF

Sedert het uitlekken van de Watergate-affaire is de verkoop van de dagbladen in de Verenigde Staten met ongeveer 10 t.h. gestegen, zo is uit een onderzoek van het pers-

bureau UPI bij 200 New-Yorkse handelaars gebleken. Elders in de Verenigde Staten is de verkoop iets minder gestegen. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat ten gevolge van die zaak de verkoop van weekbladen als «Time» en «Newsweek» met 20 t.h. is opgelopen.

BRAZILIE : TIJDSCHRIFTEN VERBODEN

Brazilië heeft 66 binnen- en buitenlandse tijdschriften verboden omdat ze «tegen de moraal en de goede zeden» zouden zijn. De order daartoe is uitgevaardigd door de directeur van het federale bureau voor censuur. Onder de verboden bladen bevinden zich o.a. de Duitse «Stern», de Amerikaanse «Playboy» en de Italiaanse «Playmen».

PAUS OVER DE PERS

Paus Paulus VI heeft naar aanleiding van de 7e werelddag van de sociale communicatie, een oproep gericht tot alle kristenen en mensen van goede wil, opdat zij de voorlichting zouden verbeteren. De paus wenst dat de beroepsmensen meer belangstelling tonen voor de geestelijke waarden. Hij stelt met bezorgdheid vast dat de media vaak worden gebruikt om de fundamentele waarden van het menselijk leven te ontkenen of aan te tasten of zelfs om het onbegrip en de boosheid onder de mensen op te wekken. De verspreiding van valse ideologieën en het ophitsen van het mateloos verlangen naar materieel bezit, doen vaak de belangstelling voor de echte wijsheid en de vaste waarden verdwijnen. De Heilige Vader

sprakt tot besluit zijn grote waardering uit voor de radio- en TV-stations en voor de persorganen, die bekommerd zijn om het verspreiden van het nieuws over de kerk en de Heilige Stoel.

De jaarlijkse communicatiedagen zijn ingesteld door het Tweede Vatikaans Concilie «voor de ontwikkeling van de sociale communicatie in dienst van de mens».

EEN BSP-KRANT ?

In een resolutie van het arrondissementaal congres van Roeselare, ter voorbereiding van het nationaal administratief BSP-congres, werd sterk aangedrongen op dringende stappen van het partijbureau bij de uitgevers van erkende socialistische dagbladen om te komen tot één groot socialistisch dagblad voor Vlaanderen

(ADVERTENTIE)

en een groot socialistisch blad voor heel franssprekend België, ieder met gewestelijke uitgaven.

Bronnen : Het Belang van Limburg
Het Laatste Nieuws
De Nieuwe Linie
NRC-Handelsblad
De Standaard
Het Volk - De Nieuwe Gids
Samenstelling : W. Van der biesen
Periode : 1.3 - 31.5.73.

film

FOTO + FILM CENTRUM V.Z.W.

Onlangs werd te Antwerpen een Vereniging zonder winst oogmerk gesticht onder de benaming «Foto + Film Centrum» (F.+F.C.). Zij wil in het Internationaal Cultureel Centrum, Meir 50 te Antwerpen, regelmatig fototentoonstellingen en filmvoorstellingen inrichten, teneinde in Vlaanderen een degelijke informatie te brengen op internationaal gebied over deze hedendaagse kunstvormen. Tevens zal men er naar streven musea en privé-verzamelaars te stimuleren tot grotere belangstelling voor deze kunstvormen terwijl de jeugd zal gewezen worden op de socio-kulturele mogelijkheden van deze visuele informatie-media. Lid worden kan geschieden door storting van 200 Fr. op bankrekening 220/0002838/61 van het Foto + Film Centrum V.Z.W. Meir 50 - 2000 Antwerpen of postrekening Nr. 2.14 van de Generale Bankmaatschappij, Zetel van de Metropool voor het nummer 220/0002838/61.

PRIJZEN

Francis Ford Coppola's «The Godfather» kreeg te Hollywood de Oscar voor de beste film van 1972.

Voor zijn rol als maffia-leider in deze film kreeg Marlon Brando de Oscar voor de beste mannelijke acteur. Brando weigerde echter deze onderscheiding «omwille van de manier waarop de filmindustrie en de V.S. de Indianen behandelen».

Liza Minelli kreeg de prijs voor de beste vrouwelijke vertolking voor haar hoofdrol in de musical «Cabaret» die ook Oscars kreeg o.a. voor de beste regie, geluid, decors en draaiboek.

Luis Bunuels «Le charme discret de la bourgeoisie» werd als beste buitenlandse film bekroond. De door het Koninklijk Belgisch Filmarchief ingestelde prijs «L'Age d'or» werd toegekend aan de film «W.R. Misterije Organizma» van de Joegoslaaf Dusan Makavejev.

De «Gouden Palm», grote prijs van het Internationaal Filmfestival van Cannes 1973 werd gezamenlijk toegekend aan de Amerikaanse film «The Scarecrow» van Jerry Schatzberg en aan de Britse prent «The Hireling» van Alan Bridges. De jury deelde mee dat men met de bekroning van deze twee films vooral het bijzonder knappe spel van de hoofdvertolkers in beide films heeft willen bekronen.

De speciale prijs van de jury kreeg «La mère et la prostituée», een Franse film van Jean Eustache.

OVERLIJDENS

Op 53-jarige leeftijd overleed te New York de acteur Lex BARKER, die in 1948 Johnny Weismüller opvolgde als de «Tarzan van het witte doek».

De Russische regisseur Grigori Kozintsev, die ondermeer de Russische versie van Hamlet regisseerde, is op 68-jarige leeftijd te Leningrad overleden.

Het rijkelijk met nostalgieke foto's geïllustreerde Nederlandse filmmaandblad «Filmfan» is na het vierde nummer opgedoekt.

CENSUUR

De bekende Franse kineast Claude Chabrol voltooide enkele dagen

gelden zijn zoveelste film, «Les Noces Rouges». Op dringend verzoek van de Franse justitie verdween de film «in de ijskast».

Het thema van de film van Chabrol is het lief en leed van de geliefden van het Franse plaatsje Bourgneuf, die wegens de strafrechterlijke verwickelingen rond hun idylle reeds een eerste keer een proces dienden mee te maken. Tegen de uitspraak van dat proces werd door beide partijen, zowel de beschuldigen als het openbaar ministerie, beroep aangekend, zodat de hele «affaire Bourgneuf» binnenkort voor een hogere rechtsinstantie behandeld dient te worden.

Aangezien de film van Chabrol bij vertoning nu de straks te benoemen juryleden zou kunnen beïnvloeden, ook al bracht Chabrol aan zijn personen in de film enkele lichte wijzigingen aan, verzocht (lees : eiste) het Franse gerecht, dat de film voorlopig zou worden opgeborgen en niet in roulatie zou komen tot na het tweede proces Bourgneuf. Chabrol stemde schoorvoetend toe.

De film «Canterbury Tales» van de Italiaanse regisseur Pier Paolo Pasolini mag voorlopig niet vertoond worden in Italië. Van partikuliere zijde werd de beschuldiging geuit dat het werk obsceen is. Een rechtbank, die de zaak in behandeling nam, stelde dat «Canterbury Tales» een kunstwerk is; tegen deze beslissing ging de openbare aanklager in beroep. Het Italiaanse hooggerechtshof bepaalde dat de film uit de cirkulatie moet blijven, tot het hof definitief heeft beslist of het werk al dan niet obsceen is.

MINISTER

Bij de opening van de «Negende Internationale week van de educatieve film» te Brussel pleitte minister voor Nationale Opvoeding Calewaert voor de visuele communicatie als leervak en leermiddel in het onderwijs. Leraars zouden dus filmopvoeding als verplicht vak in hun beroepsopleiding moeten krijgen.

BIOSCOOPSITUATIE VERBETERT

In het bioscoopbezoek in Nederland is sedert 1970 een zekere mate van

stabilisatie opgetreden met een tendens tot verbetering. Deze gewijzigde toestand na vele jaren van onafgebroken sterke dalingen is mede te danken aan het succes van een aantal Nederlandse speelfilms. Dit constateert de Nederlandse Bioscoopbond in zijn jaarverslag over 1972.

Het succes van de Nederlandse speelfilms valt af te lezen uit de lijst van de films die in 1972 in Nederland de meeste bezoekers lokten, waar de 1ste («Blue Movie»), 6de («De Inbreker») en 9de («Wat zien ik») plaats door Nederlandse producties worden ingenomen.

BIOSCOOPSITUATIE VERSLECHTERT

Uit het jaarverslag 1972 van de Belgische Beroepskamer voor de Cinematografie blijkt dat het gemiddeld aantal bioscoopbezoekers per week daalde van 529.000 in 1971 tot 510.000 in 1972. Het landelijk gemiddelde blijft beneden de 3%, een der laagste cijfers in Europa.

Met een jaarlijkse omzet van meer dan anderhalf miljard fr. vertegenwoordigt het bioscoopbedrijf een belangrijke economische sector. Meer dan 50% der inkomsten komen uit slechts 10% van de bioscopen en 50% der zalen vertegenwoordigen minder dan 10% van de inkomsten. Boven het jaarlijks gemiddelde aantal bezoekers stijgen enkel Brussel, Antwerpen en Luik uit.

CONTINENTALE FILMTOER

Na een tocht van twee maanden door België, Duitsland, Frankrijk en Nederland is de mobiele bioscoop teruggekeerd naar haar vertrekpunt: het I.C.C. te Antwerpen. Tijdens deze reis hebben ongeveer 15.000 toeschouwers in de filmbus van de Antwerpse «Artworker Foundation» recente films van kunstenaars en marginale filmmakers, overwegend uit België, kunnen zien. Kosteloos!

**Bronnen : Het Belang van Limburg
De Standaard
Het Laatste Nieuws
Gazet van Antwerpen**

**Samenstelling : Johan Van Heddegem.
Periode : 1.3 - 31.5.73.**

reclame

RECLAME-BUDGET

Enkele socialistische kamerleden hebben een wetsvoorstel ingediend om de naamloze vennootschappen te verplichten hun uitgaven voor reclame en publiciteit jaarlijks openbaar te maken.

De vakbonden en de verbruikersverenigingen zouden aldus over een interessante bron van informatie beschikken.

GRAFISCHE BEDRIJVEN TEGEN TV-RECLAME

De Federatie der Grafische Bedrijven van België is gekant tegen het invoeren van reclame op de televisie. Deze houding wordt in de eerste plaats ingegeven door de bezorgdheid van de federatie om de broodwinning van de meer dan 35.000 werknemers, die in de grafische sector een behoorlijk bestaan vinden.

De federatie is de mening toegedaan, dat het invoeren van reclame op TV een herverdeling van de publiciteitsbudgetten voor gevolg zal hebben, wat onvermijdelijk ten nadele van de gedrukte publiciteit zal uitvallen en alzo werkloosheid voor gevolg zal hebben in deze sector. In geval publiciteit op TV, tegen alle verwachtingen in toch zou doorgevoerd worden, moet aldus FEGRAB, een gedeelte van de opbrengst, volgens in gemeen overleg vast te stellen normen, aan de grafische nijverheid worden voorbehouden.

Tenslotte is de federatie van oordeel dat televisie-publiciteit strijdig is met het BRT-RTB statuut. BRT en RTB zijn parastatale instellingen, die in leven gehouden worden door openbare fondsen. Deze instellingen wordt het recht betwist om de grafische sector een oneerlijke concurrentie aan te doen.

UITLEG OVER AUTORECLAME

Het Amerikaans ministerie van Handel heeft aan zes automobiefabrikanten, waaronder twee Europese en een Japanse, gevraagd de reclameleuzen te rechtvaardigen die zij in de Amerikaanse pers publiceren om de loftrampet over hun modellen te steken. Het gaat om General Motors, Ford, Chrysler, Renault, Volkswagen, Audi en Nissan.

OVERDREVEN MEDISCHE RECLAME

«Terug aan afzender. Deze reclame is onvoldoende informatief en overdreven luxueus uitgevoerd en werkt derhalve kostenverhogend en milieubedevend». Deze tekst heeft de Zaanamse chirurg N. B. Vissel op etiketten laten drukken, waarmee hij al het «irritante reclamemateriaal van de geneesmiddelenindustrie terugstuurt. In het blad «Medisch Kontakt» riep de h. Vissel bovendien al zijn collega's in Nederland op om hetzelfde te doen.

De arts zendt alle reclame terug, die niet in een redelijk begrijpelijke terminologie de samenstelling van het produkt aangeeft of waarbij een redelijke literatuurvermelding ontbreekt, alles wat op hoogglanspapier is gedrukt en voorzien is van «zinloze of schadelijke versiersels, zoals plastic verpakkingen.

**Bronnen : Het Belang van Limburg
Het Laatste Nieuws
De Standaard.**

**Samenstelling : G. De Meyer
Periode : 1.3. - 31.5.73.**

boeken

BOEKENCLUBS IN FRANKRIJK

Veertien procent van de boeken in Frankrijk worden verkocht per correspondentie of door «courtiers»,

d.w.z. huis-aan-huis verkopers. «Le Monde» publiceerde daarover een enquête, waaruit o.m. blijkt dat de kollekties met auteurs uit de vorige eeuw het grootste sukses kennen.

De oplagen stijgen wel eens tot duizelingwekkende cijfers: de «Club Français du Livre» verkocht 85.000 reeksen met het werk van Balzac, de «Cercle du Bibliophile» bracht 145.000 reeksen met het werk van Victor Hugo aan de man.

Ter vergelijking: een Frans werk dat via de gewone boekhandel 10.000 exemplaren haalt, wordt beschouwd als een sukses.

De reuzen van wat men de «direkte verkoop» noemt, zijn: «Le Livre de Paris», afdeling van de «Librairie Hachette» die in 1971 een zakencijfer van 193 miljoen Franse frank haalde; «François Beauval», 130 miljoen Fr. frank zakencijfer; «Le Cercle du Bibliophile», 100 miljoen; «Sélection du Reader's Digest», 100 miljoen; «Rencontre» (verbonden met «Le Cercle du Bibliophile»), een Zwitserse firma, 80 miljoen (in Frankrijk); «Rombaldi», ongeveer 80 miljoen.

Verder is er nog «France-Loisirs», voor de helft eigendom van de «Presses de la Cité», voor de andere helft van de Duitse boekenclub «Bertelsmann». Zij bestaat nog maar drie jaar, heeft al 300.000 leden en hoopt er tegen het einde van de jaren zeventig één miljoen te bereiken.

Bronnen: De Standaard
Samenstelling: G. De Meyer
Periode: 1.3 - 31.5.1973.

omroep

TV-JOURNAAL VOOR KINDEREN

Met medewerking van het ministerie van CRM wordt in Nederland de mogelijkheid bestudeerd om een televisiejournaal voor kinderen van

zes tot twaalf jaar te gaan uitzenden. Volgens een toelichting van het ministerie zou een dergelijk programma «een aanzet kunnen zijn om kinderen belangstelling voor politieke en culturele zaken en wereldproblemen bij te brengen».

TV-NIEUWS EN OMROEPSTER VANAF OKTOBER IN KLEUREN

De Vlaamse Televisie hoopt eind oktober haar twintigste verjaardag helemaal in feestelijke kleuren te vieren. Waar het aanvankelijk de bedoeling was eerst tegen het einde van het jaar zowel de omroepster als het tv-nieuws in kleuren uit te zenden, zal dit nu vanaf oktober gebeuren. Dit geldt ook voor de R.T.B.

DIRECTEUR VAN EUROPE NR. 1 OVERLEDEN

Frederic Billmann (24.10.1908), directeur-generaal van de Compagnie Européenne de radiodiffusion et télévision en eigenaar van het partikuliere zendstation Europe nr. 1 is op 64 jarige leeftijd overleden (27.3.73).

TV-BEZIT IN BELGIE

Per 1 januari stonden in België 2.287.517 tv-toestellen waarvoor kijkgeld werd betaald of waarvoor het niet verschuldigd is krachtens vrijstelling. Het aantal aangegeven kleur-tv's was op die datum nog zeer beperkt. In Brabant bedroeg het bijv. slechts 1,7 t.h. van het totaal dat 502.968 toestellen bereikte. Het hoogste percentage - 3,5 t.h. - is te vinden in Limburg, maar het totale aantal toestellen bedraagt er slechts 133.132.

Voor de overige provincies luiden de gegevens als volgt (tussen haakjes het procent kleur-tv's in het totaal). Antwerpen: 379.101 (3,4); West-Vlaanderen: 268.309 (2,3); Oost-Vlaanderen: 328.867 (3,1); Henegouwen: 304.104 (0,6); Luik: 243.679 (1,9); Luxemburg: 42.925 (0,3); Namen: 84.432 (0,7).

PVV-VOORSTEL VOOR NIEUW B.R.T.-STATUUT

Tijdens een perskonferentie op 14 april heeft PVV-voorzitter Grootjans toelichtingen verstrekt bij een voorstel

van dekreet houdende het statuut van de openbare radio- en tv-dienst, dat door de PVV aan de minister van Nederlandse cultuur werd overgemaakt. Bij het uitwerken van dit statuut werd gestreefd naar een liberaler stelsel, dat meer inspraak aan de luisteraars en de kijkers toekent en dat een grotere vrijheid waarborgt op het stuk van de opiniëring. De Vlaamse PVV hecht uitzonderlijk veel belang aan het ter beschikking stellen van zendtijd aan zendingmachtigde verenigingen, aan wie het verboden is uitzendingen met handelspubliciteit op stapel te zetten. De kultuurraden erkennen aan de hand van objectieve criteria de zendingmachtigde verenigingen, die over maximaal de helft van de gehele zendtijd kunnen beschikken. Deze verenigingen moeten rechtspersoonlijkheid bezitten, niet gericht zijn op winstbejag, maar moeten uitsluitend tot doel hebben radio- en tv-uitzendingen te verzorgen, inzonderheid met het oog op commentaar en opiniëring.

VERBRUIKERSPROGRAMMA OP B.R.T.

Sinds 14 april wordt om de vier weken een verbruikersrubriek uitgezonden door de BRT-televisie.

EXTRA TV-ZENDTIJD VOOR BEJAARDEN

De raad van beheer van de NOS heeft het bestuur voorgesteld, bij de minister aan te dringen op het beschikbaar stellen van extra televisiezendtijd ten behoeve van programma's voor zieken en bejaarden.

STER-RECLAME

Stichting Ether Reclame (STER) heeft vorig jaar meer dan 20.000 televisie-spots en bijna 25.000 reclameboodschappen op de radio uitgezonden. Vrijwel alle beschikbare zendtijd voor radio- en televisiereclame werd gebruikt. De netto opbrengst van de STER-reclame liep vorig jaar in de 105 miljoen gulden. Dit blijkt uit het jaarverslag van de STER over 1972.

GOUDEN ROOS VAN MONTREUX

De Gouden Roos van Montreux ging naar «Not so very important people» van de Zweedse radio en T.V.

De «Zilveren Roos» werd toegekend aan «Julie Andress hour» van de ABC te New York.

De «Bronzen Roos» viel te beurt aan «Carla Fracci» van de Italiaanse radio en televisie.

De speciale prijs van de stad Montreux werd toegewezen aan «International wall to wall show» van de Norsk Rikskringkasting van Oslo. «NS V.I. 20's» kreeg de internationale persprijs, toegekend door een jury van journalisten. Zevenentwintig programma's van 24 landen werden beoordeeld.

RADIO VRIJ EUROPA MOET BLIJVEN

Het ziet er naar uit dat Radio Liberty en Radio Vrij Europa ook in de toekomst met Amerikaanse regeringssteun uitzendingen zullen verzorgen voor Oost-Europa.

Op het ogenblik ontvangen zij nog subsidie op grond van een tijdelijke regeling. Vorig jaar kwam hun voortbestaan in gevaar als gevolg van bezwaren in het Amerikaanse Congres.

Oosteuropese regeringen hebben vaak heftig geprotesteerd tegen de uitzendingen.

Een presidentiële commissie in de VS heeft het Congres voorgesteld een commissie toezicht te laten uitoefenen op beide radiostations. Zij beveelt aan dat voortaan bij begin en einde van iedere uitzending zal worden meegedeeld dat deze mogelijk is gemaakt door Amerikaanse regeringssteun. Zij merkt op dat de uitzendingen kunnen worden gestaakt «zodra zij overbodig zijn geworden door uitbreiding van de informatie in Oost-Europa zelf». Zij constateert dat de toon van de uitzendingen is aangepast aan de veranderde omstandigheden en besluit: «Matiging, geen overdrijving, behoort de norm te zijn».

KRO-VOORZITTER H.W. VAN DOORN MINISTER VAN CRM

Mr. H.W. van Doorn is op 11.5.73 afgetreden als voorzitter van de Katholieke Radio Omroep. Hij is minister geworden van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Het voorzitterschap van de KRO zal worden waargenomen door de

vice-voorzitter, drs. J.F.A.G. König. Mr. Van Doorn is bijna twaalf jaar, sinds 1 juli 1961, voorzitter van de KRO geweest. Hij volgde pater drs. E.H.J. van Waesberghe O.P. op en was de eerste leek die het voorzitterschap van de KRO vervulde.

De heer drs. J.F.A.G. König (63), vice-voorzitter van de KRO, is sinds 1962 lid van het KRO-bestuur waarin hij werd benoemd door de Nederlandse Katholieke Schoolraad. De heer König is sedert 1966 vice-voorzitter van de KRO.

NIJMEEGS ONDERZOEK MEDIAGEBRUIK JONGEREN

Zowel schoolgaande als werkende jongeren hebben de meeste belangstelling voor popmuziek wat betreft de radio en voor amusementsprogramma's wat betreft de televisie. Beide categorieën jongeren zeiden vrij weinig belangstelling te hebben voor sport op de televisie. Schoolgaande jongeren hebben meer belangstelling voor informatieve programma's en lezen ook wat meer in kranten dan werkende jongeren. Dit zijn enige resultaten van een onderzoek naar het mediagebruik door schoolgaande en werkende jongeren in Nijmegen en omgeving (Nederland).

ITALIE : KABEL TV

De Italiaanse Republikeinse Partij heeft op 15 mei het ontslag van de minister voor de P.T.T., Giovanni Gioia, geëist. Zij verwijten de minister dat hij zonder overleg met het parlement de kabeltelevisie onder staatsmonopolie heeft gebracht.

OVERGANGSRADEN VAN BEHEER BRT EN RTB SAMENGESTELD

De Franse en Nederlandse Cultuurraden hebben op 22 mei de leden benoemd van de raden van beheer van B.R.T. en R.T.B. Voor de C.V.P. Zullen in de B.R.T. zetelen de hh. Frans Janssens, Pol Marck, Marcel Storme, Petrus Storme, Lode Wils en mevr. Clara Smitt. Voor de B.S.P.-fractie werden verkozen de hh. Georges Broget en Roger Dekeijen en mevr. Solange Vervaeck. Voor de V.U. de hh.

Paul Martens en Antoon Van Overstraeten. Voor de P.V.V. de hh. Adriaan Verhulst en Armand Beyens. Uiteindelijk zullen in de R.T.B. zetelen voor de P.S.B.: de hh. Close, Hicter, Stiëvenart, Lhoest en Gayetot. Voor het F.D.F.-R.W.: de hh. Monfils, Duvieusart en Van Mulders. Voor de P.S.C.: de hh. Hallet, Vandromme en Hanquet. Voor de P.L.P.: de hh. Bock en Maréchal. Deze leden, worden in principe benoemd tot het einde van het jaar. De regering zal na het reces een nieuwe omroepwet indienen. Deze overgangsmaatregel was nodig omdat de organieke wet van 18 mei 1960 op de B.R.T.-R.T.B. op 31 december 1972 ten einde liep.

KENNETH ALLSOP OVERLEDEN

Kenneth Allsop, een der meest bekende radio- en televisiejournalisten is op 24 mei te West-Milton (Zuid-Engeland) overleden in de leeftijd van 53 jaar.

Allsop werkte mee aan verscheidene bladen en tijdschriften, voornamelijk «New Stateman» en «Punch». Hij was van 1955 tot 1960 reporter van de commerciële televisie en stapte daarna over naar de B.B.C.-televisie waar hij het aktualiteitenprogramma «24 Hours» voorstelde.

OOST-DUITSLAND

Partijleider Erich Honecker, van Oost-Duitsland, heeft de Oostduitsers toestemming gegeven op Westduitse radio- en televisiezenders af te stemmen.

De agitatie die Oost-Berlijn jarenlang tegen de nieuwsmedia in het Westen heeft gevoerd, kwam in de praktijk neer op een verbod er kennis van te nemen.

**Bronnen : Het Belang van Limburg
Het Laatste Nieuws
Het Volk - De Nieuwe Gids
De Volkskrant
NRC-Handelsblad
De Tijd**

**Samenstelling : H. van Pelt
Periode : 1.3. - 31.5.1973.**

Berichten

Centrum voor communicatiewetenschappen

Curus Redactiewerk

Het CeCoWe verleende zijn medewerking aan een 20-daagse cursus over redactiewerk ingericht door het Vormingscentrum Ter Munk voor geïnteresseerden uit het A.C.W. Als lesgevers uit CeCoWe traden op de professoren Boone, Fauconnier, Marck en Peters en de assistenten Van der Biesen en Van Pelt.

Ontwikkelingssamenwerking

De professoren Boone en Peters verzorgden een van de vier weekenden in het kader van een vormingscyclus ingericht door het Centrum voor Ontwikkelingsplanning over ontwikkelingssamenwerking voor journalisten van de Bewegingspers.

Politica

Op 12 mei 1973 organiseerde Politica, vereniging van afgestudeerden in de Sociale Wetenschappen, een bijeenkomst met als thema «Strategie van de communicatiewetenschap: Onderzoek en beleid», en die inhoudelijk verzorgd werd door het Departement Communicatiewetenschappen.

Audiovisuele Communicatie

J. Van Heddegem, assistent, nam op 9 mei te Rijsel deel aan een studiedag over het Audiovisueel Onderwijs georganiseerd door de «Société Française des Electriciens, des Electroniciens et des Radioélectriciens» en de «Belgische Vereniging der Elektrotechnici».

Op 17 mei woonde hij te Brussel een «Audio-scripto-visueel Colloquium» bij, georganiseerd door de Ambassade van Canada.

Westdeutsche Kurzfilmtage Oberhausen

Vier studenten van het CeCoWe (J. Peumans, A. Van Winkel, M. Sergiooris, J. Servaes) namen van 9 tot 14 april deel aan de Westdeutsche Kurzfilmtage. Op dit filmfestival werden zowat 150 kortfilms vertoond. Deze films betroffen sociale documentatie, korte speelfilms, media, tekenfilms, voor en met kinderen, voor en over kinderen en tenslotte films uit de Derde Wereld. Verder werden er films vertoond uit Colombia, Venezuela, Volksrepubliek Vietnam, Zweden en de Duitse Bondsrepubliek. Tenslotte werden een aantal langspeelfilms in retrospectieve vertoond onder het thema «Der Kampf gegen das nationalsozialistische Deutschland». De bekroonde films van de festivals te Zagreb, Krakau en Guadalajara werden eveneens vertoond.

Programma-studiedag V.U.B.

A. Hendriks, assistent, en W. De Brouwer, A. Mulders, J. Peumans, A. Van Winkel, studenten van het CeCoWe, hebben deelgenomen aan de Programma-studiedag, ingericht door de Sectie Pers- en Communicatiewetenschap van de V.U.B. op 9 mei 1973. Er werd een overzicht gegeven en een vergelijking opgemaakt van enkele bestaande programma's, waarbij een aantal duidelijke accentverschillen naar voren kwamen. Als belangrijkste punten worden vermeld dat de Sectie van de V.U.B. vanaf heden beschikt over eigen kandidaturen, hoofdzakelijk geënt op de kandidatuur Wijsbegeerte en Letteren, waartoe de Sectie ook behoort. In het licentieprogramma werd een grotere plaats ingeruimd voor communicatievakken en practica, alsook voor sociologie, dit ten nadele van juridische en historische vakken. Een stage van 14 dagen behoort eveneens tot het verplicht programma.

**Institut International
de la Presse**

Op 13 april woonden de professoren L. Boone, A. Breyne en L. Meerts de studiedag bij die te Brussel werd georganiseerd door het «Institut International de la Presse», dat te Zürich is gevestigd en dat zich bezighoudt met problemen in verband met persvrijheid, onderling contact tussen journalisten uit verschillende landen en de vorming van journalisten, vooral uit de ontwikkelingslanden.

Raad van beheer B.R.T.

Prof. Marck werd door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap benoemd tot lid van de Raad van Beheer van de B.R.T.

**Pauselijke Commissie voor
de Sociale Communicatie**

Prof. Meerts werd benoemd tot consultant van de Pauselijke Commissie voor de Sociale Communicatiemediën te Rome.

Public Relations

Prof. Marck werd verkozen als beheerder van het Europees Centrum voor Public Relations en verkozen tot lid van het Bestuur van de CIEURP, internationale vereniging voor het universitair onderwijs in public relations. Voor de regionale werkgroep Vlaanderen van het Belgisch Centrum voor Public Relations hield Prof. Marck op 8 mei 1973 een inleiding over communicatiewetenschappen en public relations aan de Katholieke Universiteit te Leuven.

Omroepbeleid

Voor de Vereniging voor Politieke en Sociale Studies hield Herman Van Pelt, assistent, een inleiding over «Uitgangspunten voor een toekomstgericht omroepbeleid in België» (Brussel, 7 juni 1973).

Nieuwe publikaties

In de serie «Communicatie», uitgegeven door H.D. Tjeenk Willink, Groningen, onder redactie van Prof. Dr. J.M. Peters en Dr. W.A. 't Hart, verschenen onlangs:
nr. 1 — Prof. Dr. G. Fauconnier: *Massacommunicatie, een terreinverkenning*.
nr. 2 — Prof. Dr. J.M. Peters: *Retoriek van de Communicatie*.

Samenstelling : A. Hendriks

agenda

Aupelf

Van 25 tot 29 september 1973 organiseert de «AUPELF», organisatie van franstalige universiteiten, te Luik een congres over het gebruik van audiovisuele hulpmiddelen bij het universitair onderwijs.

Cinestud 73

Van 15 tot 29 november 1973 organiseert de stichting «Cinestud» in bioscoop Kriterion te Amsterdam, onder de titel «Cinestud 73», het Vijfde Internationaal Festival van Studententfilms. Deelneming staat open voor films gemaakt door studenten aan filmscholen of andere instellingen voor hoger onderwijs. Parallel met het Festival worden studiedagen georganiseerd waarop bekende critici en filmers lezingen zullen houden rond het thema: «Engagement in de film». Verdere informatie is verkrijgbaar bij het secretariaat: Roetersstraat 34, Amsterdam (tel. 020-255584).

Samenstelling : J. Van Heddegem

JOURNALISM QUARTERLY

Uitgegeven door : School of Journalism,
University of Minnesota,
Minneapolis 55455.

Vol. 49, nr. 2, zomer 1972.

George A. BAILEY and Lawrence W. LICHTY,
*Rough Justice on a Saigon Street : A Gatekeeper Study
of NBC's Tet Execution Film*, 221.

L. ERWIN ATWOOD and Kenneth STARCK,
*Effects of Community Press Councils : Real and
Imagined*, 230.

John P. ROBINSON,
*Perceived Media Bias and the 1968 Vote :
Can the Media Affect Behavior All ?* 239.

Lowndes F. STEPHENS,
*Media Exposure and Modernization Among the
Appalachian Poor*, 247.

Carl E. BLOCK,
White Backlash to Negro Ads : Fact or Fantasy, 258.
J. C. ROBBINS,

Deciding First Amendment Cases : Part I, 263.

Robert O. BLANCHARD,
*Present at the Creation : The Media and the
Moss Committee*, 271.

Emery L. SASSER and John T. RUSSELL,
The Fallacy of News Judgment, 280.

Rodolfo N. SALCEDO, Hadley READ, James F. EVANS
and Ana C. KONG,
A Broader Look at Legibility, 285.

Charles ARRENDELL,
Predicting the Completeness of Newspaper Coverage, 290.

Fenwick ANDERSON,
Parker as The Commoner Depicted Him, 296.

James D. HARLESS,
*The Impact of Adventure Fiction on Readers :
the Nice Guy Type*, 306.

Vol. 49, nr. 3, herfst 1972.

Judson GRENIER,
*Upton Sinclair and the Press :
The Brass Check Reconsidered*, 427.

Joan S. THOMSON,
*Effects of Attack and Commitment on Belief
and Stress*, 437.

Thomas A. BOWERS,
Victoria Woodhull and the Pharisees, 453.

Ralph K. MARTIN, Garrett J. O'KEEFE and Oguz B. NAYMAN,
Opinion Agreement and Accuracy Between Editors

and Their Readers, 460.

Tom REILLY,
*Early Coverage of a President-Elect :
Lincoln at Springfield 1860*, 469.

Donald Walter CURL,
An American Reporter and the Franco-Prussian War, 480.

James C. Y. CHU and William FANG,
The Training of Journalists in Communist China, 489.

Alex NAGY,
Hungarian Writers and the 1956 Revolution, 498.

John H. FETT,
*Content and Situational Relevance of Agricultural
News in Brazilian Papers*, 505.

Ardyce HARING,
Communication and Change in Community Development, 512.

Keith P. SANDERS,
Q Study of Editors' Attitudes Toward Journalism Research, 519.

Gloria Swegman BRUNDAGE,
*Rationale for the Application of the Fairness Doctrine
in Broadcast News*, 531 .

Harvey SAALBERG,
*Bennett and Greeley, Professional Rivals,
Had Much in Common*, 538.

A. George GITTER, Stephen M. O'CONNELL
and David MOSTOFKY,
Trends in Appearance of Models in Ebony Ads over 17 Years,
547.

Daniel W. PFAFF,
The Symbolic Speech Cases : An Analysis, 551.

Ivan L. PRESTON and Ralph H. JOHNSON,
*Puffery - A Problem the FTC Didn't Want
(and May Try to Eliminate)*, 558.

J. C. ROBBINS,
Deciding First Amendment Cases : Part II, Evidence, 569.

Vol. 49, nr. 4, winter 1972.

Richard A. PRIDE and Gary L. WAMSLEY,
Symbol Analysis of Network Coverage of Laos Incursion, 635.

Russell E. SHAIN,
Effects of Pentagon Influence on War Movies, 1948-70, 641.

Mark W. HALL,
1831-49 : The Pioneer Period for Newspapers in California, 648.

Douglas C. JONES,
*Teresa Dean : Lady Correspondent Among the
Sioux Indians*, 656.

M. Thomas MILBOURN and Vernon A. STONE,
*Source-Message Orientation and Components of Source
Credibility*, 663.

Mark MILLER,
*Task Orientation and Salience as Determination
of Source Utility*, 669.

Kai WANG and Kenneth STARCK,
Red China's External Propaganda During Sino-U.S. Rapprochement, 674.

Jasper K. SMITH,
The Press and Elite Values in Ghana, 1962-70, 679.

José L. GUERRERO and G. David HUGHES,
An Empirical Test of the Fishbein Model, 684.

Lloyd J. GRAYBAR,
Albert Shaw and the Founding of the Review of Reviews, 1891-97, 692.

Jerome B. KERNAN and Leslie B. HEIMAN,
Information Distortion and Personality, 698.

J. Ralph RANDOLPH,
The End of Impartiality: South-Carolina Gazette, 1763-75, 702.

Jae-won LEE,
Editorial Support and Campaign News: Content Analysis by Q-Method, 710.

Lawrence LORENZ,
Origins of Pan American Copyright Protection, 1889-1910, 717.

Aaron L. GOLDMAN,
Claud Cockburn, The Week and the 'Cliveden Set', 721.

Willard C. FRANK Jr.,
Error, Distortion and Bias in the Virginia Gazettes, 1773-74, 729.

COMMUNICATIO SOCIALIS

ZEITSCHRIFT FÜR PUBLIZISTIK IN KIRCHE UND WELT

Verlag Ferdinand Schöningh
D-4790 Paderborn, Jühenplatz 1-3.

Jg. 5, nr. 4, oktober-december 1972.

Giselbert DEUSSEN,
Anfragen an das theologische Selbstverständnis der Bistumspresse, 293.

Friedhelm GELLER,
Die verschiedensprachigen Ausgaben der Pastoralinstruktion: ein Vergleich, 309.

Michael SCHMOLKE,
"Publiks" Ende: Schwächen unserer pluralistischen Kommunikationsverfassung, 327.

JOURNALISME

Uitgegeven door: Centre International d'Enseignement Supérieur du Journalisme de l'Université de Strasbourg, 10 rue Schiller, 67 - Strasbourg.

Nr. 38, 1972.
Jacques LEAUTE,
Présentation, 1.

Etienne MOUGEOTTE,
Ethique, presse écrite et télévision, 5.

Claude DURIEUX,
Le contrôle des émissions, 13.

M. BEGUIN,
La télévision Suisse, 21.

Victor BACHY,
Les convenances morales de la Radio Télévision-Belge d'expression française, 27.

Roger ERRERA,
Les difficultés d'application des lois sur la presse aux chaînes de télévision, 39.

Nr. 39, 1972.

LA PEDAGOGIE DE L'INFORMATION
DANS LE MONDE MODERNE.

M. Jean WALINE,
Ouverture du colloque, 5.

Jacques LEAUTE,
Présentation, 7.

Hifzi TOPUZ,
La formation des journalistes en Europe continentale, 13.

Howard R. LONG,
Education for journalism: An interpretation from the United States of America, 23.

A. ZASSOURSKY,
Programme et structure de la faculté de journalisme de l'université de Moscou, 35.

A. NAVARRO GONZALEZ,
L'enseignement du journalisme en Espagne, 41.

R. BOURGES,
La formation des journalistes en Afrique noire francophone, 49.

Hassine ALEYA,
Le développement de l'enseignement du journalisme dans les pays maghrébins: Maroc, Algérie, Tunisie, 61.

Howard R. LONG,
La sélection et la formation des professeurs pour les écoles et instituts de journalisme en Amérique, 69.

A. ZASSOURSKY,
Le journalisme soviétique et la formation de ses cadres, 77.

Y. P. MATIOUKHINE,
La formation professionnelle des journalistes spécialisés dans les questions internationales, 83.

John DODGE,
New training needs in the communications business, 89.

J.-C. BAFFREY,
Le recrutement et l'adaptation des universitaires à la pédagogie de l'information — Un exemple belge: le département de communication sociale de l'Université catholique de Louvain, 97.

N. CATTANACH,
Recyclage et perfectionnement en Grande-Bretagne, 105.

M. Louis QUERY,
L'expérience du centre de perfectionnement des journalistes et des cadres de la presse, 117.

MM. PARISOT, TOPUZ, LEAUTE, HENNART,
Table ronde, 127.

M. Jacques LEAUTE, directeur du C.I.E.S.J.,
Conclusions du XXe Colloque international, 131.

MASSACOMMUNICATIE

Uitgegeven door: Stichting tot bevordering van de studie van Massacommunicatie, postbus 258, Nijmegen, Nederland.

Jg. 1, nr. 3, lente 1973.

- James STAPPERS,
Definities van Communicatie, blz. 133-146.
- Lee THAYER,
Massamedia in de moderne samenleving, blz. 147-155.
- Hans WENTHOLT,
Kernenergie in twee Afleveringen. Overdenkingen over het negatieve effect van een informatief televisieprogramma, blz. 156-169.
- Wim NIJHOF,
Gemeentelijke Communicatiebladen, blz. 170-175.
- Bart IMMINK,
Ad valvas en de Onafhankelijkheid van universitaire Bladen, blz. 176-177.

PUBLIZISTIK

Zeitschrift für Wissenschaft von Presse.
Rundfunk, Film, Rhetorik, Werbung, Meinungsbildung.
Uitgegeven door: Deutsche Gesellschaft für Publizistik-
und Zeitungswissenschaft.
Verlag: Druckerei und Verlagsanstalt Konstanz
Universitätsverlag GmbH.

Jg. 17, Heft 3-4, juli-december 1972.

- Heinz-Dietrich FISCHER,
Internationale Publizistik und Kommunikation.
*Ein Aufriss von Forschungsansätzen und
Problembereichen*, 259.
- Arnold HERMANN,
*Sozialisation durch Wirtschaftswerbung in den
Massenmedien*, 269.
- Florian H. FLECK / Riccardo LUCCHINI,
Die soziale Seite des Problems Pressekonzentration, 275.
- Helmut H. DIEDERICH,
Begriff und Messung publizistischer Konzentration.
*Eine Analyse der Pressekonzentration in der Bundesrepublik
Deutschland mit Hilfe der Konzentrationsmessung*, 283.
- Kurt SCHATZ,
*Die Informationseinheit als Forschungsinstrument
der Inhaltsanalyse*, 301.

GAZETTE

INTERNATIONAL JOURNAL FOR MASS COMMUNICATION
STUDIES

Uitgegeven door: KLUWER, B. V., p.o.b. 23, Deventer (Nederland).

Vol. XVIII, nr. 4, 1972.

- K. E. EAPEN,
ZANA, an African news agency, 193.
- Dennis HOWITT,
Attitudes towards violence and mass media exposure, 208.
- Hansjürgen KOSCHWITZ,
*The case 'New York Times'. The pros and cons of freedom
of the press*, 235.

Vol. XIX, nr. 1, 1973.

- K. E. EAPEN,
News agencies: The Indonesian scene, 1.
- Ulrich KRÖLL,
*The 'Perskantoor van het Algemeen Nederlandsch Verbond'
in Dordrecht — an international propaganda centre during
the Anglo-Boer War*, 13.
- Olof HULTEN,
*The INTELSAT system: Some notes on television utilization
of satellite technology*, 29.
- Larry D. WILCOX,
Hitler disciplines his press: 'The strongest survive', 38.

DE PERS - LA PRESSE

UITGEGEVEN DOOR DE BELGISCHE VERENIGING
VAN DE DAGBLADUITGEVERS, V.Z.W., BELLIARDSTRAAT 20,
1040 BRUSSEL.

Jg. 19, nr. 4 (nr. 76), december 1972 - februari 1973.

- X., *Taak, werking, toekomst van het persagentschap*,
blz. 18-32.
- W. V., *Het jaar 1972 in de Belgische pers*,
blz. 46-53.
- X., *Statistiek van de Belgische dagbladen en tijdschriften*,
blz. 74-84.
- X., *Overzicht van dagbladen, weekbladen, persorganisaties,
erkende beroepsjournalisten, publiciteit, enz in België*,
blz. 85-470.

Jg. 20, nr. 1 (nr. 77), februari-april 1973.

- X., *500 jaar boekdrukkunst in de Zuidelijke Nederlanden*,
blz. 5-7.
- X., *Premiers résultats du rapport «Serisé» sur les aides
publiques à la presse*, blz. 8-14.
- X., *Advertentiebladen in België*, blz. 19-20.
- X., *Autriche. Coup d'œil sur la presse écrite*,
blz. 23-25.
- X., *Grande Bretagne. La presse quotidienne*, blz. 26-27.
- X., *Technische Dag van de Nederlandse Dagbladpers*,
blz. 28-31.
- X., *Persoverzicht*, blz. 37-54.

RUNDFUNK UND FERNSEHEN

Uitgegeven door: Hans-Bredow-Institut an der Universität
Hamburg, Hamburg 13, Heimhuderstrasse 21.

Jg. 21, nr. 1, 1973.

- Rainer FISCHER,
*Das Kabelfernsehen in der amerikanischen Kommunikations-
industrie*, 3-30.
- Fritz OSSENBÜHL,
*Staatsaufsicht und Rechnungsprüfung der Rundfunk-
anstalten*, 31-53.
- Wilfried SCHARF / Otto SCHLIE,
Zur Diskussion wissenschaftstheoretischer Probleme in

REVUE DE L'UNION EUROPEENNE DE RADIODIFFUSION CAHIER B

Uitgegeven door : L'Office Administratif de l'Union Européenne
de Radiodiffusion Centre Internationale, rue de Varembe, 1,
1211 Genève 20, Zwitserland.

Vol. XXIV, nr. 1, januari 1973.

- Charles CURRAN,
Notre avenir - vision et pragmatisme, 10.
- John GRIST,
*Une nouvelle politique régionale pour la radiodiffusion
en Angleterre*, 12.
- Folke LINDBERG,
*Catalogues discographiques basés sur le traitement
électronique des données*, 17.
- Neville CLARKE,
Lepublic répond, 20.
- Hans MOHL,
*Une grande cause à la ZDF : Une campagne télévisée
mobilise tous les efforts*, 23.
- Professeur Dr Hans BRACK,
*Aspects du travail de la Commission juridique dans le cadre
de l'UER, 1965-1972*, 37.
- Luis EZCURRA,
La télévision par câble, réalité immédiate en Espagne, 44.
- E. C. ROBBINS,
La télévision par câble au Royaume-Uni, 51.
- Alessandro GRASSI,
Notes sur la protection des photographies, 53.

Vol. XXIV, nr. 2, maart 1973.

- Karl HOLZAMER,
La Zweites Deutsches Fernsehen a 10 ans, 14.
- Brian GROOMBRIDGE et Jennifer ROGERS,
Utilisation des programmes éducatifs pour adultes, 17.
- Leon O BROIN,
La destitution de l'Irish Broadcasting Authority, 24.
- Branko PETROVIC,
*Programme expérimental pour les personnes atteintes
de surdité*, 29.
- X., *Statistique des licences de radio et de télévision,
31.12.1972*, 33.
- X., *Actualité.*
*Université Radiophonique et Télévisuelle Internationale,
Prix Italia 1973, UNDA/WACC, Allemagne (République
Fédérale), Etats-Unis, Monaco, Nouvelle-Zélande.*
Personnalités, 34.
- Albert NAMUROIS,
*Problèmes actuels en matière de radio-télévision en
Belgique*, 42.
- Ernst FUHR,
Dix années de Convention d'établissement de la ZDF, 51.

ETUDES DE RADIO-TELEVISION LES CAHIERS R.T.B.

Uitgegeven door : Bureau d'Etudes de la R.T.B.,
Cité Reyers, 1040 Bruxelles.

Nr. 19, maart 1973.

- G. Thoveron,
Grandeurs et misères des émissions électorales, 3.
- J. M. NOBRE-CORREIA,
La campagne électorale radiot el vis e de 1961 à 1971, 15.
- R. DARTEVELDE-BOUILLIN,
Thèmes et vocabulaire de la campagne, 37.
- J. M. NOBRE-CORREIA,
L'intelligibilité de la campagne, 65.
- Cl. GEERTS et R. DESCHAMPS,
A propos des élections législatives du 7 novembre 1971, 76.
- G. PROVOOST,
*Les élections du 7 novembre 1971 à la radio
et à la télévision (BRT)*, 94.

Abstracts

- A. GRYSPEERDT,
Télévision et participation à la culture, 108.
- F. BACHY,
Terminologie de la télévision, 111.
- M. LEENS,
L'utilisation de la radio et de la télévision par les jeunes, 113.

FILM QUARTERLY

PUBLISHED BY THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA PRESS,
BERKELEY, CALIFORNIA 94720.
EDITOR : ERNEST CALLENBACH.

Vol. XXVI, nr. 2, winter 1972-73.

- Lee ATWELL,
Two Studies in Space-Time, blz. 2-9.
- Gideon BACHMANN,
Reappraisals, blz. 10-14.

Vol. XXVI, nr. 3, lente 1973.

- Gideon BACHMANN,
*Bernardo Bertolucci : 'Every Sexual Relationship is Condemned',
(interview)*, blz. 2-9.
- Joan MELLEN,
Sexual Politics and 'Last Tango in Paris',
blz. 9-19.
- Boleslaw MICHALEH,
The Cinema of Krzysztof Zanussi, blz. 19-26.
- Graham PETRIE,
Alternatives to Auteurs, blz. 27-35.
- G. M. PERRY & Patrick MCGILLIGAN,
Ousmane Sembene : An interview, blz. 36-42.
- Lyle PEARSON,
Four Years of African Film, blz. 42-47.
- Gideon BACHMAN,
In Search of Self-Definition, blz. 48-51.